

ธมมปทฎฐกถา ปฐโม ภาค

ปณามคาถา

๑. ยมกวรรค วรรณนา

๑. เรื่องพระจักขุปาลเถระ ๖
๒. เรื่องมัญญฎฐกถา ๒๑
๓. เรื่องพระติสสเถระ ๓๐
๔. เรื่องความเกิดขึ้นของนางกาลิยักษิณี ๓๕
๕. เรื่องภิกษุชาวเมืองโกสัมพี ๔๐
๖. เรื่องจุลกาลและมหากาล ๔๘

๗. เรื่องพระเทวทัต ๕๔
๘. เรื่องสญชัย ๕๘
๙. เรื่องพระนันทเถระ ๗๖
๑๐. เรื่องนายจุนทฐกริก ๘๓
๑๑. เรื่องธัมมิกอุบาสก ๘๖
๑๒. เรื่องพระเทวทัต ๘๙
๑๓. เรื่องนางสุนาเทวี ๙๙
๑๔. เรื่องภิกษุ ๒ สหาย ๑๐๒

คลิกที่หัวข้อเพื่อไปยังหน้าที่ต้องการ – กด Home เพื่อกลับมายังหน้าแรก

PaliDict ๘ พ.ค.๖๓ จัดหน้าด้วยโปรแกรม LibreOffice 6

แผนผังประกอบ: แผนที่ชมพูทวีป • สถานที่จำพรรษา • ลำดับเหตุการณ์พระพุทธศาสนา • ราชวงศ์และตระกูลต่างๆ •

ปณามคาถา

๑. ยมกวรรค วรรณนา

๑. เรื่องพระจักขุปาลเถระ.....	๖
[กุฎุมพีทำพิธีชอุบตร].....	๖
[กุฎุมพีได้บุตรสองคน].....	๖
[พระศาสดาประทับอยู่ในกรุงสาวัตถี ๒๕ พรรษา].....	๖
[ผู้บำรุงภิกษุสามเณร].....	๗
[เศรษฐีไม่เคยทูลถามปัญหา].....	๗
[ชาวสาวัตถีไปฟังธรรม].....	๗
[มหาปาละตามไปฟังธรรม].....	๗
[อนุปุพพิกา ๕].....	๘
[มหาปาละขอบวช].....	๘
[มหาปาละมอบสมบัติให้น้องชาย].....	๘
[มหาปาละบรรพชาอุปสมบท].....	๙
[ฐานะ ๒ อย่างในพระศาสนา].....	๙
[พระมหาปาละเดินทางกลับบ้านปลายแดน].....	๙
[ชาวบ้านเลื่อมใส อารธนาให้อยู่จำพรรษา].....	๙
[พระมหาปาละถือเนสัชชิกุฎงค์].....	๙
[จักขุของพระมหาปาละพิการ].....	๑๐
[หมอปริญยาให้หยอด].....	๑๐

[พระมหาปาละนั่งหยอดยา].....	๑๑
[พระมหาปาละปรึกษารัชทาย].....	๑๑
[หมอเล็กรักษาพระมหาปาละ].....	๑๒
[พระเถระเสียจักขุ พร้อมด้วยบรรลุด้วยพระอรหันต์].....	๑๒
[พวกภิกษุและชาวบ้านรับบำรุงพระเถระ].....	๑๒
[พวกภิกษุไปเฝ้าพระศาสดา].....	๑๓
[พวกภิกษุแจ้งข่าวแก่น้องชายพระเถระ].....	๑๓
[ส่งสามเณรหลานชายไปรับพระเถระ].....	๑๔
[สามเณรชวนพระมหาปาละกลับ].....	๑๔
[สามเณรถึงสี่ลวิบัติเพราะเสียงหญิง].....	๑๔
[พระเถระไม่ยอมให้สามเณรคบ].....	๑๕
[อาสนะทำวสัฏกะร้อน].....	๑๕
[ท้าวสักกเทวราช พาพระเถระไปถึงพระเชตวัน].....	๑๖
[บุรพกรรมของพระจักขุปาลเถระ].....	๑๘
[แก้อรธ].....	๑๙
๒. เรื่องมัญญฎฐกถา.....	๒๑
[พรหมณ์ทำตุ้มหูให้บุตร].....	๒๑
[รักษาบุตรเองเพราะกลัวเสียขวัญข้าว].....	๒๑
[ให้บุตรนอนที่ระเบียงเพราะกลัวคนเห็นสมบัติ].....	๒๑
[พระพุทธเจ้าเล็งเห็นอุปนิสัยของมัญญฎฐกถา].....	๒๒
[มัญญฎฐกถาทำใจให้เลื่อมใสในพระพุทธเจ้า].....	๒๒

[เพราะใจเลื่อมใส ทำกาละไปเกิดในเทวโลก].....	๒๓
[พราหมณ์คร่ำครวญถึงบุตร].....	๒๓
[เทพบุตรจำแลงกายไปหาพราหมณ์].....	๒๓
[เทพบุตรกับพราหมณ์ได้วาทะกัน].....	๒๓
[พราหมณ์ยอมจำนน แล้วชมเชยเทพบุตร].....	๒๔
[พราหมณ์ชักถามเทพบุตร].....	๒๕
[พราหมณ์ถึงพระพุทเจ้าเป็นสรณะ].....	๒๕
[เทพบุตรโอวาทพราหมณ์แล้วก็หายตัวไป].....	๒๖
[พราหมณ์ถวายทานแด่พระพุทเจ้า].....	๒๖
[ใจเป็นใหญ่ในกรรมทุกอย่าง].....	๒๘
[แก้อรธ].....	๒๘
๓. เรื่องพระติสสเถระ.....	๓๐
[พระติสสเถระเป็นผู้ว่ายากและถือตัว].....	๓๐
[พระติสสเถระเรื่องแต่พระศาสดา].....	๓๐
[พระติสสเถระไม่ยอมมาภิกษุสงฆ์].....	๓๑
[บุรพกรรมของพระติสสเถระ].....	๓๑
[โทษของการนอนไม่เป็นที่].....	๓๑
[ดาบสทั้ง ๒ ต่างสาปกัน].....	๓๒
[ประชาชนเดือดร้อนตลอดถึงพระราชชา].....	๓๒
[เวรไม่ระงับด้วยผูกเวร].....	๓๓
[แก้อรธ].....	๓๔
๔. เรื่องความเกิดขึ้นของนางกาลิยกษิณี.....	๓๕
[มารดาหาภรรยาให้บุตร].....	๓๕
[เมียหลวงปรุงยาทำลายครรภ์เมียน้อย].....	๓๕
[ผลิตกันสังหารคนละชาติ ด้วยอำนาจผูกเวร].....	๓๖
[เวรไม่ระงับด้วยเวร แต่ระงับได้ด้วยไม่ผูกเวร].....	๓๗
[แก้อรธ].....	๓๘
[นางยักษิณีรู้ฝนมากฝนน้อย].....	๓๘
[นางยักษิณีเริ่มตั้งสลาภภัต].....	๓๙
๕. เรื่องภิกษุชาวเมืองโกสัมพี.....	๔๐
[พระวินัยธรกับพระธรรมกถิกะถกเถียงกันเรื่องวินัย].....	๔๐
[พระศาสดาตรัสสอนให้สามัคคีกัน].....	๔๑
[ตรัสสอนเท่าไรก็ไม่เชื่อ].....	๔๑
[พระศาสดาทรงระอา จึงเสด็จหนีไปจำพรรษาอยู่ป่ารักริขิตวัน].....	๔๑
[พวกอุบาสกทรมานภิกษุ].....	๔๒
[ช้างปารีเลยยกะอุปัฏฐากพระศาสดา].....	๔๒
[วานรถวายรวงน้ำผึ้ง].....	๔๓

[พญาช้างสังเกตดูวัตรพระอนันท์].....	๔๔
[ไม่ได้สหายที่มีปัญญา เทียวไปผู้เดียวประเสริฐกว่า].....	๔๔
[ช้างทำกาละไปเกิดเป็นเทพบุตร].....	๔๖
[ภิกษุชาวเมืองโกสัมพีทูลขอมาพระศาสดา].....	๔๖
[แก้อรธ].....	๔๗
๖. เรื่องจุลกาลและมหากาล.....	๔๘
[พี่น้อง ๓ คนทำการค้าขาย].....	๔๘
[มหากาลพึงธรรม แล้วล่าน้องชายไปบวช].....	๔๘
[พระมหากาลบำเพ็ญโสสานิกธุดงค์].....	๔๘
[ระเบียบของผู้อยู่ในป่าช้า].....	๔๙
[พระจุลกาลกลุ้มใจ].....	๕๐
[พระมหากาลพิจารณาศพกุลธิดา].....	๕๐
[พระมหากาลบรรลุพระอรหัต].....	๕๐
[ระเบียบปูอาสนะสมัยพุทธกาล].....	๕๐
[พระจุลกาลถูกหญิงจับสีก].....	๕๑
[พระมหากาลก็ถูกภรรยาจับสีก].....	๕๑
[พระมหากาลเป็นผู้ไม่หวั่นไหว].....	๕๒
[แก้อรธ].....	๕๒
[พระมหากาลหาหนึภรรยา].....	๕๓
๗. เรื่องพระเทวทัต.....	๕๔
[พระสารีบุตรแสดงธรรมแก่ชาวกรุงราชคฤห์].....	๕๔
[นิมนต์ภิกษุพันรูป รับประทาน].....	๕๔
[ชวนชาวบ้านถวายภัตตาหาร].....	๕๔
[ถวายผ้าราคาตั้งแสนแก่พระเทวทัต].....	๕๕
[เทวทัตนุ่งห่มผ้าไม่สมควรแก่ตน].....	๕๕
[ครั้งก่อน เทวทัตเป็นนายพรานช้าง].....	๕๕
[ของดีย่อมควรแก่คนดี หากควรแก่คนชั่วไม่].....	๕๖
[แก้อรธ].....	๕๗
๘. เรื่องสญชัย.....	๕๘
[พระศาสดาได้รับพยากรณ์จากพระพุทเจ้า ๒๓ พระองค์].....	๕๘
[ทรงเห็นเทวทูตแล้วเสด็จบรรพชา].....	๕๙
[ทรงบรรลุสัมพัญญุตญาณ แล้วทรงแสดงธรรม].....	๕๙
[ทรงส่งสาวกไปประกาศพระศาสนา].....	๖๐
[ประวัติพระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ].....	๖๐
[สองสหายทำกติกถา].....	๖๑
[พระอัสสชิแสดงหัวใจพระศาสนา].....	๖๒
[สองสหายสำเร็จพระโสดาบัน].....	๖๓

[สองสหายชวนสมุชชัยไปเฝ้าพระศาสดา].....	๖๓
[ศิษย์สำเร็จรหัตตผลก่อนอาจารย์].....	๖๔
[พวกภิกษุติเตียนพระศาสดา].....	๖๕
[บุรพกรรมขอพระอัญญาโกณฑัญญะ].....	๖๕
[บุรพกรรมของชน ๕๕ คน มียสกุลบุตรเป็นต้น].....	๖๖
[บุรพกรรมของภททวัคคีย์ ๓๐ คน].....	๖๗
[บุรพกรรมของขุณฺโณ ๓ พี่น้อง].....	๖๗
[กินอาหารที่เขากุฑกัณฐิกขุณฺโณ ตายไปเป็นเปรต].....	๖๘
[พวกเปรตถามเวลาได้อาหาร กะพระพุทเจ้า ๓ พระองค์].....	๖๙
[พวกเปรตพันทุกข์ เพราะผลทาน].....	๖๙
[บุรพกรรมของพระอัครสาวกทั้ง ๒].....	๗๐
[สองอัครสาวก ทูลเรื่องปัจจุบันแก่พระศาสดา].....	๗๔
[ผู้เห็นผิดกับผู้เห็นถูก ได้รับผลต่างกัน].....	๗๕
[แก้อรธ].....	๗๕
๙. เรื่องพระนันทเถระ.....	๗๖
[พระศาสดาเสด็จจรุงกบิลพัสดุ์].....	๗๖
[นันทพุทโธอนุชา ออกบวช].....	๗๖
[ราหุลกุมารทูลขอสมบัติแก่พระศาสดา].....	๗๗
[ราหุลกุมารบรรพชา].....	๗๗
[พระนันทะอยากสึก].....	๗๘
[พระศาสดาทรงทรมานพระนันทะ].....	๗๘
[พระนันทะสำเร็จรหัตตผล].....	๗๙
[พระนันทะถูกฟ້อง].....	๘๐
[แก้อรธ].....	๘๐
[พระนันทะเคยถูกล่อด้วยมาตุคาม].....	๘๐
[บุรพกรรมของพระนันทะ].....	๘๑
๑๐. เรื่องนายจุนทสุกริก.....	๘๓
[นายจุนทะเลี้ยงชีพด้วยการเลี้ยงสุกรขาย].....	๘๓
[อเวจันรกร ร้อนยิ่งกว่าไฟธรรมดา].....	๘๓
[นายจุนทะเสวยผลกรรมทันตาเห็น].....	๘๔
[เสวยผลกรรมในสัมปรายภพ].....	๘๔
[พวกภิกษุเข้าใจว่า เขาฆ่าสุกรทำการมงคล].....	๘๔
[แก้อรธ].....	๘๔
๑๑. เรื่องธัมมิกอุบาสก.....	๘๖
[อุบาสกและครอบครัวบำเพ็ญกุศลเป็นนิตย์].....	๘๖
[อุบาสกป่วย นอนฟังธรรม].....	๘๖

[เทวดานำรถมารับอุบาสกไปเทวโลก].....	๘๖
[พวกภิกษุและบุตรธิดาอุบาสกเข้าใจผิด].....	๘๗
[แก้อรธ].....	๘๘
๑๒. เรื่องพระเทวทัต.....	๘๙
[เจ้าศากย ๖ พระองค์ทรงผนวช].....	๘๙
[เจ้าทั้ง ๒ สนทนากันถึงเรื่องบวชและการทำงาน].....	๙๐
[เจ้าศากยทั้ง ๓ สนทนากันถึงที่เกิดแห่งภัตริ].....	๙๐
[อุบาสีออกบวชพร้อมด้วยศากยทั้ง ๖].....	๙๑
[ศากยทั้ง ๖ บรรลุคุณพิเศษ].....	๙๑
[พระเทวทัตแสดงฤทธิ์แก่ชชาติศตธูราชกุมาร].....	๙๒
[พระเทวทัตพยายามฆ่าพระพุทเจ้า].....	๙๒
[กรรมชั่วของพระเทวทัต ปรากฏแก่มหาชน].....	๙๓
[พระเทวทัตทูลขอวัตถุ ๕ ประการ].....	๙๓
[พระเทวทัตทำลายสงฆ์].....	๙๓
[อัครสาวกทั้ง ๒ ชักจูงภิกษุกลับเข้าพวกได้].....	๙๔
[บุรพกรรมของพระเทวทัต].....	๙๔
[พระเทวทัตให้สาวกนำไปเฝ้าพระศาสดา].....	๙๕
[พระเทวทัตถูกธรณีสูบ].....	๙๖
[พระเทวทัตเกิดในอเวจี ถูกตรึงด้วยหลาวเหล็ก].....	๙๖
[เมื่อก่อนพระเทวทัตก็ประพตติผิดในพระศาสดา].....	๙๗
[ผู้ทำบาปย่อมเดือดร้อนในโลกทั้ง ๒].....	๙๘
[แก้อรธ].....	๙๘
๑๓. เรื่องนางสุนนาเทวี.....	๙๙
[อบรมลูกหลานให้รับหน้าที่ของตน].....	๙๙
[นางสุนนาป่วยเรียกบิดาน้องชาย].....	๙๙
[ท่านเศรษฐีผู้บิดาร้องให้ ไปทูลพระศาสดา].....	๑๐๐
[คนทำบุญย่อมเพลิดเพลินในโลกทั้ง ๒].....	๑๐๐
[แก้อรธ].....	๑๐๑
๑๔. เรื่องภิกษุ ๒ สหาย.....	๑๐๒
[สองสหายออกบวช].....	๑๐๒
[พระเถระทั้ง ๒ พบกัน].....	๑๐๒
[พระศาสดาถามปัญหาพระเถระทั้ง ๒].....	๑๐๓
[พระวิปัสสโกเถระได้รับสาธุการ].....	๑๐๓
[พูดมาก แต่ไม่ปฏิบัติก็ไร้ประโยชน์].....	๑๐๓
[แก้อรธ].....	๑๐๔

ปณามคาถา

มหาโมหตโมนทฺเช	โลเก โลกนตทสฺสีนา
เยน สทฺธมฺมปชฺโชโต	ชฺลิตฺโต ชฺลิตฺติทฺธินา
ตสฺส ปาเท นมสฺสึตฺวา	สมฺพุทฺธสฺส สิริมโต
สทฺธมฺมญฺจสฺส ปุเชตฺวา	กตฺวา สงฺฆสฺส จญฺชฺลึ,
“ตํ ตํ การณฺมาคฺคม	ธมฺมาธมฺเมสุ โกวิโท
สมฺปนฺนสทฺธมฺมปโท	<u>สฺตถา</u> ธมฺมปทํ สุภํ
เทเสสิ กรุณาเวค-	สมฺมุสฺสาหิตฺมานโส
<u>ยํ</u> เว เทวมนุสฺसानํ	ปีติปาโมชฺชวฑฺฒนํ
ปรมฺปรารถา ตสฺส	นิปุณา <u>อตฺถวณฺณนา,</u>
<u>ยา</u> ตามพฺปณฺณิทีปฺมฺหิ	ทีปภาสาย สณฺฐิตา
น สาธยฺติ เสसानํ	สฺตตฺตานํ หิตสมฺบํ,
อปฺเปว นาม สาธยฺย	สพฺพโลกสฺส <u>สา</u> หิตํ”
อิติ อาสีสมานน	ทนฺเตน สมจารินา
กุมารกสฺสเป <u>นาหํ</u>	เถเรน ธิรเจตฺสา
สทฺธมฺมฐฺฐิติกาเมน	สกกจฺจํ อภียาจิโต,
ตํ ภาสํ อตีวิทถารํ	คตฺถจ วจนกฺกมํ
ปหายาโรปยิตฺวาน	ตฺนฺตี ภาสํ มโนรมํ,
คากานํ พยฺยชนปทํ	ยํ ตตฺถ น วิภาวิทํ
เกวสนฺตํ วิภาเวตฺวา	เสสนฺตเมว อตฺถโต
ภาสนฺตเรน ภาสิสฺสํ	อวาทฺโต วิภาวินํ
มนฺโส ปีติปาโมชฺช	อตฺถธมฺมุปนิสฺสิตฺนฺติ.

๑. ยมกวรรค วรรณนา

๑. ยมกาคคณนา

๑. เรื่องพระจักขุปาลเถระ

๑. จักขุปาลเถระตถ.

“มโนปุพพคมา ธมมา มโนเสฏฐา มโนมยา,
มนสา เจ ปทุมฐน ภาสติ วา กโรติ วา,
ตโต นั ทุกขมเนวติ จกัว วหโต ปพันติ.”

อัย ธมมเทสนา กตถ ภาสิตาติ.

“สาวตถิย.

“กั อารพภาติ. “จักขุปาลเถระ.

[กุฎุมพีทำพิธีขอบุตร]

สาวตถิยั กิร มหาสุณณโณ นาม กุฎุมพีโก อโหสิ อทโธม มหัทธโน มหาโกโค อปุตตโก.

โส เอกทิวส์ นหันทิตถั คนตวา นหตวา อากจณโต อนตรามคเค สมปนนสาขั เอกั วนปปีตี ทิสวา

“อัย มหเสกขาย เทวตาย ปริคคหิตโต ภาวิสสตีตี

ตสส เหมฐฐากาคั โสธาเปตวา ปาการปริกเขปี การาเปตวา วาลุกั โอภิราเปตวา ธชปตาคั อุสสาเปตวา วนปปีตี อลงกริตวา

“ปุตตั วา อีตรั วา ลภิตวา ตุมหากั มหาสกกักรั กริสสามีตี ปตถนั กตวา ปกุกามิ.

[กุฎุมพีได้บุตรสองคน]

อถสส ภரியาย กุจฉิยั คพโก ปติฐฐาสี.

โส ตสสา คพภบริหารั อทาสี.

สา ทสมาสจเจเนน ปุตตั วิชายี.

เสฏฐิ อตตนา ปาลิตั วนปปีตี นิสสาय लथत्तदा ตสส “ปาโลตี นามั อกาสี.

อปรภาเค อณญั ปุตตั ลภี.

ตสส “จุลปาโลตี นามั กตวา อีตรสส “มหาปาโลตี นามั กริ.

เต วยปตเต ชรพนธเนน พนธิสุ.

อปรภาเค มาตาปิตโร กาลมกัสุ.

สพพั โภคั ทวินนเวย วิวเรสุ.

[พระศาสดาประทับอยู่ในกรุงสาวัตถี ๒๕ พรรษา]

ตสมิ สมเย สตถา ปวตติตปวธมมจกโก อนุปุพเพน คนตวา

อนาถปิณทิกมหาเสฏฐินา จตูปถญาสโกฏฐินั วิสสขเซตวา การิเต เขตวณมหาวิหารเ วิหริตี

มหาชนั สคคคเค จ โมกขมคเค จ ปติฐฐापยมาโน.

ตถาคโตะ หิ

“มาติปกุขโตะ อสีติยา ปิติปกัขโตะ อสีติยาติ เทวอสีติญาติกุลสหเสสิ การิเต นิโครธมหาวิหาเร เอกเมว วสสาวาส์ วลี
อนาถปิณฑิเกน การิเต เขตวนมหาวิหาเร เอกนวิสติ
วิสาขาย สดตวิสติโกฏิธนปริจจาเคน การิเต ปุพพารามะ ฉ วสสาวาเสติ
ทวินัน กุลานัน คุณมหนตตํ ปฏิจจ สาวตถิ นิสสาย ปณจวิสติ วสสาวาเส วลี.

[ผู้บำรุงภิกษุสามเณร]

อนาถปิณฑิโกปิ วิสาขปี มหาอุปาสิกา นิพทธี ทิวสสส เทว วาเร ตถาคตสส อฏฐฐานัน คจฉนติ.

คจฉนตา จ “ทหสามเณรา โน หตเถ โอโลเกสสนุตีติ ตุจฉหตถา น คตปุพพา.

ปุเรภตตํ คจฉนตา ขาพนียาทีนินิ คาหาเปตวา คจฉนติ. ปจฉาภตตํ ปณจ เกสชชานินิ อฏฐ จ ปานานินิ.

นิเวสนสุ ปน เตสํ ทวินัน ทวินัน ภิกษุสหสสานัน นิจจํ ปณญุตตนาเวนาสนานินิ โหนติ.

อนนปานเกสชเชสุ โย ยํ อิจฉติ, ตสส ตํ ยถิจฉิตเมว สมปชชติ.

[เศรษฐีไม่เคยทูลถามปัญหา]

เตสุ อนาถปิณฑิเกน เอกเมว ทิวสํ สดถาริ^๑ ปณโห^๒ น ปุจฉิตปุพโพ.

โส กิร “ตถาคโตะ พุทฺธสุขุมมาโล ขตติยสุขุมมาโล ‘พหุปกัการิ เม คหปตีติ มยหํ ฐมมํ เทเสนุโต กิลเมยยาติ
สดถริ อธิมตตสิเนเหน ปณโห น ปุจฉติ.

สดถา ปน, ตสมี นิสินนมตเตเยว, “อัย เสฏฐิ มํ อรกชิตพพภูฏาเน รกชติ.

อหํ หิ กปปสตสสหสสาธิกานินิ จตตาริ อสงเขยยานินิ อลงกตบปฏิยตตํ อตตโน สีสํ ฉินทิตวา อกขินินิ อูปปาณุตวา
ททยมัสสิ อูปพตเตตวา ปาณสมํ ปุตตทาร์ ปริจจชิตวา ปารมีโย ปูเรนุโต ปเรสํ ฐมมเทสนตถเมว ปูเรสิ.

เอส มํ อรกชิตพพภูฏาเน รกชตีติ เอกํ ฐมมเทสนนํ กเถสิเยว.

[ชาวสาวัตถีไปฟังธรรม]

ตทา สาวตถิยํ สดต มนุสสโกฏิโย วสนติ.

เตสุ สดถุ ฐมมกถํ สุตวา ปณจโกฏิมตตวา มนุสสา อริยสาวกา ชาตา, เทวโกฏิมตตวา ปุถุชชนา.

เตสุ อริยสาวกานัน เทวเยว กัจจานินิ อเหตุสํ: ปุเรภตตํ ทานัน เทนติ.

ปจฉาภตตํ คนธมาลาทิตถตา วตถเกสชชชปานกาที คาหาเปตวา ฐมมสสวนตถาย คจฉนติ.

[มหาปาละตามไปฟังธรรม]

อเถกทิวสํ มหาปาโล อริยสาวเก คนธมาลาทิตถเถ วิหารํ คจฉนเต ทิสวา “อัย มหาชโน กุหิ คจฉตีติ ปุจฉิตวา

“ฐมมสสวนายาติ สุตวา “อหํปี คมิสสามีติ คนตวา สดถาริ วนทิตวา ปริสปริยเนเต นิสีหิ.

๑ สดถาติปิ.

๒ ปณหนติปิ.

พุทธา จ นาม ธรรม เทเสนาตา สรณสีลปพพชชาทิน อุนิสสย โอลเกตวา อชมาสยวเสน ธรรม เทเสนาติ.

[อนุพุพิกถา ๕]

ตสมา ตัทิวส์ สดถา ตสส อุนิสสย โอลเกตวา ธรรม เทเสนาโต อนุพุพิกถ กเถสิ.

เสยยถิท ทานถถ สิลถถ สคคถถ กามาน อาทินว โอลการ สงกิลส์ เนกขมเม อานิสส์ ปกาเสสิ.

[มหาปาละขอบวช]

ต สุตวา มหาปาโล กุณุมพิโก จินเตสิ

“ปรโลก คจจนต ปุตตธโร วา โลกคา วา นานุกจจนต, สรีรียี อตตนา สทธี น คจจติ, กิ เม ฆราวาเสน, ปพพชิสสามิติ.

โส เทสนาปริโยसान สดถาร อุปสงกมิตวา ปพพชช ยาจ.

อล น สดถา “นตถิ เต โกจิ อาปุจฉิตพพุตตโก ญูตตี อาห.

“กนิญฐาตา เม อตถิ ฆานเตติ.

“เตนทิต ต อาปุจฉาหิตี.

[มหาปาละมอบสมบัติให้น้องชาย]

โส “สาธูติ สมปฏิจฉิตวา สดถาร วนทิตวา เคห คนตวา กนิญฐุ ปกโกสาเปตวา

“ตาท ย อิมสมิ กุเล สวิญญานกาวิญญานก ฐน กิณจ อตถิ. สพพนตฺ ตว ภาโร. ปฏิชชาท นนติ.

“ตุมเห ปน สามิติ.

“อห สตถุ สนตีกะ ปพพชิสสามิติ.

“กีกเถสิ ภาติก. ตว, เม มาตริ มตาย, มาตา วีย. ปิตริ มเต, ปิตา วีย ลทโธ.

เคเห โว มหาวิโก. สกกา เคห อชมาวสนเตเหว ปุณญานิ กาคุ. มา เอวมกตถาติ.

“ตาท มยา สตถุ ธรรมเทสนา สุตวา. สดถารา ทิ สณหสุขุม ติลกขณ อโรเปตวา อาทิมชมปริโยसानกถยานธมโม เทสิโต.

น สกกา โส อคารมชเม ปุเรตุ. ปพพชิสสามิ ตาตาท.

“ภาติก ตรุณาปัจ ตาว. มหุลลกกาละ ปพพชิสสธาท.

“ตาท มหุลลกสส ทิ อตตโน หตถปาทาปิ อนสสวา โหนติ. น วเส วตตนติ.

กิมงค ปน ญูตกา. สวาทฺ ตว วจัน น กโรมิ. สมณปฏิปัตตี ปุเรสสามิ

“ชราชชชริตา โหนติ

หตถปาทา อนสสวา

ยสส โส วิหตถาโม

กถ ธรรม จริสสติ

“ปพพชิสสามิวาหิตี ตาตาท.

[มหาปาละบรรพชาอุปสมบท]

ตสส วิรวนตเสว, สตถุ สนตีกิ คนตวา ปพพชช ยาจิตวา ลทธปพพชชูปสมบโท
อาจารย์ชชชชชชชช สนตีกิ ปณจ วสธานี วสิตวา วุตถวสโส ปวาเรตวา สตถารุ อุปสงกมิตวา วนทิตวา ปุจฉิ
“ภนเต อิมสมิ สาสเน กติ ฐรานีติ.

[ฐระ ๒ อย่างในพระศาสนา]

“คนถฐรุ วิปสสนาฐรณติ เทวเยว ฐรานี ภิกขุติ.

“กตม ปน ภนเต คนถฐรุ. กตม วิปสสนาฐรณติ.

“อตตโน ปณญานฐุเพน เอกัง วา เทว วา นิกายะ สกัลลัง วา ปน เตปิฏกั พุทธวจนัง อุกคณหิตวา ตสส ธารณัง กณัง วาทนณติ
อิทัง คนถฐรุ นาม.

สลลหุกวตติโน ปน ปนตเสนาสนาภิตตสส อตตภาเว ขยวยั ปญฺฐเปตวา สาทจกิริยาวเสน วิปสสนัง วาเพตวา อรหตตคคณนติ
อิทัง วิปสสนาฐรุ นามาติ.

“ภนเต อิทัง มหลลกกาเล ปพพชิตโต คนถฐรุ ปุเรตุน สกขิสสามิ, วิปสสนาฐรุ ปน ปุเรสสามิ. กมมญฺฐานัง เม กเถธาติ.

[พระมหาปาละเดินทางกลับบ้านปลายแดน]

อถสส สตถา ยาว อรหตตา กมมญฺฐานัง กเถสิ.

โส สตถารุ วนทิตวา อตตนา สหคามินิ ภิกขุ ปริเยสนโต สญฺฐิ ภิกขุ ลภิตวา เตหิ สหธิ นิกขมิตวา
วิสโยชนสตมคคัง คนตวา เอกัง มหนตัง ปจจนุตคามัง ปตวา ตถ สปริวาริ ปณชาย ปาวิสสิ.

[ชาวบ้านเลื่อมใส อารธนาให้อยู่จำพรรษา]

มนุสสา วตตสมปนเน ภิกขุ ทิสวา ปสนนจิตตา อาสนานิ ปณญาเปตวา นิสีทาเปตวา ปณีเตนาหาเรน ปริวิสิตวา

“ภนเต กุหิ อัยยา คจจณตติติ ปุจฉิตวา

“ยถาผาสุกญฺฐานัง อุปาสกาทิ วุตเต ปณชิตมนุสสา “วสสวาสัง เสนาสนัง ปริเยสนติ ภทนต์ติ ญตวา

“ภนเต สเจ อัยยา อิมัง เตมาสัง อีธ วเสยฺย, มย สรณสุ ปติญฺฐาย สีลานิ คณเหยยามาติ อาหังสุ.

เตปี “มย อิมานิ กุลานิ นิสสาย ภวนิสสรณัง กริสสามาติ อธิวาเสสิ.

มนุสสา เตสั ปญฺญิณฺญ คเหตวา วิหารัง ปญฺชคคิตวา รตติญฺฐานทิวาญฺฐานานิ สมปาเทตวา อทังสุ.

เต นีพพธัง ตเมว คามัง ปณชาย ปริสนติ.

อถ เน เอโก เวชช อุปสงกมิตวา

“ภนเต พทฺหนนัง วสนญฺฐานเ อฆาสุกปี นาม โหติ. ตสมิ อุปปนเน, มยหัง กเถยยาถ. เกสชชั กริสสามิติ ปวาเรสิ.

[พระมหาปาละถือเนสัชชิกิธุดงค์]

เถโร วสสุปนายิกาทิวเส เต ภิกขุ อามนตเตตวา ปุจฉิ “อาวุโส อิมัง เตมาสัง กติหิ อิริยาปเถหิ วิดีนาเมสเสธาติ.

“จตุหิ ฆนเตติ.

“ก็ ปนต อาวุโส ปฏีรูป? นนุ อุปปมตเตหิ ภวิตัพพ? มย หิ ธรรมานสส พุทฺธสส สนตีกา กम्मภูฐานัน คเหตฺวา อาคตา.

พฺพธา จ นาม น สกกา สฐฺน อาราเธตุ. กลฺยาณชฺฆาสนเยน เหเต อาราเธตพฺพธา.

ปมตตสส จ นาม จตฺตารอ อปายา สกเคหสทิสสา. อุปปมตตา โหถาวุโสติ.

“ตุมเห ปน ฆนเตติ.

“อห ตีหิ อิริยาปเถหิ วิตินาเมสสามิ. ปิฏฺฐี น ปสาเรสสามิ อาวุโสติ.

“สาธู ฆนเต. อุปปมตตา โหถาติ.

[จักขุของพระมหาปาละพิการ]

เถรสส นีทํ อโนกกมนตสส, ปฐฺมมาเส อตฺถิกนเต, อกฺขิโรโค อุปฺปชฺชิตฺ.

ฉิทฺทชฺฌโต อุกฺกธาราว วีย อุกฺขีหิ ธาราว ปคฺขรณฺติ.

โส สพฺพรตฺตี สมณธมฺมํ กตฺวา อรฺุณฺคคฺคเมเน คพฺภํ ปวิสิตฺวา นิสิตฺ.

ภิกฺขุ ภิกฺขวาจาวเรลาเย เถรสส สนตีกํ คนฺตฺวา “ภิกฺขวาจาวเรลา ฆนเตติ อาหํสู.

“เตนหาวุโส คนฺถอ ปตฺตจิวฺรณฺติ อตฺตโน ปตฺตจิวฺรํ คหาเปตฺวา นิกฺขมิ.

ภิกฺขุ ตสส อุกฺขี ปคฺขรณฺเต ทิสฺวา “กิเมต ฆนเตติ ปุจฺฉิสฺสู.

“อุกฺขี เม อาวุโส วาทา วิชณฺตตีติ.

“นนุ ฆนเต เวชฺเชนมห ปวาริตา? ตสส กเถยยามาติ.

“สาธาวุโสติ.

[หมอปรงยาให้หยอด]

เต เวชฺชสส กถยีสฺสู.

โส เตลํ ปจิตฺวา เปเสสิ.

เถโร นาสาย เตลํ อาสิณฺจณฺโต นิสินฺนโกว อาสิณฺจิตฺวา อนฺโตคามํ ปาวิสิตฺ.

เวชฺช ทิสฺวา อาห “ฆนเต อยฺยสส กิร อุกฺขี วาท วิชณฺตตีติ.

“อาม อุปาสกาติ.

“ฆนเต มยา เตล ปจิตฺวา เปสิตํ. นาสาย โว อาสิตฺตณฺติ.

“อาม อุปาสกาติ.

“อิทานิ กิทิสํสาติ.

“รฺุชเตว อุปาสกาติ.

[พระมหาปาละนั่งหยอดยา]

เวชชี “มยา เอกวาเรเนว วุปสมนตถ์ เตล ปหิตัง. กิณฺณุ โข โรโค น วุปสมฺโตติ จินฺเตตฺวา
“ภนฺเต นิสิตฺตฺวา โว อาสิตฺตัง, นิปฺชชิตฺตฺวาติ ปุจฺฉิ.

เถโร ตฺถุณฺหิ อโหสิ ปุณฺปฺปุณฺ ปุจฺฉิยาโมโนปิ น กเถสิ.

โส “วิหารัง คนฺตฺวา วสนฺนฺฐานัง โอลฺลเกสฺสามิตี จินฺเตตฺวา “เตนฺหิ ภนฺเต คจฺฉณฺธาติ เถรํ วิสฺสชฺเชตฺวา
วิหารัง คนฺตฺวา เถรสฺส วสนฺนฺฐานัง โอลฺลเกนฺโต จงฺกมณฺนิสฺสีทฺนฺฐานฺเมว ทิสฺวา สยณฺนฺฐานัง อทิสฺวา
“ภนฺเต นิสินฺเนหิ โว อาสิตฺตัง, นิปฺปนฺเนหิติ ปุจฺฉิ.

เถโร ตฺถุณฺหิ อโหสิ.

“มา ภนฺเต เอวํกตฺถ. สมณฺธมโม นาม, สรีเร ยาเปเนเต, สกฺกา กาคุ. นิปฺชชิตฺตฺวา อาสิญฺจณฺธาติ ปุณฺปฺปุณฺ ยาจิ.

[พระมหาปาละปริกษากรัชกาย]

“คจฺฉวฺโส. มนฺเตตฺวา ซานิสฺสามิตี.

เถรสฺส จ ตตฺถ เณว ญฺาติ น สาโลหิตา^๑ อตฺถิ. เกน สทฺธิ มนฺเตยฺย?

กรชกาเยน ปน สทฺธิ มนฺเตนฺโต “วเทหิ ตาว อาวฺโส ปาลิต. ก็ อุกฺขี โอลฺลเกสฺสสิ อูทาหุ พุทฺธสาสนฺ?

อนมตคคฺสมิ หิ สํสํวณฺณฺญฺา ตว อุกฺขิกาณฺสส คณฺนา นตฺถิ.

อนเภาณิ ปน พุทฺธสตานิ พุทฺธสทฺสทานิ อตฺติตานิ. เตสุ เอกพุทฺธิปิ น ปริจฺฉินฺโน.

อิทานิ ‘อิมํ อนฺโตวสฺสํ ตโย มาเส น นิปฺชชิตฺตฺวาติ เต มานส พุทฺธิ.

ตสมฺมา จกฺขุณิ เต นสฺสนตฺถุ วา ภิชฺชนตฺถุ วา. พุทฺธสาสนฺเมว ธาเรหิ, มา จกฺขุณิตี ภูตกาเย โววทฺหนฺโต อิมฺมา คากา อภาลิ

“จกฺขุณิ หายนฺตุ^๒ มมายิตานิ.

โสตานิ หายนฺตุ, ตเถว เทโห.

สพฺพมปิทํ หายตฺถุ เทหฺนิสฺสิตํ

กึการณฺมา ปาลิต ตฺว ปมฺชชสิ?

จกฺขุณิ ชีรฺนตฺถุ^๓ มมายิตานิ.

โสตานิ ชีรฺนตฺถุ, ตเถว กาโย.

สพฺพมปิทํ ชีรฺตฺถุ กายนฺิสฺสิตํ

กึการณฺมา ปาลิต ตฺว ปมฺชชสิ?

จกฺขุณิ ภิชฺชนตฺถุ^๔ มมายิตานิ.

โสตานิ ภิชฺชนตฺถุ, ตเถว รูปิ.

๑ ญฺาติสาโลหิตาติปิ ปาโร.

๒ สี. หายนฺติ.

๓ สี. ชีรฺนฺติ.

๔ สี. ภิชฺชนฺติ.

สหพมปิโท ภิษชตฺ^๕ รุปนีสสิตี.
ก็การณา ปาลิต ตฺวํ ปมชชสีตี.

[หมอเล็กรักษาพระมหาปาละ]

เอวํ ตีหิ คาลาหิ อตตโน โอวาทํ ทตฺวา นิสินนโกว นตฺถกมมํ กตฺวา คามํ ปิณฺฑาย ปาวีสี.

เวชฺช ติสฺวา “กั ฆนฺเต นตฺถกมมํ กตฺนติ ปุจฺฉิ.

“อาม อุปาสกาทิ.

“กัทิสํ ฆนฺเตติ.

“รฺชเตว อุปาสกาทิ.

“นีสิตฺวา โว ฆนฺเต กตํ นิปชฺชิตฺวาติ.

เถโร ตฺถนฺทึ อโหสิ. ปุณฺนํ ปุจฺฉิตฺวาปิ น กิณฺจ กเถสิ.

อถ นํ เวชฺช “ฆนฺเต ตฺมฺहे สปายํ น กโรถ. อชฺช ปฏฺฐาย ‘อสุเกน เม เตลฺลํ ปกฺกนฺติ มา วทิตถ.

อหํปิ ‘มยา โว เตลฺลํ ปกฺกนฺติ น วกฺขามิตี อาห.

[พระเถระเสียดักษุ พร้อมด้วยบรรลุด้วยพระอรหันต์]

โส เวชเชน ปจฺจกฺขาโต วิหารํ คนฺตฺวา “เวชเชนาปิ ปจฺจกฺขาโตสิ. อิริยาปถํ มา วิสฺสชฺชิตฺวา สมนฺนาตี
อิมาย คาลาย อตตानํ โอวาทิตฺวา สมนฺธมมํ อกาสิ.

“ปฏฺฐิตฺวา ติกิจฺฉาย เวชเชนาสิ วิวชฺชิตฺวา
นียโต มจฺจุราชสส. ก็ ปาลิต ปมชชสีตี.

อถสส, มชฺฉิมยาเม อติกฺกนฺตมตฺเต, อปุพฺพํ อจฺริมํ อกฺขิณิ เจว กิเลสา จ ปภิชฺชิสฺสุ.

โส สุขฺวิปสฺสโก อรหา หุตฺวา คพฺภํ ปวิสิตฺวา นีสิติ.

[พวกภิกษุและชาวบ้านรับบำรุงพระเถระ]

ภิกฺขุ ภิกฺขาจารเวลาย คนฺตฺวา “ภิกฺขาจารกาโล ฆนฺเตติ อาหํสุ.

“กาโล อาวุโสติ.

“อาม ฆนฺเตติ.

“เตนทึ คจฺฉนฺทิติ.

“ตฺมฺहे ปน ฆนฺเตติ.

“อกฺขิณิ เม อาวุโส ปรีหานันตี.

เต ตสส อภิณี โอลเถตวา อสสุปุณณเนตตา หุตวา

“ภนเต มา จินตยิตถ. มย โว ปฏิกขคคิสสามาติ เถร อสสาเสตวา กตตพพุตตกั วตตปฏิวตต กตวา คามั ปวิสสิสุ.

มนุสสา เถร อทิสวา “ภนเต อมหากั อโยโย กุหินติ ปุจฉิตวา ตั ปวตตี สุตวา ยาคุ เปเสตวา สยั ปิณชปาต อาทาย คนตวา เถร วนทิตวา ปาทมูเล ปวภูมมานา โรทิตวา “มย ภนเต ปฏิกขคคิสสาม. ตุมเห มา จินตยิตถาติ สมสสาเสตวา ปกกมีสุ.

ตโต ปฏฐาย นิพทธี ยาคุภตต วิหารเมว เปเสนติ.

เถโรปี อิตเร สภุจิกิภู นิรนตร โอวทติ.

เต ตสสวาเท ฐตวา, อุปกกภูฐาย ปวารณาย, สพเพว สห ปฏิสสมิทาหิ อรหตต ปาปุณสิสุ.

[พวกภิกษุไปเฝ้าพระศาสดา]

วุตถวสสา จ ปน สตถาริ ทฏฐุกามา หุตวา เถร อาหสิ “ภนเต สตถาริ ทฏฐุกามมหาติ.

เถโร เตสั วจัน สุตวา จินตสิ “อหิ ทพพโล. อนตรามคเค จ อมนุสสปริคคหิตา อฏวิ อตถิ.

มยิ เอเตหิ สหิ คจฉนเต, สพเพ กิลมิสสนติ. ภิกขปิ ลภิตัน สกขิสสนติ. อิเม ปุเรตรเมว เปเสสสามิติ.

อถ เน อาห “อาวุโส ตุมเห ปุโรโต คจฉนถาติ.

“ตุมเห ปน ภนเตติ.

“อหิ ทพพโล. อนตรามคเค จ อมนุสสปริคคหิตา อฏวิ อตถิ.

มยิ ตุมเหหิ สหิ คจฉนเต, สพเพ กิลมิสสน. ตุมเห ปุโรโต คจฉนถาติ.

“มา ภนเต เอวั กริตถ. มยิ ตุมเหหิ สหิเยว คมิสสามาติ.

“มา โว อาวุโส เอวั รุจจิตถ. เอวั สนเต, มยหิ อผาสกั ภวิสสติ.

มยหิ กนิฏฐุ ตุมเห ทิสวา ปุจฉิสสติ. อถสส มม จกขุณั ปรีหีนภาวั อาโรเจยยาถ. โส มยหิ สนตักั กถจิวเวว ปหิณิสสติ.

เตน สหิ อากจฉิสสามิ. ตุมเห มม วจเนน ทสพลถจ อสิติมทาเถเร จ วนทถาติ เต อโยเยเชสิ.

[พวกภิกษุแจ้งข่าวแก่น้องชายพระเถระ]

เต เถร ชมาเปตวา อนโตคามั ปวิสสิสุ.

มนุสสา เต นิสทาเปตวา ภิกขิ ทตวา “กั ภนเต อยยานั คมนากาโร ปถญาตติ.

“อาม อุปาสกา. สตถาริ ทฏฐุกามมหาติ.

เต ปุนปุนั ยาจิตวา เตสั คมนฉนทเมว ญตวา อนุกนตวา ปรีเทวิตวา นินตติสุ.

เตปี อนุปพเพน เขตวันั คนตวา สตถารถจ มหาเถเร จ เถรสส วจเนน วนทิตวา

ปุนทิวเส, ยตถ เถรสส กนิฏฐุ วสติ, ตั วิถิ ปิณชทาย ปวิสสิสุ.

กฏุมพิโก เต สลชานิตวา นิสทาเปตวา กตปฏิสนถาโร “ภาทิกถเถโร เม กุหินติ ปุจฉิ.

อถสส เต ตั ปวตตี อาโรเจสิ.

โส เตสั ปาทมูเล ปวภูมโนโต โรทิตวา ปุจฉิ “อิทานิ ภนเต กั กาทพพนติ.

[ส่งสามเณรหลานชายไปรับพระเถระ]

“เถโร อีโต กสฺสจฺจ คมนํ ปจฺจาสีสฺสตี. คตฺตกาเล เตน สฺหฐี อากมฺมิสฺสตีตี.

“อโย เม ภาเนเต ภาคิเนยโย ปาลีโต นาม. เอตํ เปเสถาตี.

“เอวํ เปเสตุํ น สกฺกา. มคฺเค ปริปนฺโน อตฺถิ. ปพฺพาเซตฺวา เปเสตุ วมฺมุตฺตีตี.

“เอวํ กตฺวา เปเสถ ภาเนเตตี.

อถ นํ ปพฺพาเซตฺวา อชฺชมาสมตฺตํ จีวรคฺคหณฺนาทินิ สิกฺขาเปตฺวา มคฺคํ อากิจฺชิตฺวา ปหิณฺนีสฺ.

โส อนุปฺพุเพน ตํ คามํ ปตฺวา คามทฺวาเร เอกํ มหฺลลกํ ทิสฺวา “อิมํ คามํ นิสฺสาย โกจิ อารณฺญโก วิหาโร อตฺถิตี ปุจฺฉิ.

“อตฺถิ ภาเนเตตี.

“โก ตตฺถ วมฺมุตฺตีตี.

“ปาลีตฺตเถโร นาม ภาเนเตตี.

“มคฺคํ เม อากิจฺชิตฺวา.

“โกสิ ตฺวํ ภาเนเตตี.

“เถรสฺส ภาคิเนยโยมฺหิตี.

[สามเณรชวนพระมหาปาละกลับ]

อถ นํ คเหตฺวา วิหารํ เนสิ.

โส เถรํ วนฺทิตฺวา อชฺชมาสมตฺตํ วมฺมุตฺตํ กตฺวา เถรํ สมมา ปฏฺิซฺชิตฺวา

“ภาเนเต มาตฺตลกฺกฺมฺพโก เม ตุมหากํ อากมฺนํ ปจฺจาสีสฺสตี. เอถ คจฺฉามาตี อาห.

“เตนฺหิ เม ยมฺมุตฺติโกฏฺฐิ คณฺหาหิตี.

โส ยมฺมุตฺติโกฏฺฐิ คเหตฺวา เถเรน สฺหฐี อนุโตคามํ ปาวิสฺ.

มนุสฺสา เถรํ นิสีทาเปตฺวา “กิ ภาเนเต คมนฺกาโร โว ปณฺญายตีตี ปุจฺฉีสฺ.

“อาม อุปาสกา. คนฺตฺวา สตถารํ วนฺทิสฺสามิตี.

เต นานปฺปการเณ ยาจิตฺวา อลภฺนตา เถรํ อุโยเชนฺตฺวา อุชฺชมาปฺถํ คนฺตฺวา โรทิตฺวา นิวมตฺตีสฺ.

[สามเณรถึงสี่ลวิบัติเพราะเสียงหญิง]

สามเณโร เถรํ ยมฺมุตฺติโกฏฺฐิยา อาทาย คจฺฉนฺโต

นฺตรามคฺเค อฏฺวิยํ สงฺกฺกฺกฺฐนฺครํ นาม เถเรน อุปฺนิสฺสาย วมฺมุตฺตํ ปพฺพคามํ สมปาปฺถนิ.

โส ตโต นิภฺขมิตฺวา อรณฺญเณ คายิตฺวา ทารุณิ อุทฺธรนฺติยา เอกิสฺสา อิตฺถิยา คีตฺสทฺทํ สุตฺวา สเร นิวมตฺตํ คณฺหิ.

อิตฺถิสฺทฺทโท วิย ทิ อณฺโณ สทฺโท ปุริสํ สกฺลสฺสรีรํ ฝริตฺวา ฐาตุํ สมตฺถเณ นาม นตฺถิ.

เตนนาห ภควา “นาห ภิกขเว อณฺเฐ เอกสทฺหมปิ สมนุสฺสสามิ,
โย” เอวํ บุริสฺสส จิตฺตํ ปริยาทาย ติฏฺฐติ, ยถยิห ภิกขเว อิตฺถิสทฺโทติ.

สามเณโร ตตถ นิมิตฺตํ คเหตฺวา ยญฺญิโกฏฺฐิ วิสฺสชฺเชตฺวา “ติฏฺฐถ ตาว ภนฺเต. กัจจ เม อตฺถิตี ตสฺสา สนฺตํ คํโต.

สา ตํ ทิสฺวา ตฺวณฺหิ อโหสิ.

โส ตาย สทฺธิ สี่ลวิปฺตตี ปาปุณฺนิ.

เถโร จินฺตสิ “อิทาเนเวโก คิตฺสทฺโท สุยิตถ. โส จ โข อิตฺถิยา. สามเณโรปิ จิรายติ. โส สี่ลวิปฺตตี ปตฺโต ภวิสฺสตีติ.

โสปิ อตฺตโน กัจจํ นิฏฺฐาเปตฺวา อาคนฺตฺวา “คจฺฉาม ภนฺเตตี อาห.

อถ นํ เถโร ปุจฺฉิ “ไปโป ชาโตสิ สามเณรธาติ.

โส ตฺวณฺหิ หุตฺวา ปุณฺปุณฺนํ ปุณฺโฐปิ น กิลฺลิจิ กเถสิ.

[พระเถระไม่ยอมให้สามเณรคบ]

อถ นํ เถโร อาห “ตาทีเสน ปาเปน มม ยญฺญิโกฏฺฐคคฺคหณกัจจ นตฺถิตี.

โส สี่ลคฺปฺตโต กาสายานิ อปนฺตฺวา คิหิเนียเมน ปริหิตฺวา “ภนฺเต อห ปุพฺเพ สามเณโร. อิทานิ ปนฺนหิ คิหิ ชาโต
ปพฺพชนฺโตปิจ น สทฺธาย ปพฺพชฺชิตฺ. มคฺคปริปนฺนถายเณ ปพฺพชฺชิตฺ. เอถ คจฺฉามาตี อาห.

“อาวุโส คิหิปาโปปิ สมณปาโปปิ ปาไปเยว. ตฺว สมณภาเว ฐตฺวาปิ สี่ลมตฺตํ ปุเรตฺตํ นาสกฺขิ,
คิหิ หุตฺวา กิณฺนาม กลฺยาณํ กริสฺสสิ. ตาทีเสน ปาเปน มม ยญฺญิโกฏฺฐคคฺคหณกัจจ นตฺถิตี.

“ภนฺเต อมนุสฺสฺสพฺทฺโต มคฺโค. ตฺวม เ จ อนฺธา. กถํ อีธ วสิสฺสธาติ.

อถ นํ เถโร “อาวุโส ตฺว มา เอวํ จินฺตยิ.

อิธเว เม นิปฺชิตฺวา มรณตฺสสาปิ, อปรารฺปํ ปวณฺณตฺสสาปิ, ตยา สทฺธิ คณฺ นาม นตฺถิตี วตฺวา อีมา คธา อภาสิ

“ <u>หนทาห</u> หตฺจกฺขุสมิ	กนฺตารทฺธานมาคโต
สยมาโน น คจฺฉามิ,	นตฺถิ พาลे <u>สหายตา</u> .
<u>หนทาห</u> หตฺจกฺขุสมิ	กนฺตารทฺธานมาคโต
มริสฺสามิ โน คมิสฺสามิ,	นตฺถิ พาลे <u>สหายตา</u> ติ.

ตํ สุตฺวา อิตร สี่ลคฺชาโต “ภาริยํ วต เม สาหสิกํ อนฺนุจฺฉวิกิ กมฺ กตฺนติ พาทา ปคฺคยท กนฺทนฺโต
วณฺสณฺทํ ปกฺขนฺทิตฺวา ตธา ปกฺกนฺโตว อโหสิ.

[อาสาชะท้าวสักกะร้อน]

เถรสสาปิ สี่ลเตเชน สญฺญิโยชนายามํ ปณฺณาสโยชนวิตถตํ ปณฺณรสโยชนพฺพลํ ชยฺสุมนฺปุพฺพวณฺณํ
นีสีทฺนญฺญุทฺทหนกาเลสฺ โอนมฺนฺนฺมณฺนปกฺตํ สกฺกสฺส เทวราชสฺส ปณฺชุกมฺพลสิลาสน อุนฺหาการํ ทสฺเสสิ.

สโก “โก นุ โข มํ ฐานา จาเวตฺกามาติ อโโลเกนฺโต ทิพฺเพน จกฺขุณา เถรํ อทฺทส.

เตนาคู โพรานา

“ <u>สหสเสนโต</u> เทวินโท	ทิพพจกขุ วิโสธยิ
‘ปาปครหิ อัย <u>ปาโล</u>	อาชีวี ปริโสธยิ’,
<u>สหสเสนโต</u> เทวินโท	ทิพพจกขุ วิโสธยิ
‘ธมมครุกโก อัย <u>ปาโล</u>	นินสินโน สาสเน รโต’าติ.

อถสส เอตทโหสิ “สจาห์ เอวรूपสส ปาปครหิโน ธมมครุกสส อयยสส สนตีกั น คมิสสามิ.

มุตธา เม สตตธา ผลอยย. คมิสสามิสส สนตีกนฺติ.

ตโต

<u>สหสเสนโต</u> เทวินโท	เทวราชสิริธโร
ตัมเณน อากนฺตวา	จกขุปาลัง อุปาคมิ.

อุปคนฺตวา จ ปน เถรสสาวิหุเร ปทสทท์ อกาสิ.

อถ นั เถโร ปุจฉิ “โก เอโสติ.

“อหิ ฆนฺเต อทธีโกติ.

“กุหิ ยาสิ อุปาสกาติ.

“สาวตถิยัม ฆนฺเตติ.

“ยาหิ อาวุโสติ.

“อโย ปน ฆนฺเต กุหิ คมิสสตีติ.

“อหิปิ ตตเถว คมิสสามีติ.

“เตนหิ เอกโตว คจฺฉาม ฆนฺเตติ.

“อหิ ทุพฺพโล. มया สทธี คจฺฉนฺตสส ตว ปบุญโจ ภวิสสตีติ.

“มยหิ อจจายิกั นตถิ. อหิปิ อยเยน สทธี คจฺฉนฺโต ทสสุ ปุณฺณกิริยาวตฺถุสฺ เอกัง ลภิสสามิ. เอกโตว คจฺฉาม ฆนฺเตติ.

เถโร “เอโส สปุริโส ภวิสสตีติ จินฺเตตฺวา “เตนหิ ยญฺญิโกฏี คณฺห อุปาสกาติ อาท.

[ทำวสัฏกเทวราช พาทพระเถระไปถึงพระเชตวัน]

สโกกถา กตฺวา ปฐฺวี สงฺฆิปนฺโต สายณฺหสมเย เชตวันํ สมปาเปสิ.

เถโร สงฺฆปนฺวาทิสทเท สุตฺวา “กตเถโส สทโทติ ปุจฉิ.

“สาวตถิยัม ฆนฺเตติ.

“มย คมนกาเล จิเรน คมิมหาติ.

“อหิ อุกุมคคัม ชานามิ ฆนฺเตติ.

ตสมมี ขณ เถโร “นาย มนุสโส เทวตา ภาวีสสตีติ สลลกเขสิ.

(เตนาหุ โปราณ)

สหสเสนโต เทวินโท

เทวราชสิริธโร

สงขิปิตวาน ตัมคัค

ขิปปี สวตถิมาคมิ. (อิตติ)

โส เถรสเสวตถาย กนิฏฐกุกุมพิเกน การิตํ ปณณสาถํ เนตวา ผลเก นิสีทาเปตวา

ปิยสหยวณณน ตสส สนตีกิ คนตวา “สมม ปาลาติ ปกุโกสิ.

“กิ สมมาติ.

“เถรสส อาคตภาวํ ชานาสีติ.

“น ชานามิ. กิ ปน เถโร อาคโตติ.

“อาม สมม. อิทานาหิ วิหารํ คนตวา เถโร ตยา การิตปณณสาถาย นิสินนํ ทิสวา อาคโตมฮีติ วตวา ปกุกามิ.

กุกุมพิโก วิหารํ คนตวา เถโร ทิสวา ปาทุมูเล ปวณฺเณโต โรทิตวา “อิหํ ทิสวา อหิ ภาเนต ตุมหากํ ปพพิชิตุํ นาทาสินตืออาทีน วตวา เทว ทาสทารเก กุขิสเส กตวา เถรสส สนตีกิ ปพพาเซตวา “อนโตคามาโต ยาคุกตดาทีน อหาริตวา เถโร อุกุกุทธาติ ปฎิปาเทสิ.

สามเณรา วตตปฏิวตตี กตวา เถโร อุกุกุทธีสุ.

อเถกทิวสํ ทิสวาสิเน ภิกขุ “สตุถารํ ปสสิสสามาติ เซตวัน อากคนตวา สตุถารํ วนทิตวา อสีติมหาเถเร ทิสวา วิหารจาริกิ จรนต์วา จกุกุปาลตเถรสส วสนนฺฐานํ ปตวา “อิหิปี ปสสิสสามาติ สายํ ตทภิกขุ อเฮสุ.

ตสมมี ขณ มหาเมฆ อุกุกุทธี.

เต “อิทานิ สายณจ. เมฆ จ อุกุกุทธี. ปาโตว อากคนตวา ปสสิสสามาติ นิวตตีสุ.

เทโว ปฐมยาเม วสสิตวา มชฺฉิมยาเม วิคโต.

เถโร อารทวิริโย อัจฉินจกมโน ตสมา ปจฉิมยาเม จกมณํ โอตริ.

ตทา ปน นววณฺฐาย ภูมียา พหุ อินทโคปก อุกุกุทธีสุ.

เต, เถเร จกมณเต, เยภุยน วิปชชีสุ.

อนตวาสิกา เถรสส จกมณนฺฐานํ กาลสเสว น สมมชชีสุ.

อิตเร ภิกขุ “เถรสส วสนนฺฐานํ ปสสิสสามาติ อากคนตวา จกมเน ปาณเก ทิสวา “โก อิมสมิ” จกมตีติ ปุจฉีสุ.

“อมหากิ อุชฌาย ภาเนเตติ.

เต อุชฌายีสุ “ปสสธ สมณสส กम्म. สจกุกุกาเล นิปชชิตวา นิทหายนโต กิณจ อกตวา

อิทานิ จกุกุวิกัลกาเล ‘จกมามีติ เอตตเก ปาณ มาเรสิ. ‘อตถํ กสิสสามีติ อนตถํ อกรตีติ.

อถ เต คนตวา ตถาคตสส อโรเจสุ “ภาเนต จกุกุปาลตเถโร ‘จกมามีติ พหุ ปาณเก มาเรสีติ.

“กิ ปน โส ตุมเทหิ มาเรนโต ทิฏฐีติ.

“น ทิฏฐิธมฺมํ ภาณเตติ.

“ยเถว ตุมฺเห ตํ น ปสฺสส, ตถา โสปิ เต ปาณน ปสฺสตี, ชีณาสวานํ มรณเจตนา นาม นตฺถิ ภิกฺขเวตี.

“ภนฺเต อรหตฺตสฺส อุปนึสฺสเย สตี, กสฺมา อนฺโธ ชาโตตี.

“อตฺตนา กตกมฺมวเสน ภิกฺขเวตี.

“กี ปน ภนฺเต เตน กตฺนตี.

[ปุรพกรรมของพระจักขุปาลเถระ]

เตนทึ ภิกฺขเว สุณฺณถ.

อตีเต พาราณสียํ พาราณสีราเช รชฺชํ การณเต, เอโก เวชฺช คามนิกเม จริตฺวา เวชฺชกมฺมํ กโรนฺโต

เอกํ จกฺขุทฺทพฺพลํ อิตฺถิ ทิสฺวา ปุจฺฉิ “กึนฺเต อฆาสฺกนฺตี.

“อกฺขีหิ น ปสฺสามีตี.

“เภสชฺชนเต กริสฺสามีตี.

“กโรหิ สามีตี.

“กึ เม ทสฺสตีตี.

“สเจ เม อกฺขินี ปากตีกานิ กาทุํ สกฺขิสฺสตี, อหนฺเต สหฺธิ ปุตฺตตีตาหิ ทาสี ภวิสฺสามีตี.

โส “สาธฺตี เภสชฺชํ สวิทฺทึ.

เอกเภสชฺเชเนว อกฺขินี ปากตีกานิ อเหสุ.

สา จินฺเตสิ “อหี เอตฺสส ‘สปุตฺตตีตา ทาสี ภวิสฺสามีตี ปฏฺธานิ. น โช ปน มํ สณฺเฬน สมฺมาจริสฺสตี. วญฺเจสฺสามิ นนฺตี.

สา เวชฺเชนาคนฺตฺวา “กิตฺถิสํ ภาทฺเทตี ปุณฺณฺธา “ปุพฺเพ เม อกฺขินี โลกํ รุชฺชิสฺสุ. อิทานิ อตีเรกตฺรํ รุชฺชนตีตี อาห.

เวชฺช “อยํ มํ วญฺเจตฺวา กิลฺยจิ อทาตุกามา. น เม เอตฺยา ยินฺนภตฺติยา อตฺโถ. อิทานิ ตํ อนฺธํ กริสฺสามีตี จินฺเตตฺวา

เคหํ คนฺตฺวา ภริยา ย ตมตฺถํ อจฺจิกฺขิ.

สา ตฺถนฺทึ อโหสิ.

โส เอกํ เภสชฺชํ โยเชตฺวา ตสฺสา สนฺตีกํ คนฺตฺวา “ภาทฺเท อิมํ เภสชฺชํ อญฺชาหีตี อญฺชาเปสิ.

เทว อกฺขินี ทิปสิชา วิย วิชฺฌายีสฺสุ.

โส เวชฺช จกฺขุปาโล อโหสิ.

“ภิกฺขเว ตทา มม ปุตฺเตน กตกมฺมํ ปจฺฉโต ปจฺฉโต อนฺุพฺนฺธิ. ปาปกมฺมํ หิ นามตํ ธฺรํ วหฺโต พฺลิวทฺทสฺส ปทํ จกฺกํ วิย อนฺุคจฺฉตีตี.

อิทํ วตฺถํ กเถตฺวา อนฺุสนฺธิ ฆณฺเฏตฺวา ปตฺติภฺรฺฐาปิตมตฺตีกํ สาสนํ ราชมุทฺทาย ลญฺฉนฺโต วิย ฌมฺมราชา อิมํ คาถมาห

“มโนปุพพงคมา ธมฺมา มโนเสฏฐา มโนมยา.
มนสา เจ ปทุมฺฐุน ภาสติ วา กโรติ วา,
ตโต นํ ทุกขมเนวติ จกัว วหโต ปทนต์.

[แก้บรรณ]

ตตถ มโนติ กามาวจรกุสลาภิเภท สัพพมปิ จตุกัมมิจิตต์.

อิมสมิ ปน ปเท ตทา ตสส เวชชสส อุปฺปนฺนจิตฺตวเสน นิยมิมานํ วุตถापियมานํ ปริจฺฉิขมานํ.

โทมณสสสทคตํ ปฏิขสมปยุตตํ จิตฺตเมว ลพภติ.

ปุพพงคมาติ: เตน ปฐมคามินา หุตฺวา สมฺนฺนาคตา.

ธมฺมาติ: คุณเทสนาปริยตฺตินิสฺสตตนิชชีวเสน จตตารो ธมฺมา นาม.

เตสุ

“น ทิ ธมฺโม อธมฺโม จ อุโภ สมฺวิปากิโน.
อธมฺโม นิริยํ เนติ ธมฺโม ปาเปติ สุขคตฺตินติ

อโย คุณธมฺโม นาม.

“ธมฺมํ โว ภิกฺขเว เทเสสฺสามิ อาทิกฺลยาณฺนติ อโย เทสนาธมฺโม นาม.

“อิธ ปน ภิกฺขเว เอกจเจ กฺลปฺตฺตา ธมฺมํ ปริยาปฺนฺนติ สุตตํ เคยยฺนติ อโย ปริยตฺติธมฺโม นาม.

“ตสมิ โข ปน สมเย ธมฺมา โหณฺติ. ขฺนธา โหณฺตีติ อโย นิสฺสตตธมฺโม นาม.

“นิชชีวธมฺโมติปิ เอสฺว นโย.

เตสุ อิมสมิ ฐาเน นิสฺสตตนิชชีวธมฺโม อธิปเปโต.

โส อตถโต ตโย อรุปีโน ขฺนธา “เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธติ.

เอเต ทิ. มโน ปุพพงคโม เอเตสนฺติ มโนปุพพงคมา นาม.

“กถํ ปเนตฺเทหิ สทฺธี เอกวตฺถุโก เอการมฺมโณ อปุพฺพ อจฺจิมํ เอกกฺขณฺเน อปุพฺพชฺชมาโน มโน ปุพพงคโม นาม โหตีติ.

อฺอุปาทปฺปจฺยตเถน.

ยถา ทิ พหุสุ เอกโต คามชฺชาตาทิกมฺมานิ กโรณฺเตสุ, “โก เตสํ ปุพพงคโมติ วุตเต,

โย เตสํ ปจฺจโย โหติ, ยํ นิสฺสาย เต ตํ กมฺมํ กโรณฺติ; โส ทตโต วา มตโต วา “เตสํ ปุพพงคโมติ วุจฺจติ;

เอวํ สมปทมิทํ เวทิตพฺพํ.

อิติ อฺอุปาทปฺปจฺยตเถน มโน ปุพพงคโม เอเตสนฺติ มโนปุพพงคมา.

น ทิ เต, มเน อฺนุพฺพชฺชนเต, อฺนุพฺพชฺชิตุํ สกโกณฺติ. มโน ปน, เอกจเจสุ เจตสิเกสุ อฺนุพฺพชฺชนเตสุปิ, อฺนุพฺพชฺชิติเยว.

อธิปตีวเสน ปน มโน เสฏฺฐุ เอเตสนฺติ มโนเสฏฺฐา.

ยถา ทิ โจราทินํ โจรเชฏฺฐกาทโย อธิปตีโน เสฏฺฐา; ตถา เตสมฺปิ มโนติ มโนเสฏฺฐา.

ยถา ปน ทารุอาทีหิ นิปผนฺนานิ ตานิ ตานิ ภณฺฑานิ ทารุมายาทีหิ นาม โหนฺติ; ตถา เอเตปิ มนฺโต นิปผนฺตตฺตา มโนมยา นาม.

ปทุภูฏฺเฐนาตี: อากนฺตฺเกหิ อภิขมาทีหิ โทเสหิ ปทุภูฏฺเฐน.

ปกตฺติมโน หิ ภาวํคจิตฺตํ. ตํ อปฺปทุภูฏฺฐํ,

ยถา หิ ปสนนํ อุทกํ อากนฺตฺเกหิ นีลาทีหิ อุกฺกิกิณฺณูฏฺฐํ นีโลทกาทีเกทํ โหตี, น จ นวํ อุทกํ นาปิ ปุริมํ ปสนนอุทกเมว;

ตถา ตมฺปิ อากนฺตฺเกหิ อภิขมาทีหิ โทเสหิ ปทุภูฏฺฐํ โหตี, น จ นวํ จิตฺตํ, นาปิ ปุริมํ ภาวํคจิตฺตเมว.

เตนาห ภควา “ปภสฺสรมิทํ ภิกฺขเว จิตฺตํ. ตยฺยจ โข อากนฺตฺเกหิ อุกฺกิกิเลเสหิ อุกฺกิกิณฺณูฏฺฐนฺตี.

เอวํ มนฺสา เจ ปทุภูฏฺเฐน.

ภาสตี วา กโรตี วาตี: โส ภาสมาโน จตฺตพฺพิธํ วจฺจิตฺตจฺริตเมว ภาสตี, กโรนฺโต ติวีธํ กายจฺจจฺริตเมว กโรตี,

อภาสนฺโต อกรอนฺโต ตาย อภิขมาทีหิ ปทุภูฏฺฐมานสตาย ติวีธํ มโนจฺจจฺริตํ ปุเรตี.

เอวมสฺส ทส อภุสฺสภมฺมปถา ปาริปุรี คจฺฉนฺตี.

ตโต นํ ทฺกขมเนวตีตี: ตโต ติวีธจฺจจฺริตโต ตํ ปุคฺคํ ทฺกขมเนวตี:

ทฺจจฺริตานุภาเวน จตฺตฺส อปาเยสฺส วา มนฺสเสสฺส วา ตมตตภาวํ คจฺฉนฺตํ “กายวตฺตฺกมฺปิ อิตรวตฺตฺกมฺปิตี

อิมินา ปรียาเยน กายิกเจตฺสีกํ วิปากฺทฺกขํ อนฺนคจฺฉตี.

ยถากิ? จกฺกัว วหโต ปทฺนตี: ชฺเร ยุตฺตสฺส ชฺรํ วหโต พลิวทฺทสฺส ปทํ จกฺกํ วีย.

ยถา หิ โส เอกิปี ทิวสํ เทวปี ปถจปี ทสปี อชฺตมมาสีปี วหนโต จกฺกํ นีวตเตตฺตํ ชหิตฺตํ น สกโกตี;

อถชวสฺส ปุโรโต อติภกฺกมนตฺสส ยุคํ คีวํ พาทตี, ปจฉนโต ปฏฺกิกฺกมนตฺสส จกฺกํ อูรุมํสี ปฏฺกิหนตี;

อิมเหที ทิวีหิ การณฺเหที พาทนฺตํ จกฺกํ ตสฺส ปทานุปทิกํ โหนตี,

ตเถว มนฺสา ปทุภูฏฺเฐน ตีณิ ทฺจจฺริตานิ ปุเรตฺวา ฐิตํ ปุคฺคํ นีรยาทีสุ ตตถ ตตถ คตฺตฺฐานาเนสุ

ทฺจจฺริตมฺลกํ กายิกมฺปิ เจตฺสีกมฺปิ ทฺกขํ อนฺนพฺนชตีตี.

คากาปรีโยसानเ ทีสสทสฺสา ภิกฺขุ สห ปฏฺกิสฺมภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปุณฺนีส.

สมปตฺตปรีสาเยปี เทสนา สาตฺถิกา สผลา อโหสีตี.

จกฺขุปาลตเถรวตฺถุ.

๒. เรื่องมัจฉานุ

๒. มัจฉานุ

“มโนปุพพคมมาตี ทิตยคาถาปิ สวตถียเยว มัจฉานุ อารพภ ภาสิตา.

[พราหมณ์ทำตุมहुให้บุตร]

สวตถีย กิร อทินนปุพพโก นาม พราหมโณ อโหสิ.

เตน กสสจิจิณนิน ทินนปุพพ, เตน ต “อทินนปุพพโกเตว สณชานีส.

ตสเสกปุตโต อโหสิ ปิโย มนาโป.

อถสส ปิลนธน กเรตุกาโม “สเจ สุวณณการสสาจิกขิสสามิ, เวตน ทาทพพ ภาวิสตีตี

สยเมว สุวณณ โภจญเตวา มัจฉานิ กุณฑลानิ กตวา อทาสิ.

เตนสส ปุตโต “มัจฉานุเตว ปญญายิตถ.

[รักษาบุตรเองเพราะกลัวเสียขวัญข้าว]

ตสส โสฬสวสสกาเล ปณทุโรโค อุทปาตี.

มาตา ปุตโต โอลเกตวา “พราหมณ ปุตตสส เต โรโค อูปนโน. ติกิจฉาเปหิ นนตี อาห.

“โถตี สเจ เวชชี อาเนสสามิ, ภตเตเวตน ทาทพพ ภาวิสตี. ตุ มม ธนจเฉท น โอลเกสตี.

“อถ กิ กริสสตี พราหมณาตี.

“ยถา เม ธนจเฉโท น โหตี, ตถา กริสสามีตี.

โส เวชชาน สนตีกิ คนตวา “อสุกรคสส นาม ตุเม กิ เภสชชี กโรธาตี ปุจฉิ.

อถสส เต ยี วา ตี วา รุกขตจาทิ อัจจกขนตี.

โส ตี อหริตวา ปุตตสส เภสชชี กโรตี.

ตี กรोनตเสวสส, โรโค พลวา อโหสิ อเตกัจฉภาวู อูปาคมิ.

พราหมโณ ตสส ทพพลภาวู ญตวา เอก เวชชี ปกโกสิ.

โส โอลเกตวา “อมหากิ เอก กัจฉ อตถิ. อญญ เวชชี ปกโกสิตวา ติกิจฉาเปหิตี ตี ปจจกขาย นิกขมิ.

[ให้บุตรนอนที่ระเบียงเพราะกลัวคนเห็นสมบัติ]

พราหมโณ ตสส มรณสมย ญตวา “อิมสส ทสสนตถาย อาคตาคตา อนโตเคเห สापเตยยี่ ปสสิสสนตี. พหิ น กริสสามีตี

ปุตโต นีหริตวา พหิ อาลินเท นิชชปาเปสิ.

[พระพุทเจ้าเล็งเห็นอุปนิสัยของมัญญกถา]

ตี ทิวส์ ภควา พลาวปัจจุสมเม มหากรณาสมาปตตีโต วุฏฐาย

บุพพุทเธสุ กตธการานัน อุตสนนกุลสมุลาณ เวเนยยพนชวานัน ทสสนตถัน พุทชจกขุณา โลกั โวลเณโต
ทสสทสจกกวาเพ ญานชาลัน ปตถริ.

มัญญกถา พหิอาลินเท นิปนนากาเรเนว ตสส อนโต ปญญายิ.

| สตถา ตั ทิสวา ตสส อนโตเคหา นีหริตวา ตตถ นิปชชาปิถภาวัญญตวา “อตถิ นุ โข มยหัง เอตถ คตบัจเจเยน อตถิ
อุชารเนโต อิทัง อททส

“อัย มาณโว มยิ จิตตัง ปสาเทตวา กาลัน กตวา ตาวตีสเทวโลกเ ตีสโยชนิกเ กนภิมาเน นิพพตติสสติ อจจราสทสสปริวารโ ภวิสสติ.

พราหมโณ ปิตัง ณาเปตวา โรทนต์ อาพาหเน วิจริสสติ.

เทวปุตโต ติคาวุตูปมาณัน สจฺจิสกภูการาลงการปฏิมณฺชิตัง อจจราสทสสปริวารัน อตถภาวัญญโต โอลเณตวา

‘เกน นุ โข กมเมเน มยา อัย สิริสมปตติ ลททตติ โอลเณโต มยิ จิตตูปสาเทเน ลททภาวัญญตวา

‘ธนจเฉทเยเนน มม เกสชชัง อกาเรตวา อิทานิ อาพาหนัน คนตวา โรทติ. วิปการูปตตัง นัง กริสสามีติ

ปิตรี อกขนตียา มัญญกถทลิณเณนาคนตวา อาพาหนสสาวิทุเร นิปชชิตวา โรทิสสติ.

อถ นัง พราหมโณ ‘โกลิ ตวนติ ปุจฺฉิสสติ

‘อหนเต ปุตโต มัญญกถทลิตติ

‘กุหิ นิพพตติสสติ

‘ตาวตีสภเวเนติ

‘กี กम्मัง กตวาติ วุตเต, มยิ จิตตูปสาเทเน นิพพตตภาวัญญตวา อจฺจิสสติ.

พราหมโณ ‘ตุมहेสุ จิตตัง ปสาเทตวา สคเค นิพพตตา^๑ นาม อตถิตติ มัง ปุจฺฉิสสติ.

อถสสา^๒ ‘เอตตกานิ สตานิ วา สทสสานิ วา สตสทสสานิ วาติ น สกกา คณนาย ปริจฉินทิตฺตุนติ วตวา ฐมมปะเท คาลัน ภาสิสสามิ.

คาถาปริยสาเน จตุราสีตียา ปาณสทสสานัน ฐมมาภิสสมโย ภวิสสติ.

มัญญกถา โสตาปนโน ภวิสสติ, ตถา อทินนบุพพะโก พราหมโณ. |

อิตติ อิมัง กุลปุตตัง นิสสาเย ฐมมาโย มหา^๓ ภวิสสติติ ญตวา

บุณทิวเส กตสริรปฏิชคคโน มหาภิกุขสงฆปริวโต สวตถลิ ปณฺชาย ปวิสิตวา อนุปุพเพเน พราหมณสส เคทวารัน คโต.

[มัญญกถาทำให้เลื่อมใสในพระพุทเจ้า]

ตสมัน ขณ มัญญกถา อนโตเคหาภิมุโข นิปนโน โหติ.

สตถา อตตโน อปสสนภาวัญญตวา เอกัง รสมัน วิสชชเสสิ.

๑ นิพพตตนนตปี.

๒ กตถจิ มหาติ ปทัง นตถิ.

มามโว “กี โสภาโส นามโสติ ปริวตติตวา นิปฺปนโนว สตถารํ ทิสฺวา

“อนฺธพาลปิตรํ นิสฺสาย เอรุรูปํ พุทฺธํ อุปสงฺกมิตฺวา กายเวยฺยาวุทฺติกํ วา กาคฺคํ ทานํ วา ทาคฺคํ ฐมฺมํ วา โสตุํ นาลตฺถํ.

อิทานิ เม หตฺถาปิ อวิเรยฺยา. อญฺญํ กตฺตพฺพํ นตฺถิติ มนเมว ปสาเทสิ.

[เพราะใจเสื่อมใส ทำกาละไปเกิดในเทวโลก]

สตถา “อลํ เอตฺตเคน อิมสฺสาติ ปุกฺกามิ.

โส, ตถาคเต จกฺขุปลํ วิชฺชนฺเตยฺว, ปสนฺนมนฺโน กาลํ กตฺวา สุตฺตบฺบพุทฺโธ วิย เทวโลเก ติสฺโยชนิเก กนกฺวิมาเน นิพฺพตฺติ.

[พราหมณ์คร่ำครวญถึงบุตร]

พฺราหฺมโณปิสฺส สรริํ ฉาเปตฺวา อาพาหนฺโรทฺนปฺรายโน อโหสิ

เทวสิํกํ อาพาหนํ คนฺตฺวา โรทฺติ “กหํ เอกปฺุตฺตก, กหํ เอกปฺุตฺตกาติ.

[เทพบุตรจำแลงกายไปหาพราหมณ์]

เทวปฺุตฺโตปิ อตฺตโน สมฺปตฺตี โอลฺเกตฺวา “เกน กมฺเมน ลทฺธาติ อุปฺชาเรนโต “สฺตถริ มโนปฺสาเทนาคิ ญตฺวา

“อโย พฺราหฺมโณ มม อมาสุกฺกาเล เกสฺซุชฺชํ อกาเรตฺวา อิทานิ อาพาหนํ คนฺตฺวา โรทฺติ, วิปฺปการปฺตตฺเมตํ กาคฺคํ วญฺญตฺติ

มญฺญกุณฑลวิณฺณณานคนฺตฺวา อาพาหนสฺสาวิหฺวเร พาหา ปคฺคยฺห โรทฺนโต อญฺฐาสิ.

[เทพบุตรกับพราหมณ์ได้วาทะกัน]

พฺราหฺมโณ ตํ ทิสฺวา “อหํ ตาว ปฺุตฺตโสเกน โรทามิ. เอส กิมตฺถํ โรทฺติ. ปุจฺฉิสฺสามิ นนฺติ ปุจฺฉนฺโต อิมํ คาคฺคา

“อลงฺกโต มญฺญกุณฑล

มาลาภาริ หริจฺนทฺนุสฺสโท

พาหา ปคฺคยฺห กนฺทสิ.

วณฺชเม กิํ ทุกฺขิตฺตํ ตฺวานฺติ.

โส อาห

“โสวณฺณมโย ปภสฺสโร

อุปฺปนฺโน รตฺตปฺยชโร มม.

ตสฺส จกฺกยฺคํ น วิญฺทามิ.

เตน ทุกฺเขน ชหิสฺสามิ ชีวิตฺนฺติ.

อถ น พฺราหฺมโณ อาห

“โสวณฺณมโย มณฺนิมโย

โลหฺมโย อถ รุปียมโย

อาจิกฺข เม ภาทฺทมาณว.

จกฺกยฺคํ ปฏฺฐิตาภยามิ เตติ.

ตํ สุตวา มาณโว “อโย ปุตตสส เกสชชํ อกตวา ปุตตปฏิรูปกํ มํ ทิสฺวา โรหนโต ‘สุวรรณาทิมยํ รตจกํ กโรมีติ วทติ. โหตุ. นิคฺคณฺหิสฺสามิ นนฺติ จินฺเตตฺวา “กัวมหนตํ เม จกฺกยฺกํ กริสฺสสีติ วตฺวา, “ยววมหนตํ อากงฺขสีติ วุตเต,

“จฺนุทฺสุริเยหิ เม อตุโถ. เต เม เทหิติ ยาจิโต.

โส มาณโว ตสฺส ปาวทิจ
“จฺนุทฺสุริยา อุกฺยตถ ภาตโร
โสวณฺณมโย รโถ มม
เตน จกฺกยฺเคน โสภตฺติ.

อถ นํ พราหมโณ อาห

“พาลो โข ตฺวมสึ มาณว.
โย ตุวํ ปตฺถยเส อปตฺถิยํ,
มณฺญามิ ตุวํ มริสฺสสี.
น ทิ ตุวํ ลจฺจสิ จฺนุทฺสุริเยหิ.

อถ นํ มาณโว “กึ ปน ปณฺญายมานสฺสตถาย โรหนโต พาลो โหติ, อุททาหุ อปณฺญายมานสฺสชาติ วตฺวา

“คฺมนาคมนปิ ทิสฺสตี.
วณฺณธาตุ อุกฺยตถ วิถิยา.
เปโต กาลกโต น ทิสฺสตี.
โก นึช กนฺทตํ พาลยตโรติ.

[พราหมณ์ยอมจำนน แล้วชมเชยเทพบุตร]

ตํ สุตวา พราหมโณ “ยฺตุตํ เอส วทตฺติ สลฺลกฺเขตฺวา

“สจฺจํ โข วเทสิ มาณว.
อหเมว กนฺทตํ พาลยตโร.
จฺนุทํ วิย ทารโก รุทํ
ปุตฺตํ กาลกตานิปตฺถยณฺติ

วตฺวา ตสฺส กถาย นิสฺโสโก หุตฺวา มาณวสฺส ภูตฺติ กโรหนโต อีมา คาถา อภาสิ

“อาทิตตํ วต มํ สนตํ	ฆตฺตีสิตตํ ปาวกํ
วารินา วิย โอสฺสิยจํ	สพฺพํ นิพฺพาปเย ทริ.
อพฺพุทฺติ วต เม สลฺลํ	โสภํ ททยนิสฺสตี
<u>โย</u> เม โสภปรตสฺส	ปุตฺตโสภํ อปานุทิจ.
สวาทํ อพฺพุทฺทสฺสโลสมิ.	สีตฺถุโตสมิ นิพฺพุโต.
น โสจามิ น โรทามิ	ตว สุตฺวาน มาณวาติ.

[พราหมณ์ซักถามเทพบุตร]

อด นั “โก นาม ตวนติ ปุจฉนโต

“เทวดา นุสิ คนธโพ? อาหุ สกโก ปุรินโท?
โก วา ตว? กสส วา ปุตโต? ถล ชาเนม ต มยนติ.

อดสส มานโว

“ยณจ กนุทสิ ยณจ โรทสิ
ปุตต อพาหเน สย พหิตวา,
สวาท กสล กริตวาน กมม
ติทसान สหพยต ปตโตติ อจิกขิ.

พราหมโณ อาห

“อปปี วา พหุ วา นาทุทสาม
ทาน ทนตสส สเก อคาเร
อุโปสถกมม วา ตาทิส.
เกน กมเมเน คโตสิ เทวโลกนติ.

มานโว อาห

“อาพาริโก ห พุกขิต คิลาน
อาตุรฐโปมहि สเก นิเวสเน.
พุทธ วิคตรข วิติณณกข
อททกขี สุกต อโนมปณญ.
สวาท ม มุทิตมโน ปสนนจิตโต
อณชลิ อกริ ตถาคตสส.
ตาท ก กสล กริตวาน กมม
ติทसान สหพยต ปตโตติ.

[พราหมณ์ถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ]

ตสมิ กเถนเต กเถนเตเยว, พราหมณสส สกลสิริ ปิตียา ปริปุริ.

โส ต ปิตี ปเวเทนโต

“อจณริย วต อพุกต
อณชลิกมมสส อยมีทิส วิปาโก.
อ มุทิตมโน ปสนนจิตโต
อชเชว พุทธ สรณ วขามิติ อาห.

[เทพบุตรโอรสาทพราหมณ์แล้วก็หายตัวไป]

ธอ น มาณโว

“อชเชว พุทธิ สรรณ วาชาหิ
ธมมณจ สงฆณจ ปสนนจิตโต.
ตเถว สิกขาปทานิ ปณจ
อชณพมุลาหิ สมายัสสุ.
ปาณาติปาตา วิรมสสุ ชิปป.
โลเก อทินนํ ปริวชยสสุ.
อมชชโป. โน จ มุสา ภาณหิ.
สเคน ทาเรน จ โหหิ ตุมมัฐติ อห.

โส “สารูติ สมปฏิจฉิตวา อีมา คาถา อภาสี

“อตถกาโมสี เม ยกช.	หิตกาโมสี เทเวเต.
กโรมิ ตุษหํ วจัน.	<u>ตวมสิ</u> อาจรีโย มม.
อูเปมิ สรรณํ พุทธิ.	ธมมณจาปี ออนุตตร.
สงฆณจ นรเทวสส	คจฉามิ สรรณํ <u>อห.</u>

ปาณาติปาตา วิรมามิ ชิปป.
โลเก อทินนํ ปริวชยยามิ.
อมชชโป. โน จ มุสา ภาณามิ.
สเคน ทาเรน จ โหมิ ตุมมัฐติ.

ธอ น เทวปุต์โต “พราหมณ ตว เคหะ พุทธิ ธณ อตถิ. สตถารํ ออุปสงคมิตวา ทานํ เทหิ. ธมมํ สุณาหิ. ปณหํ ปุจฉาหิตี วตวา ตตเถวณตรธาเย.

[พราหมณ์ถวายทานแด่พระพุทเจ้า]

พราหมโณปี เคหํ คณตวา พราหมณี อามนตเตตวา “ภพเท อห สมนํ โคตมํ นิมนตเตตวา ปณหํ ปุจฉิสสามิ. สกการํ กโรหิตีตี วตวา
วิหารํ คณตวา สตถารํ เนว อภีวาเทตวา น ปฏิสนธารํ กตวา เอกมนต์ฐิต
“โภ โคตม อธิวาเสหิ เม อชชตนาย ภตต์ สหฺธิ ภิกขุสงฆมนาติ อห.

สตถา อธิวาเสสิ.

โส สตถุ อธิวาสนํ วิทิตวา เวเคนาคณตวา สกนิเวสเน ชาทนีเย โภชนีเย ปฏิยาทาเปสิ.

สตถา ภิกขุสงฆปวิตุโต ตสส เคหํ คณตวา ปณญตตาสเน นีสีหิ.

พราหมโณ สกกจจํ ปรีวิสิ.

มหาชโน สนนิปติ.

มิจฉาทิฏฐิเกน กิร ตถาคเต นิมนตฺเต, เทว ชนกายา สมนิปตฺนติ.

มิจฉาทิฏฐิกา “อชช สมณํ โคตมํ ปญฺหํ ปุจฺฉาย วิหฺงฺขียมานํ ปสฺสิสฺสามาติ สมนิปตฺนติ.

สมมาทิฏฐิกา “อชช พุทฺธวีสยํ พุทฺธลีสยํ ปสฺสิสฺสามาติ สมนิปตฺนติ.

อถ พราหมโณ กตภตตกิจจํ ตถาคตํ อฺปสงฺกมิตฺวา นิจาสเน นิสฺสินโน ปญฺหํ ปุจฺฉิ

“โภ โคตม ตุมหากํ ทานํ อทฺตฺวา ปุชฺชํ อกฺตฺวา ฐมมํ อสฺสุตฺวา อฺโปสฺถวาสํ อวสฺสิตฺวา

เกวลํ มโนปสาทมตฺเตเนว สคฺเค นินฺพตฺตฺวา นาม โทหนฺตฺติ.

“พราหมณ กสมมา มํ ปุจฺฉสิ. นนฺ เต ปุตฺเตน มญฺญกณทลีนํ มยฺ มนํ ปสาเทตฺวา อตฺตโน สคฺเค นินฺพตฺตฺวา ภาวํ กถิตฺติ.

“กทา โภ โคตมาติ.

“นนฺ ตฺวํ อชช สฺसानํ คนฺตฺวา กนฺทนฺโต อวิหฺเร พาหา ปคฺคยฺห กนฺทนฺตํ เอกํ มาณวํ ทิสฺวา

ทฺวิหิ ชเนหิ กถิตํ กถํ ปกาเสนฺโต สพฺพํ มญฺญกณทลิวตฺถํ กเถสิ.

เตเนเวตํ พุทฺธภาสิตํ นาม ชาตํ.

ตํ กเถตฺวา จ ปน “น โข พราหมณ เอกสฺตํ, น เทว. อถ โข มยฺ มนํ ปสาเทตฺวา สคฺเค นินฺพตฺตฺวานํ คณฺนา นตฺถิตฺติ อาห.

มหาชโน เวมตฺโก อโหสิ.

อถสฺส อนินฺพเมตฺติกภาวํ วิทิตฺวา สฺตถา “มญฺญกณทลิตฺเวทฺตฺโต วิมานเนว สทฺธิ อคฺจจฺตฺติ อธิฏฺฐาสิ.

โส ติคาวุตฺตปฺมาเนน ทิพฺพากรณปฺฏิมนฺชิตฺเตน อตฺตภาเวนาคนฺตฺวา วิมานา โอรุยฺห สฺตถารํ วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ.

อถ นํ สฺตถา “ตฺวํ อิมํ สมฺปตฺตี กิ กมฺมํ กตฺวา ปฏฺฐิตฺติ ปุจฺฉนฺโต

อภิกฺกนฺเตน วณฺณเนน ยา ตฺวํ ติฏฺฐสิ เทวเต

โอภาเสนฺตี ทิสฺวา สพฺพา โอสฺสี วิย ตารกา

ปุจฺฉามิ ตํ เทว มหาชภาวํ

มนุสฺสญฺโต กิมกาสิ ปุญฺญนฺติ

คาถมาห.

เทวปฺตฺโต “อโย ภาเนเต สมฺปตฺตี ตุมฺहेสุ มนํ ปสาเทตฺวา ลทฺธาติ.

“มยฺ มนํ ปสาเทตฺวา ลทฺธา เตติ.

“อาม ภาเนเตติ.

มหาชโน เทวปฺตฺตํ โอลเเกตฺวา “อจฺฉริยา วต โภ พุทฺธคฺณา.

อทินฺนปฺพุทฺทพราหมณสฺส นาม ปฺตฺโต อณฺญํ กิลฺลิจิ ปุญฺญํ อกฺตฺวา สฺตถริ มนํ ปสาเทตฺวา เอวรूपํ สมฺปตฺตี ปฏฺฐิตฺติ

ตฺถุชฺชํ ปเวเทสิ.

[ใจเป็นใหญ่ในกรรมทุกอย่าง]

อด เนสึ “กุสลากุสลกมฺมกรณ มโน ปุพฺพกโม มโน เสฏฺฐา.

ปสนเนน ทิ มเนน กตกมฺม เทวโลกํ มนุสฺสโลกํ คจฺจนฺตํ ปุคฺคํ ฉายาว น วิชหตีติ

อิทํ วตถุํ กเถตฺวา อนุสนฺตี ฆญฺเฏตฺวา ปติฏฺฐาปิตมตฺตํ สาสนํ ราชมุทฺทาย ลจฺจนฺโต วิย ธรรมราชา อิมํ คาคมาท

“มโนปุพฺพกมา ธมฺมา มโนเสฏฺฐา มโนมยา.
มนสา เจ ปสนเนน, ภาสติ วา กโรตี วา,
ตโต นํ สุขมเนวตี ฉายาว อนุปายินีตี.

[แก้อรรถ]

ตตถ กิจฺจาปิ “มโนตี อวิเสเสน สพฺพมปี จตุฏฺฐมิกจิตฺต วุจฺจตี;

อิมสฺมี ปน ปเท นียมียมานํ ววตถาปิยมานํ ปริจฺฉิชฺชมานํ อญฺญวโร กามาวจรกุสลจิตฺต ลพฺภตี;

วตถุวเสน ปนาหริยมานํ ตโตปิ โสมนสฺสสหคตํ ญานสมฺปยุตฺตํ จิตฺตเมว ลพฺภตี.

ปุพฺพกมาตี: เตน ปฐฺมคามินา หุตฺวา สมฺนาคตา.

ธมฺมาตี: เวทนาทโย ตโย ชนฺธา.

เอเตสึ ทิ อุปฺปาทปฺปจฺจยตเถน มโน ปุพฺพกโม, เตน มโนปุพฺพกมา นาม.

ยถา ทิ พุสฺส เอกโต มหาภิกฺขุสงฺฆสฺส ปตฺตจิวรทานาทินิ วา อุพฺวารปุชฺชาธมฺมสฺสวณฺทปฺปมาลากรณาทินิ วา ปุณฺณานิ กโรนฺเตสฺ,

“โก เตสึ ปุพฺพกโมตี วุตฺเต,

โย เตสึ ปจฺจโย โหตี, ยํ นิสฺสาย เต ตานิ ปุณฺณานิ กโรนฺตี, โส ติสฺโส วา ปุสฺโส วา “เตสึ ปุพฺพกโมตี วุจฺจตี;

เอวํ สมฺปทมิทํ เวทิตพฺพํ.

อิตี อุปฺปาทปฺปจฺจยตเถน มโน ปุพฺพกโม เอเตสนฺติ มโนปุพฺพกมา.

น ทิ เต มเน อนุปฺปชฺชนฺเต, อุปฺปชฺชิตุํ สกฺโกนฺตี, มโน ปน, เอกจฺเจสฺส เจตฺติสฺเสสฺ อนุปฺปชฺชนฺเตสฺปิ, อุปฺปชฺชตีเยว.

เอวํ อธิปตีวเสน ปน มโน เสฏฺฐา เอเตสนฺติ มโนเสฏฺฐา.

ยถา ทิ คณาทีนํ อธิปตี ปุริส “คณฺเสฏฺฐา เสนีเสฏฺฐาตี วุจฺจตี; ตถา เตสฺปิ มโนตี มโนเสฏฺฐา.

ยถา ปน สุวณฺณาทิหิ นิปฺพนฺนานิ ตานิ ตานิ ภณฺฑานิ สุวณฺณมยาทีนนิ นาม โหนฺตี;

ตถา เอเตปิ มนฺโต นิปฺพนฺนตฺตา มโนมยา นาม.

ปสนเนนาตี: อนภิชฺฌาทีหิ คุณฺเหหิ ปสนเนน.

ภาสติ วา กโรตี วาตี: เอวฺรูเปน มเนน ภาสนฺโต จตฺตพฺพิธํ วจฺสิจฺจิตฺตเมว ภาสติ, กโรนฺโต ติวโร ภายสุจฺจิตฺตเมว กโรตี,

อภาสนฺโต อกโรนฺโต ตาย อนภิชฺฌาทีหิ ปสนฺนมานสฺตาย ติวโร มโนสุจฺจิตฺตํ ปุเรตี. เอวฺมสฺส ทส กุสลกมฺมปถา ปาริปุรี คจฺจนฺตี.

ตโต นํ สุขมเนวตีตี: ตโต ติวโรสุจฺจิตฺโต ตํ ปุคฺคํ สุขมเนวตี.

อิธ เตฏฺฐมิกปี กุสฺล อธิปฺเปตํ;

ตสฺมา “เตภูมิกสุจริตานุภาเวน สุกตฺตเว นินฺนพตฺตํ สุกตฺตํ วา สุขานุภาเวนภูฏานเน ฐิตํ
‘กายวตฺตกมฺปิ อิตฺรวตฺตกมฺปิตี กายิกเจตฺตสิกํ วิปากสุขํ อนุคฺจจฺติ น วิชหตฺตี อตฺถเ เวทิตพฺโพ.

ยถากิ? ฉายาว อนุปายินิตี: ยถา ทิ ฉายา นาม สรีรปฺปฏิพฺพธา สรีเร คจฺจนฺเต, คจฺจติ, ติฏฺฐนฺเต, ติฏฺฐติ,
นีสิตฺนฺเต, นีสิตฺติ, น สกฺกา สณฺเฬน วา ผรุเสณ วา ‘นินฺนตฺตาหิตี วตฺวา วา โปเถตฺวา วา นินฺนตฺตาเปตฺตุ.

กสฺมา? สรีรปฺปฏิพฺพชฺชตฺตา.

เอวเมว อิมํสํ ทสนฺนํ กุสลกมฺมปถานํ อัจฉินฺณสมัจฉินฺณกุสลมฺมูกํ กามาวจฺราทิมฺภํ กายิกเจตฺตสิกํ สุขํ คตฺตคตฺตภูฏานเน
อนุปายินิ ฉายา วิย หุตฺวา น วิชหตฺตี.

คธาปรีโยसानเน จตฺตราสีตียา ปาณสทฺสสานํ ธมฺมาภิสมฺโย อโหสิ.

มัญญกถาเทวปฺโต โสตาปตฺติมเล ปติฏฺฐหิ.

ตถา อทินฺนปฺพุพฺโก พฺราหมโณ.

โส ตาวมหนตฺ วิภวํ พุทฺธสาสเน วิปฺปกริตี.

มัญญกถาลิวตฺถ.

๓. เรื่องพระติสสเถระ

๓. ติสสเถรวตฺถ.

“อกุโกลจิ มํ อวธิ มนฺติ อิมํ ธรรมเทศนํ สตถา เขตวเน วิหรนฺโต ติสสเถโร อารพภ กเถสิ.

[พระติสสเถระเป็นผู้ว่ายากและถือตัว]

โส กิรายสฺมา ภควโต ปิตุจจาปุตฺโต มหุลลกกาลे ปพฺพชิตฺโต พุทฺธสาสนे อุปฺปนฺนํ ลามสฺสกาโร ปริภุชชฺชโถ ฤทฺถสฺสโร อาโกลฺลิตฺตจจาโกลฺลิตฺเทหิ จิวเรหิ เยภุชฺเชน วิหารมชฺเชน อุปฺปฏฺฐานสาลาเย นิสฺสีทิตฺติ.

ตถาคตฺตสฺส ทสฺสนตฺถาย อาคตา อาคนฺตฺกา ภิกฺขุ

“เอโส มหาเถโร ภวิสฺสตีติ สญฺญาเย ตสฺส สนฺติโก คนฺตฺวา วตฺตํ อาปุจฺฉนฺติ ปาทสมฺพาทนาทินิ อาปุจฺฉนฺติ.

โส ตฺถนฺทึ โหตี.

อถ นํ เอโก ทฺหรภิกฺขุ “กตฺวสฺสา ตฺถมเหตี ปุจฺฉิตฺวา, “วสฺส นตฺถิ, มหุลลกกาลे ปพฺพชิตฺตา มยฺนฺติ วุตฺเต,
“อาวุโส พุทฺธินิ มหุลลก อตฺตโน ปมาณํ น ชานาสี, เอตฺตเก มหุลลกตฺเถเร ทิสฺวา สามิจิมตฺตปี น กโรสฺสิ,
วตฺเต อาปุจฺฉิมาเน, ตฺถนฺทึ โหสฺสิ, กุกฺกจฺจมตฺตปี เต นตฺถิตฺติ อจฺฉโร ปหริ.

โส ขตฺติยมาเน ชเนตฺวา “ตฺถมเห กสฺส สนฺติโก อาคตาตี ปุจฺฉิตฺวา, “สตฺถุ สนฺติกนฺติ วุตฺเต,
มํ ปน ‘โก เอโสตี สลฺลกฺเขถ, มุลเมว โว ฉินฺทิสฺสามีติ วตฺวา รุทฺหนฺโต ทุกฺขี ทุมฺมโน สตฺถุ สนฺติโก อคมาสิ.

[พระติสสเถระเรื่องแต่พระศาสดา]

อถ นํ สตถา “กินฺนุ ตฺถ ติสฺส ทุกฺขี ทุมฺมโน อสฺสุมุโข รุทฺมาโน อาคโตสฺตีติ ปุจฺฉิ.

เตปิ ภิกฺขุ “เอโส คนฺตฺวา กิลฺลิจิ อาลูลิกํ กเรยฺยาตี จินฺเตตฺวา เตเนว สทฺธิ คนฺตฺวา สตฺถาโร วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสีทิสฺสุ.

โส สตฺถารา ปุจฺฉิตฺโต “อิมे มํ ภนฺเต ภิกฺขุ อุกุโกลสฺนตีติ อาห.

“กหํ ปน ตฺถ นิสฺสินฺนีสฺตี.

“วิหารมชฺเชน อุปฺปฏฺฐานสาลาเย ภนฺเตตี.

“อิมे เต ภิกฺขุ อาคจฺฉนฺตา ทิฏฺฐาตี.

“ทิฏฺฐา ภนฺเตตี.

“อุฏฺฐาย เต ปจฺจคฺคมนํ กตฺนฺติ.

“น กตํ ภนฺเตตี.

“เตสํ ปริกฺขารคฺคหณํ เต อาปุจฺฉิตฺนฺติ.

“นาปุจฺฉิตํ ภนฺเตตี.

“วตฺตํ วา ปานียํ วา อาปุจฺฉิตฺนฺติ.

“นาปุจฉิตฺ ฆนเตติ.

“อาสนํ อภิหริตฺวา ปาทสมพาทนํ กตฺนฺติ.

“น กตํ ฆนเตติ.

[พระติสสเถระไม่ยอมขมาภิกษุสงฆ์]

“ติสส มหาลลภิกขุณํ สพฺพเมตํ วุตฺตํ กตฺตพฺพํ. เอตํ อภิโรเตน วิหารมฺขณฺเณ นิสฺสิตํ น วฏฺฏติ. ตเวว โทโส. เอเต ภิกขุ ขมาเปหิตฺติ.

“เอเต มํ ฆนเต อภิโกสิสฺสุ. นาหํ เอเต ขมาเปมิตฺติ.

“ติสส มา เอวํ กริ. ตเวว โทโส. ขมาเปหิ เนติ.

“น ขมาเปมิ ฆนเตติ.

อถ สตถา, “ทฺพฺพโจ เอส ฆนเตติ ภิกขุหิ วุตฺเต, “น ภิกขเว อิทาเนว, ปฺพเพเปส ทฺพฺพโจเยวาทิ วตฺวา

“อิทานิ ตาวสฺส ฆนเต ทฺพฺพจภาโว อมฺเหหิ ญฺาโต. อตีเต กิมกาสีติ วุตฺเต “เตนหิ ภิกขเว สุณฺนาถาติ วตฺวา อตีตํ อาหริ:

[บุรพกรรมของพระติสสเถระ]

อตีเต, พาราณสียํ พาราณสีราเช รชฺชํ การฺเณเต, เทวโล^๑ นาม ตฺวาปโส อฏฺฐ มาเส หิมวฺนเต วสิตฺวา

โลณมพิลเสวณตถาย จตฺตาริ มาเส นครํ อุปนีสสาย วสิตฺกาโม หิมวฺนโต อาคฺนฺตฺวา นครทวารปาลเก ทิสฺวา ปุจฺฉิ

“อิมํ นครํ สมฺปตฺตปพฺพชิตา กตฺถ วสฺนฺตฺติ.

“กฺมฺภการสาลาญํ ฆนเตติ.

โส กฺมฺภการสาลํ คฺนฺตฺวา ทฺวาเร ฐตฺวา “สเจ เต อฺครุ, วเสยฺยาม เอกเรตฺติ สาลาญฺติ อาห.

กฺมฺภกาโร “มยํ รัตฺติ สาลาญํ กิจฺจํ นตฺถิ. มหตี สาลา. ยถาสฺขํ วสถ ฆนเตติ สาลํ นิยฺยาเทสิ.

ตสมิ ปวิสิตฺวา นิสฺนเน, อปโรปิ นารโท นาม ตฺวาปโส หิมวฺนโต อาคฺนฺตฺวา กฺมฺภการํ เอกเรตฺติวาสํ ยาจิ.

กฺมฺภกาโร “ปฺฐมาคโต อิมินา สทฺธิ เอกโต วสิตฺกาโม ภเวยฺย วา โน วา. อตฺตานํ ปริโมเจสฺสามีติ จินฺเตตฺวา

“สเจ ฆนเต ปฺฐมฺปกโต โรเจสฺสตี, ตสฺส รุจฺฉิยา วสธาติ อาห.

โส ตํ อุปสงฺกมิตฺวา “สเจ เต อจฺฉริย อฺครุ, มยฺเมตฺถ เอกเรตฺติ วเสยฺยามาติ,

“มหตี สาลา. ปวิสิตฺวา เอกมฺนเต วสชาติ วุตฺเต, ปวิสิตฺวา ปุเรตรํ ปวิฏฺฐสฺส อปรภาเค นิสฺสิทิ.

[โทษของการนอนไม่เป็นที่]

อุโภปิ สาราณียํ ถลํ กเถตฺวา สยฺนกาเล นารโท เทวสฺส นิปฺชชนฺภูฐานญจ ทวารญจ สลลกฺเขตฺวา นิปฺชชฺชิ.

โส ปน เทวโล นิปฺชชฺมานอ อตฺตโน นิสฺนฺนฺภูฐานเณ อนิปฺชชิตฺวา ทวารมฺขณฺเณ ติริยํ นิปฺชชฺชิ.

นารโท รัตฺติ นิกฺขมฺนโต ตสฺส ชฺฐาสฺ อุกกมิ.

“โก มํ อุกกมิตฺติ วุตฺเต, “อจฺฉริย อฺหนฺติ อาห.

“กุฎชฎิล อรณฺญโต อากนฺตวา มม ชฎาสฺ อุกกมฺสตีติ.

“อาจารย์ ตุมหากัม อิศ นิปนฺนภาวํ น ชานามิ. ขมถ เมติ วตฺวา, ตสฺส กนฺทนต์สเสว, พหิ นิกฺขมิ.

อิตโร “**อัย** ปวิสฺนโตปิ มํ อุกกเมยฺยาติ ปริวตเตตฺวา ปาทฐฺฐาเน สีสํ กตฺวา นิปชฺชิ.

นารโท ปวิสฺนโต “**ปฐฺมมปาหํ** อาจารย์เย อปรชฺฌี, อิทานิสฺส ปาทปสฺเสน ปวิสฺสสามีติ จินฺเตตฺวา อากจฺฉนฺโต คีวาย อุกกมิ.

“โก **เอโส**ติ วุตฺเต, “**อหํ** อาจารย์ยาติ วตฺวา

“กุฎชฎิล ปฐฺมํ ชฎาสฺ อุกกมิตฺวา อิทานิ คีวาย อุกกมฺส อภิสปฺสสามิ ตนฺติ วุตฺเต

“อาจารย์ มยหํ **โทโส** นตฺถิ. **อหํ** ตุมหากัม เอวํ นิปนฺนภาวํ น ชานามิ.

“ปฐฺมปี เม **อปรารฺช** อตฺถิ. อิทานิ ปาทปสฺเสน ปวิสฺสสามีติ ปวิภูโฐมฺหิ. ขมถ เมติ อาห.

[ดาบสทั้ง ๒ ต่างสาปกัน]

“กุฎชฎิล อภิสปฺสสามิ ตนฺติ.

“มา เอวํ อกริตฺถ อาจารย์ยาติ.

โส ตสฺส วจฺนํ อนาทยิตฺวา

“สหสฺสรฺสี สตเตโช

สุริโย ตมวิโนทโน.

ปาโต อุทฺยนฺเต สุริเย

มฺหธา เต ผลตุ สตฺตธาติ

ตํ อภิสปิเยว.

นารโท “อาจารย์ มยหํ **โทโส** นตฺถิ. มม วทนต์สเสว, **ตุมเห** อภิสปิตฺถ.

ยสฺส **โทโส** อตฺถิ, ตสฺส **มฺหธา** ผลตุ. มา นิทฺโทสฺสธาติ วตฺวา

“สหสฺสรฺสี สตเตโช

สุริโย ตมวิโนทโน.

ปาโต อุทฺยนฺเต สุริเย

มฺหธา เต ผลตุ สตฺตธาติ

อภิสปิ.

โส ปน มหฺนุภาโว “อตีเต จตฺตาทีส อนาคเต จตฺตาทีสฺสาติ อสีติกปเป อนุสฺสรตี.

ตสฺมา “กสฺส นุ โข อุปฺริ **สาโป** ปตฺติสฺสตีติ อุปฺธาเรนฺโต “อาจารย์สฺสาติ ญตฺวา

ตสฺมี อนุกมฺปํ ปฏิจฺจ อิทฺธิพฺเลน อรฺกฺคฺคฺมณํ นิวาเรสิ.

[ประชาชนเดือดร้อนตลอดถึงพระราช]

นาคธา, อรฺกฺณ อนุกจฺฉนฺเต, ราชทวารํ คนฺตฺวา “เวท, ตยิ รชฺชํ กาทเรนฺเต, **อรฺกฺณ** น อุกฺฐาติ” อรฺกฺณ โน อุกฺฐาเปหิตี กนฺทีสุ.

ราชา อตฺตโน กายกมฺมาทีนิ โอลฺเลนฺโต กิณฺจิ อยฺตฺตํ อทิสฺวา “กึ นุ โข **การณฺน**ติ จินฺเตตฺวา

“ปพฺพชิตานํ วิวาเทน ภวิตพฺพนฺติ ปริสฺสฺกมาโน “กจฺจि อิมสฺมี นเร **ปพฺพชิตา** อตฺถิตี ปุจฺฉิ.

“หิโย สายั กุมภการสารัล อากาศ อตถิ เทวาทิ วุตเต, ตังขณณเฏว ราชา อุกกาหิ ชาริยมานาหิ ตตถ คนฺตวา
นารทํ วนฺทิตฺวา เอกมนตํ นิสินฺโน อาห

“กมฺมุตตา นปฺวตฺตุนฺติ ชมฺพทึปฺสส นารท.
เกน โลโก ตโมฏฺโต ตํ เม อุกฺขาหิ ปุจฺฉิตฺติ.

นารโท สพฺพํ ปวตฺตี อาจิกฺขิตฺวา “อิมินา การณฺนาหํ อิมินา อภิสปีโต,
อถาหํ ‘มยหํ โทโส นตถิ. ยสฺส โทโส อตถิ, ตสฺเสว อฺปฺริ สาปฺ ปตฺตฺติ วตฺวา อภิสปี.
อภิสปีตฺวา จ ปน ‘กสฺส นฺโฆ อฺปฺริ สาปฺ ปตฺิสสตีติ อฺปฺธาเรนฺโต
‘สุริยฺคฺคฺมนเวลา ย อาจริยสฺส มฺุชฺธา สตฺตธา ผลิสฺสตีติ ทิสฺวา เอตสฺมี อนุกมฺปํ ปฏฺิจจ อรฺุณสฺส อฺคฺคนฺตํ น เหมตี.
“กถํ ปนสฺส ภาเน อนฺตราโย น ภาเวยยาติ.

“สเจ มํ ชมาเปยฺย, น ภาเวยยาติ.

“เตนหิ ชมาเปหีติ.

“เอโส มํ ชฺภาสฺ จ คีวาย จ อุกกมิ. นาหํ เอตํ กุฏฺชณฺนํ ชมาเปมตี.

“ชมาเปหิ ภาเน. มา เอวํ กเรตี.

“น ชมาเปมตี, “มฺุชฺธา เต สตฺตธา ผลิสฺสตีติ วุตเตปิ, น ชมาเปสิเยว.

อถ นํ ราชา “น ตฺวํ อตฺตโน รุจฺยา ชมาเปสฺสตีติ หตถปาทกฺุจฺฉิตฺวาสุ ตํ คาหาเปตฺวา นารทสฺส ปาทมฺุเล โอนมาเปสิ.

นารโท “อฺกุฏฺฐหิ อาจริย. ชมามิ เตติ วตฺวา “มหาราช นายํ ยถามเนน ชมาเปติ. อวิหฺเร เอโก สโร อตถิ.
ตตถ นํ สีเส มตฺติกาปิณฺฑํ กตฺวา คลปฺมาเน อุกเก ฐปาเปหีติ อาห.

ราชา ตถา ภาเรสิ.

นารโท เทวลํ อามนฺเตตฺวา “อาจริย, มยา อิทธิยา วิสสุฏฺฐาย, สุริยสนฺตาเป อฺกุฏฺฐนฺเต,
ตฺวํ อุกเก นิมุชฺชิตฺวา อณฺเฏน ฐาเนน อุตฺตริตฺวา คจฺเฉยยาสิตี อาห.

ตสฺส สุริยรสีหิ สมณฺุฏฺฐมตฺไตเว มตฺติกาปิณฺฑเ สตฺตธา ผลิ.

โส นิมุชฺชิตฺวา อณฺเฏน ฐาเนน ปลายิ.

[เวรไมระงับด้วยผูกเวร]

สตา อิมํ ฐมฺเมทสนํ อหริตฺวา “ตทา ภิกฺขเว ราชา อานนฺโท อโหสิ. เทวโล ติสโส. นารโท อหเมว.
เอวํ ตทาเปส ทฺุพฺพโจเยวาทิ วตฺวา ติสสเถเร อามนฺเตตฺวา

“ติสส, ภิกฺขุโน หิ ‘อฺสุเกนาหํ อฺกุฏฺฐโร, อฺสุเกน ปหฺโณ, อฺสุเกน ชีโต, อฺสุโก เม ภาณํ อหาสิตี จินฺเตนตฺสส,
เวรนาม น วุปฺสมมติ. เอวํ ปน อนฺุปนยหนตฺสเสว, อฺปฺสมมติตี วตฺวา อีมา คาถา อภาสิ

“‘อฺกุฏฺฉิ มํ, อวธิ มํ, อชินิ มํ, อหาสิ เม’
เย จ ตํ อฺุปนยหนติ, เวร เตสํ น สมมติ.
‘อฺกุฏฺฉิ มํ, อวธิ มํ, อชินิ มํ, อหาสิ เม’

เย จ ตํ นุปนยหนติ,

เวรํ เตสุปสมมติติ.

[แก้อรธ]

ตตถ อุกโกจฉิตติ: อุกโกสิ.

อวธิตติ: ปหริ.

อชินิตติ: กุณฺสกขี โอตารณน วา วาหปปฏิวาเทน วา กรณฺตตริยกรณน วา มํ อเชสิ.

อหาสิตติ: มม สนตํ วัตถาทีสุ ยงกิลฺลิจเทว อวหริ.

เย จ ตนฺตติ: เยเกจิ เทวา วา มนุสฺสา วา คหฺนฺธา วา ปพฺพชิตา วา ตํ ‘อุกโกจฉิ มนฺตอาทิวตฺถกํ โกรธํ
สกฺกฺจฺจํ วิย นหฺธินา ปุติมจฺฉาทินิ วิย จ กุสาทีหิ ปฺนปฺปฺนํ เวเรฺนตา อฺปนยหนติ, เตสํ สกึ อฺปนฺนํ เวรํ น สมฺมตติ น อฺปสมฺมตติ.

เย จ ตํ นุปนยหนตติ: อสฺตอมนสิการวเสน วา กम्मปจฺจเวกฺขณวเสน วา เย ตํ อุกโกสาทิวตฺถกํ โกรธํ
“ตยาปิ โกจิ นิทฺโทโส ปุริมภเว อุกฺกุฏฺฐุ ภาวิสฺสติ, ปหฺนฺนุ ภาวิสฺสติ, กุณฺสกขี โอตารตฺวา ชิโต ภาวิสฺสติ,
กสฺสจฺจ เต ปสฺยห กิลฺลิจิ อจฺฉินฺนํ ภาวิสฺสติ;

ตสฺมา นิทฺโทโส หุตฺวาปิ อุกโกสาทินิ ปาปุณฺนํ สิตติ เอวํ น อฺปนยหนติ, เตสํ ปมาเทน อฺปนฺนํ เวรํ
อิมินา อฺปนยหนน นิรินฺธโน วิย ชาตเวโท อฺปสมฺมตติติ.

เทสนาปริโยสานน สฺตสฺสทฺสภิกฺขุ โสตาปตฺติผลาทินิ ปาปุณฺนํ.

ธम्मเทสนา มหาชนสฺส สาทฺถิกา อโหสิ.

ทุพฺพโจปิ สุวโจ ชาโตติ.

ติสฺสเถรวตฺถ.

๔. เรื่องความเกิดขึ้นของนางกาลิยกษิณี

๔. กาลิยกษิณียา อุปตติวตฺถุ.

“น ทิ เวเรน เวรานีติ อิมิ ธรรมเทศนํ สตถา เขตวเน วิหรนโต อถญตรํ วณมิตฺถิ อารพภ กเถสิ.

[มารดาหารรยาให้บุตร]

เอโก กิร กฏุมพิกปุตโต, ปิตริ กาลกเต, เขตเต จ ฆเร จ สพพกมฺมานิ อตตนาเว กโรนโต มาตรํ ปฏฺิขคฺคิ.

อถสฺส มาตา “กุมาริกิ เต ตาต อาเนสฺสามีติ อาห.

“อมม มา เอว วเทถ. อหิ ยาวชีวํ ตุมहे ปฏฺิขคฺคิสฺสามีติ.

“ตาต เขตเต จ ฆเร จ กิจจํ ตวเมว กโรสิ. เตเน มยหิ จิตฺตฺสฺขํ นาม น โหติ. อาเนสฺสามิ เตติ.

โส ปุณฺปุณฺํ ปฏฺิขคฺคิปีตวาปี ตฺถุหิ อโหสิ.

สา เอกํ กุลํ คนฺตุํ เคหา นิภขมิ.

อถ นํ ปุตฺโต “กตรกุลํ คจฺฉณตฺติ ปุจฺฉิตฺวา, “อสุกนฺนามาติ วุตเต, ตตถ คมนํ ปฏฺิเสเธตฺวา อตตโน อภิจฺจิตํ กุลํ อากิขฺติ.

สา ตตถ คนฺตฺวา กุมาริกิ วาเรตฺวา ทิวสํ ววฏฺฐเปตฺวา ตํ อาเนตฺวา ตสฺส ฆเร อกาสิ.

สา วณฺณา อโหสิ.

อถ นํ มาตา “ปุตฺตํ ตฺวิ อตตโน รุจฺยิยา กุมาริกิ อานาเปสิ. สา อิทานิ วณฺณา ชาตา. อปุตฺตกถฺยจ นาม กุลํ วินสฺสตี.

ปเวณิ น ฆฏฺิยตี. เตเน อถญฺ เต กุมาริกิ อาเนสฺสามีติ เตเน “อถ อมฺมาติ วุจฺจมานาปี ปุณฺปุณฺํ กเถสิ.

วณฺมิตฺถิ ตํ กถํ สุตฺวา “ปุตฺตา นาม มาตาปีตฺนํ วจฺนํ อติภกฺมิตฺตํ น สกฺโกนฺติ.

อิทานิ อถญฺ วิชายีนิ อิตฺถิ อาเนตฺวา มํ ทาสีเณเคน ภุชฺชิสฺสตี. ยนฺนุนา^{หํ} สยเมเวกํ กุมาริกิ อาเนยฺยนฺติ จินฺเตตฺวา

เอกํ กุลํ คนฺตฺวา ตสฺสสตฺถาย กุมาริกิ วาเรตฺวา “กินฺนาเมตํ อมม วเทสิตี เตหิ ปฏฺิขคฺคิตฺตา

“อหิ วณฺณา. อปุตฺตํ กุลํ วินสฺสตี. ตุมหากิ ชิตฺตา ปุตฺตํ ปฏฺิภิตฺวา กฏุมพฺสส สามินี ภวิสฺสตี. เทถ ตํ มยหิ สามิกสฺสาตี

ยาจิตฺวา สมนฺปฏิจฺฉาเปตฺวา อาเนตฺวา สามิกสฺส ฆเร อกาสิ.

อถสฺสา เอตฺทโหสิ “สจายํ ปุตฺตํ วา ชิตฺรํ วา ภวิสฺสตี, อเยว กฏุมพฺสส สามินี ภวิสฺสตี,

ยถา ทารกํ น ลภตี, ตเถว นํ กาตฺ วฏฺฐิตฺตี.

[เมียบลวงปรุงยาทำลายครรภ์เมียน้อย]

อถ นํ อาห “ยทา เต กุจฺฉิยํ คพฺโภ ปติภฺฐาตี, ตทา เม อโรเจยฺยาสีตี.

สา “สาธฺตฺติ ปฏฺิสุตฺวา, คพฺโภ ปติภฺฐิตฺเต, ตสฺสา อโรเจสิ.

ตสฺสา ปน สาเยว นิจฺจํ ยาคฺคตฺตํ เทติ.

อถสฺสา ออาหารเนเว สหฺธิ คพฺโภปาดนภสฺสชฺช อทาสี.

คพฺโภ ปติ.

หุติยมปิ คพเภ ปติภูริเต, ตสสา आरोजेति.

อิตรปิ หุติยมปิ ตเถว ปาเตสิ.

อถ นं ปฏิวิสสกิติโย ปุจฉิสฺสุ “กจฺจि เต สप्तติ อนฺตรายํ กโรตฺติ.

สา ตมตฺถํ आरोजेत्วา “อนฺรพาลे กस्मा เอวमกาสิ. อัย ตว อิสฺสรियายेन คพภปาตनเนสซุชฺชโยเซตฺวา เทติ.

เตน เต คพโภ ปตติ. มา पुनฺ एवमกาสิตี วุตฺตา ตติยวारे न गेहि.

อถสสา อิตร อุทฺรํ ทิสฺวา “กस्มา มยํ คพภสฺส ปติภูริตฺถวํ न गेहिตี वत्त्वा,

“त्वं मं आनेत्वा त्वे वारे कपं पातेसि. गिमत्तं तुयं गेमिती वุตฺเต,

“นฺนฺ รุทฺธาทานิมหิติ จินเตตฺวา ตสสา ปมาทं ओलोकेनตี, परिณते कपे, ओकासं लภित्वा नेसซุชฺชโยเซตฺวา अहासि.

คพโภ परिณตตฺตา ปตฺติตุํ อสกุโกนฺโต ติริยं นิปชฺชิ.

ติพฺพา ชฺรา เวทนา อุปฺปชฺชิ.

ชีวิตสฺสยํ” ปาปุณฺนิ.

สา “นา สิตมฺหิ ตยา. त्वमेव मं आनेत्वा ตโย ทारे नาสสิ. อิทานิ สยปี नसฺสามิ.

อิโตทานิ จุตฺตา ยกฺขิณี หุตฺวา ตว ทारे ขาतिตุํ สมตฺถา หุตฺวา นิพฺพตฺเตยฺยนฺติ ปตฺถนํ รุเปตฺวา

กาลํ กตฺวา ตสฺมีเยว เคहे มชฺชาริ หุตฺวา นิพฺพตฺติ.

อิตรปิ สามิโก คเหตฺวา “ตยา मे गुलुपजेवो กโत्ति กปฺปรชนฺนุกาที่หิ สฺโปถิตํ โปเถสิ.

สา เตเนวพาเรน กาลํ กตฺวา ตตฺเถว กุกฺกุฏิ หุตฺวา นิพฺพตฺติ.

[ผลัดกันสังหารคนละชาติ ด้วยอำนาจผูกเวร]

น จิรฺสเสว กุกฺกุฏิ อณฺทานิ วิชಾಯิ.

มชฺชาริ อาคนฺตฺวา ตานิ ขาทิ.

หุติยมปิ ตติยมปิ ขาทิเยว.

กุกฺกุฏิ “ตโย วारे มม อณฺทานิ ขาติตฺวา อิทานิ มปี ขาติตุํ กามาสิ. อิโตทานิ จุตฺตา ตํ สप्तตฺตํ ขาติตุํ ลเภยฺยนฺติ

ปตฺถนํ กตฺวา ตโต จุตฺตา ทิปีนี หุตฺวา นิพฺพตฺติ.

อิตรปิ มิคิ หุตฺวา นิพฺพตฺติ.

ตสสา วิชตฺวิชตฺกาเล ทิปีนี อาคนฺตฺวา ตโย วारे ปุตฺตเก ขาทิ.

มิกิ มรณฺกาลे “อิมาย मे टिकखत्तुं पुत्ता खातिता. इतानि मपि खातिसुसति. อิโตทานิ จุตฺตา เอตํ สप्तตฺตํ ขาติตุํ ลเภยฺยนฺติ

ปตฺถนํ กตฺวา กาลํ กตฺวา ยกฺขิณี หุตฺวา นิพฺพตฺติ.

ทิปีนี ปโต จุตฺตา สาวตฺถิยํ กุลธิตฺตา หุตฺวา นิพฺพตฺติ.

สา วุทฺถมฺปิปตฺตา ทวารคามे ปติกุลํ อคฺมาสิ.

อปรภาเค ปุตต์ วิชาปี.

ยักษิณี ตสสา ปยสหายิกาวณณเณ อาคนตวา “กุหิ เม สหายิกาติ ปุจฉิ.

“อนโตคพะเภ วิชาตาติ อาหิสฺ.

สา ตํ สุตวา “ปุตต์ นุ โข วิชาตา อุทาหุ ธีตรฺ. ปสสิสสามิ นนติ ปวิสิตฺวา ปสสนตี วิย ทารกํ คเหตฺวา ขาทิตฺวา คตา.

หุตฺติยวาระปี ตเถว ขาทิ.

ตติยวาระ อิตรา ครุคพะภา” หุตฺวา สามิกํ อามนเตตฺวา “สามิ

อิมสมิ ฐาเน เอกา ยักษิณี มม เทว ปุตเต ขาทิตฺวา คตา. อิทานิ มม กุลเคหํ คนตฺวา วิชายิสสามิติ กุลเคหํ คนตฺวา วิชาปี.

ตทา सा ยักษิณี อุทกวาริ คตา โหติ.

เวสสวณสส ทิ ยักษิณิโย วาเรน อนนตตโต สีสปรมฺปราย อุทกํ อาหารนฺติโย จาตุมาสจฺเจนปี ปณฺจมาสจฺเจนปี มุจฺจนฺติ.

อปรา กิลนตกาया ชีวิตกฺขยปี ปापुณฺนติ.

สา ปน อุทกวารโต มุตตมตฺตาว เวเคน ตํ ชริ คนตฺวา “กุหิ เม สหายิกาติ ปุจฉิ.

“กุหิ นํ ปสสิสสสิ. ตสสา อิมสมิ ฐาเน ขาททารเก ยักษิณี ขาทติ. ตสฺมา กุลเคหํ คตาติ.

สา “ยตถ วา ตตถ วา คจฺฉนฺ. น เม มุจฺจิสฺสตีติ เวรเวคสมฺมุสสาหิตา นคราภิมุขี” ปกฺขนฺทิ.

อิตรापि นามคคหณทิวเส ตํ ทารกํ นหาเปตฺวา นามํ กตฺวา “สามิ อิทานิ สกชริ คจฺฉามาติ ปุตต์ อาทาย

สามิเกน สหิ วิหารมชฺฉมคเตน มคเคน คจฺฉนฺตี ปุตต์ สามิกสส ทตฺวา วิหารโปกฺขรณิยํ นหาตฺวา อุตฺตริตฺวา ปุตต์ คเหตฺวา,

สามิเก นหายนฺเต, ปุตต์ ปายมานา ฐิตา ยักษิณี อาคจฺฉนฺตี ทิสฺวา สยขานิตฺวา

“สามิ เวเคน เอหิ. อัย สา ยักษิณีติ อุจฺจาสหทํ กตฺวา ยาว ตสฺสาคมนํ สณฺฐาตุํ อสฺกโกนฺตี นินฺวตฺติตฺวา

อนโตวิหาราภิมุขี” ปกฺขนฺทิ.

[เวรไม่ระงับด้วยเวร แต่ระงับได้ด้วยไม่ผูกเวร]

ตสมิ สมเย สตา ปริสมชฺฉเณ รมมํ เทเสติ.

สา ปุตต์ ตถาคตสส ปาทปิฏฐเฐ นปชฺชาเปตฺวา “ตุมหากํ มया เอส ทินฺโน. ปุตตสส เม ชีวิติ เทถาติ อาห.

ทวารโกฏฐเก อचितฺโต สมนเทโว ยักษิณิยา อนโต ปวิสิตุํ นาทาสิ.

สตา อานนฺทเถริ อามนเตตฺวา “คจฺฉานนฺท. ตํ ยักษิณี ปกฺโกสาติ อาห.

เถโร ตํ ปกฺโกสิ.

อิตรา “อัย ภาเน อาคจฺฉตีติ อาห.

๑ ม. ย. ครุการา.

๒ นคราภิมุขิณีติ ยุตฺตตร.

๓ อนโตวิหาราภิมุขิณีติ ยุตฺตตร.

สตถา “เอตฺ. มา สทฺทํ อกาสิตี วตฺวา ตํ อาคนฺตฺวา ฐิตํ

“กสฺมา เอวํ กโรสฺสี. สเจ ทิ **ตุมฺเห** มาทิสฺสส พุทฺธสฺส สมฺมุขีภาวํ นาคมิสฺสส,

อหิณฺกุลานํ วิย เวรํ อจฺฉนฺนทฺนนานํ วิย กาโกพฺพกานํ วิย จ กปฺปญฺญิตฺกํ โว **เวรํ** อภาวิสฺส. กสฺมา เวรปฺปฏิเวรํ กโรถ.

เวรํ ทิ อเวเรน อุปสมฺมตฺติ, โน เวเรนาติ วตฺวา อิมํ คาลมฺมาห

“น ทิ เวเรน **เวรานิ**

สมฺมนฺตีสํ กุทาจนํ.

อเวเรน จ สมฺมนฺติ

เอส **ธมฺโม** สนนฺตโนติ.

[แก้อรธ]

ตตฺถ น ทิ เวเรนาติ: ยถา ทิ เขพฺพิงฺฆาณิกาทิสฺสจิมฺภทฺตญฺญานํ เตเหว อสฺสึทฺติ ไรฺวนโตปฺ สฺสทฺธํ นิคคนฺธํ กาทุนํ สกฺโกติ,

อถโย ตํ **ฐานํ** ภฺยโยโส มตฺตาย อสฺสทฺตรณจํ ทฺคคฺนธฺตรณจํ โหติ.

เอวเมว อกฺโกสนฺตํ ปจฺจกฺโกสนฺโต ปฺรหฺนตํ ปฺฏิปฺปฺรหฺนโต เวเรน เวรํ วุปสมฺมตฺตํ น สกฺโกติ, อถโย ภฺยโย ภฺยโย เวเรว กโรติ.

อิตฺติ **เวรานิ** นาม เวเรน กิสฺมิณฺจิปิ กาลे น สมฺมนฺติ. อถโย วทฺตฺมนฺติเยว.

อเวเรน จ สมฺมนฺตฺติ:

ยถา ปน ตานิ เขพาทินิ **อสฺสึจฺนิ** วิปฺสนฺเนน อุทฺเทน ไรฺวียมานานิ วินสฺสนฺติ, ตํ **ฐานํ** สฺสทฺธํ โหติ นิคคนฺธํ.

เอวเมว อเวเรน ขนฺติเมตฺโตทฺเถน โยนิโสมนสิกาเรณ ปจฺจเวกฺขณเณ **เวรานิ** วุปสมฺมตฺติ ปฺฏิปฺปสมฺมตฺติ อภาวํ คจฺฉนฺติ.

เอส ธมฺโม สนนฺตโนติ:

เอส อเวเรน เวรฺววุปสมฺนสงฺขาโต โปราณโก **ธมฺโม** สพฺเพสํ พุทฺธปจฺเจกพุทฺธชฺเฌนาสวานํ คตฺมคฺโคติ.

คาลาปริโยसाने सा **ยฺกฺขिणी** โสตาปตฺติผลे पतिญฺญति.

สมฺปตฺตปริสาयปิ **เทสนา** สาตฺถิกา อโหสิ.

[นางยักษ์มีรูปร่างมากฝนน้อย]

สตถา ตํ อิตฺถิ อาท “เอตฺสสา ตว ปุตฺตํ เทหิตฺติ.

“ภายามิ ภนฺเตติ.

“มา ภายิ. นตฺถิ เต เอตํ นิสฺสาย **ปริปนฺโถ**ติ.

สา ปุตฺตํ ตสฺสา อทาสิ.

สา ตํ คเหตฺวา จุมฺพิตฺวา อาลึงคิตฺวา ปุน มาตฺตฺเยว ทตฺวา ไรฺทิตฺตํ อารภิ.

อถ นํ **สตถา** “**กิเมตฺนฺติ** ปุจฺฉิ.

“ภนฺเต **อหํ** ปุพฺเพ ยถา ตถา ชีวิตํ กปฺเปเนตฺติปี กุจฺฉิปุริ นาม นาลตฺถํ. อิทานิ กถํ ชีวิสฺสามิตฺติ.

อถ นํ **สตถา** “มา จินฺตฺยิตฺติ สมฺสฺสาเสตฺวา ตํ อิตฺถิ อาท

“อิมํ เนตฺวา อตฺตโน เคเห นิवासาเปตฺวา อคฺคยาคุภตฺเตหิ ปฺฏิชคฺคาหิตฺติ.

สา ตํ เนตฺวา ปิญฺญิวํโส ปติญฺญาเปตฺวา อคฺคยาคุภตฺเตหิ ปฺฏิชคฺคิ.

ตสสา วิหิพฺรณกาเล **มุสล** มุทฺธํ ปฺรณตํ วิย อุปฺภูตฺวาติ.

สา สหายิกํ อามนฺเตตฺวา “อิมสฺมี ฐฺาเน วสิตฺุ น สกฺขิสฺสามิ. อณฺญตฺถ มํ ปติภฺฐาเปหิตี วตฺวา

“มุสลสาลายํ อุทกจาภฺยิ อุทฺธเน นิมฺพโกเส สงการภฺญเ คามทฺวาเรติ เอเตสุ ฐฺาเนสุ ปติภฺฐาปีตฺาปี

“อิธ เม **มุสล** สีสํ ภินฺทนต์ วิย อุปฺภูตฺวาติ. อิธ **ทฺารกา** อุจฺฉิภฺฐทกํ โอตฺาเรนฺติ. อิธ **สุนฺชา** นิปฺชชนฺติ.

อิธ **ทฺารกา** อสุจฺิ กโรนฺติ. อิธ กจวรํ ฉชฺเทนฺติ. อิธ **คามทฺารกา** ลกฺขโยคฺคํ กโรนฺตีติ สพฺพานิ ตานิ ปฏิกฺขิปี.

อถ นํ พหิคาเม วิวิตฺโตกาเส ปติภฺฐาเปตฺวา ตตฺถ ตสสา อคฺคยาคุตฺตาทินิ หริตฺวา ปฏิกฺขคฺคิ.

สา **ยักษิณี** เอวํ จินฺเตสิ “ออยฺ เม **สหายิกา** อิทานิ พหุปการฺา. หนฺทาหํ กิลฺจิ ปฏิกฺคณํ กโรมีติ

“อิมสฺมี สํวจฺจเร **สุพฺพภฺจิกา** ภวิสฺสติ. ถลฺภฺฐาเน สสฺสํ กโรหิ.

อิมสฺมี สํวจฺจเร **ทพฺพภฺจิกา** ภวิสฺสติ. นินฺนภฺฐาเนยฺว สสฺสํ กโรหิตี สหายิกาย อโรเจสิ.

เสสฺชนฺเหหิ **กตฺสสฺส** อติอุทเก^๑ วา อนฺทเกน^๒ วา นสฺสติ.

ตสสา **สสฺส** อติวิย สมฺปชฺชติ.

[นางยักษิณีเริ่มตั้งสลากภัตร]

อถ นํ “อมฺม ตฺยา กตํ **สสฺส** เนว อจฺจาทเกน นสฺสติ น อนฺทเกน นสฺสติ. สุพฺพภฺจิทพฺพภฺจิกาวํ ญตฺวา กมฺมํ กโรสิ.

กิ นฺุ โข **เอตฺนฺติ** ปุจฺฉิสฺสุ.

“อมฺหากํ สหายิกา **ยักษิณี** สุพฺพภฺจิทพฺพภฺจิกาวํ อจฺจิกฺขติ. **มย** ตสสา วจฺเนน ถลนินฺเนสุ สสฺसानิ กโรม.

เตน โน **สสฺส** สมฺปชฺชติ. กิ น ปสฺสถ นิพฺทฺธํ อมฺหากํ เคหโต ยาคฺคตฺตาทินิ หริยฺมานานิ. **ตฺานิ** เอตฺิสฺสา หริยฺนฺติ.

ตฺุมฺเหปี เอตฺิสฺสา อคฺคยาคุตฺตาทินิ หรฺถ. ตฺุมฺหากมฺปี กมฺมนฺเต โอลเกสฺสตีติ.

อถสฺสา **สกลนฺครวสิโน** สกการํ กรีสฺสุ.

สาปี ตโต ปภฺฐาย สพฺเพสํ กมฺมนฺเต โอลเกนฺตี ลากคฺคปฺตตฺา อโหสิ มหาปรีวารา.

สา อปรภาเค อภฺฐ สลากภตฺตานิ ปภฺฐเปสิ.

ตฺานิ ยาวชฺชกาลา ทิยฺนฺติเยว.

อิทํ กาลสิยกฺษิณิยา **อุปฺตฺติวตฺถ**.

๑ อจฺจทเกนาติ ยุตฺตตฺร.

๒ อนฺททเกนาติ ยุตฺตตฺร.

๕. เรื่องภิกษุชาวเมืองโกสัมพี

๕. โกสัมพีการตถ.

“ปเร จ น วิชานนตฺติ อิมํ ฌมฺมเทสนํ สตถา เขตวเน วิหรนโต โกสัมพีเก ภิกขุ อารพภ กเถสิ.

[พระวินัยตรงกับพระธรรมกถึกะถกเถียงกันเรื่องวินัย]

โกสัมพียํ ทิ โฆสิตาราเม ปญจสตปญจสตปริวาราทเว ภิกขุ วิหริสฺสู วินยธโร จ ฌมฺมกถิกโ จ.

เตสุ ฌมฺมกถิกโ เอกทิวสํ สรีรวลลขํ กตวา อุทกโกฏฐเก อางมนอุทกาวเสสํ ภาชเน รฐเปตวา นิภขมิ.

ปจฉา วินยธโร ตตถ ปวิฏฐโฐ ตํ อุทกํ ทิสฺวา นิภขมิตวา อิตฺโร ปุจฺฉิ “อาวุโส ตยา อุทกํ รฐปิตนติ.

“อาม อาวุโสติ.

“กึ ปเนตถ อาปตติภาวํ น ชานาสีติ.

“อาม น ชานามีติ.

“โหตาวุโส. เอตถ อาปตติติ.

“เตนทิ ปฏิกฺกกริสฺสามิ นนติ

“สเจ ปน เต อาวุโส อสญฺจิจฺจ อสติยา กตํ, นตถิ อาปตติติ.

โส ตสฺสา อาปตติยา อนาปตติทิสฺสู อโหสิ.

วินยธโรปิ อตตโน นิสฺสิตกานํ “อํ ฌมฺมกถิกโ อาปตตี อาปชฺชมาโนปิ น ชานาตีติ อโรเจสิ.

เต ตสฺส นิสฺสิตเก ทิสฺวา “ตุมหากํ อุปชฺชมาโย อาปตตี อาปชฺชิตวาปิ อาปตติภาวํ น ชานาตีติ อหฺสู.

เต คนตวา อตตโน อุปชฺชมายสฺส อโรเจสิ.

โส เอวมาท “อํ วินยธโร ปุพเพ “อนาปตติตี วตวา อิทานิ ‘อาปตติตี วทติ. มุสาวาทิ เอโสติ.

เต คนตวา “ตุมหากํ อุปชฺชมาโย มุสาวาทิติ กถยีสฺสู.

เต เอวํ อญฺญมญฺญํ กลหํ วทตฺถยีสฺสู.

ตโต วินยธโร โอกาสํ ลภิตวา ฌมฺมกถิกสฺส อาปตติยา อทสฺสเน อุกฺเขปนียกมฺมํ อกาสิ.

ตโต ปฏฺฐาย เตสํ ปจฺจยทายกา อุปฏฺฐากาปิ เทว โภฏฐาสา อหฺสู.

โหวาทปฏฺฐคาคาทิกา ภิกขุนิโยปิ อารกฺขเทวตาปิ ตาสํ สนฺทิสฺสูสมภตฺตา อากาสฺมฺมฺเทวตาปิ ยาว พฺรหฺมโลกาปิ

สพเพ ปฺลฺลชฺชนา เทว ปกฺขา อหฺสู.

ยาว อกฺนิฏฺฐภาวนา ปน เอกนินฺนาทํ โกลาหลํ อคมาสิ.

[พระศาสดาตรัสสอนให้สามัคคีกัน]

อเถโก ภิกขุ ตถาคตฺ ออุปสงกมิตฺวา

อุกฺเขปนํ “ธมฺมิเกเนวํยํ กมฺเมน อุกฺขิตฺโตติ ลทฺธิ

อุกฺขิตฺตานุวตฺตํ “อธมฺมิเกน กมฺเมน อุกฺขิตฺโตติ ลทฺธิ

อุกฺเขเปเกหิ วาริยมนานนํปิ จ เตสํ ตํ อนุปริวาเรตฺวา วิจฺรณภาวํ อารโจะสิ.

ภควา “สมคฺคา กิร โหนฺตฺติ เทว วาเร เปเสตฺวา “น อิจฺฉนฺติ ฆนฺเต สมคฺคา ภาวฺตฺนฺติ สุตฺวา

ตฺติยวारे “ภินฺโน ภิกฺขุสงฺโฆ ภินฺโน ภิกฺขุสงฺโฆติ สุตฺวา

เตสํ สนฺตํ คณฺตฺวา อุกฺเขปนํ อุกฺเขเปเน อิตฺเรสฺสจ อปาตฺติยา อทฺสสเน อาทิณฺวํ กเถตฺวา

ปุณ เตสํ ตตฺถเว เอกสํมํยํ อุโปสธาทีนํ อนฺชานิตฺวา –

ภตฺตคฺคาทีสุ ฆนฺตฺนชาตํ “อาสนนฺตริกาย นิสฺสิตฺตพฺพนฺติ ภตฺตคฺเค วตฺตํ ปญฺญาเปตฺวา

“อิทาณิปี ฆนฺตฺนชาตา วิหรนฺตีติ สุตฺวา

ตตฺถ คณฺตฺวา “อลํ ภิกฺขเว มา ฆนฺตฺนชาตํอิทาณิปี วตฺวา –

“ภิกฺขเว ฆนฺตฺนกลหฺวิคฺคหฺวาทา นามเต อนตฺถการกา. กลหํ นิสฺสาย หิ ลฺภุกฺกาปี สฺกฺณิกา หตฺถินาคํ ชีวิตฺกฺขยํ ปาเปสฺสีติ

ลฺภุกฺกาชาตํ กเถตฺวา

“ภิกฺขเว สมคฺคา โหถ มา วิวถ. วิวาทํ นิสฺสาย หิ อเนกสทฺสวฏฺฏกาปี ชีวิตฺกฺขยํ ปตฺตาติ วฏฺฏกาชาตํ กเถสิ.

[ตรัสสอนเท่าไรก็ไม่เชื่อ]

เอวํปิ, เตสุ วจันํ อนาทิยนฺเตสุ,

อญฺญตฺเรณ ธมฺมวาทีนา ตถาคตฺสสุ วิหเรสํ อนิจฺฉนฺเตน “อาคเมตฺ ฆนฺเต ภควา ธมฺมสฺสามิ,

อโปสสฺสโก ฆนฺเต ภควา ทิฏฺฐธมฺมสฺสขวิหารํ อนฺยฺยตฺโต วิหรตฺ,

มยฺเมเตน ฆนฺตฺนเนน กลฺเหเน วิคฺคเหเน วิวาทเน ปญฺญายิสฺสามาติ วุตฺเต, –

“ภูตฺตปพฺพ ภิกฺขเว พาราณสียํ พฺรหฺมทตฺโต นาม กาสิราชา อโหสิอาติ

พฺรหฺมทตฺเตน ทีฆิตฺตสฺส โสสฺสโรญฺเอย รชฺชํ อจฺฉินฺทิตฺวา อญฺญาตฺกเวสเน วสนตฺสส มารีตภาวญฺเจว

ทีฆากฺกมาเรณ อตฺตโน ชีวิตฺ เตนเน ตโต ปญฺญาย เตสํ สมคฺคภาวญฺจ กเถตฺวา

“เตสํ หิ นาม ภิกฺขเว ราชนํ อาทิณฺนทณฺทานํ อาทิณฺนสตฺถานํ เอวรูปํ ชนฺตีโสจฺจ ภาวิสฺสตี

อิธ โข ตํ ภิกฺขเว โสเถถ, ยํ ตฺตฺมเห เอวํ สฺวากฺขาเต ธมฺมวินเย ปพฺพชิตา สมานา ขมา จ ภาเวยฺยาถ โสธา^๑ จาติ

โหวทิตฺวาปี เนว เต สมคฺเค กาทํ อสฺกฺขิ.

[พระศาสดาทรงระอา จึงเสด็จหนีไปจำพรรษาอยู่ป่ารกชัฏวัน]

โส ตาย อากิณฺณวิหารตาย อุกฺกณฺจฺจิตฺ “อหํ โข อิทาณิ อากิณฺโณ ทุกฺขํ วิหารามิ. อิเม จ ภิกฺขุ มม วจันํ น กโรนฺติ.

ยณฺนุนา^๒ เอโก คณฺมมหา วูปกฺกฺฐโร วิหเรยฺยนฺติ จินฺเตตฺวา โสสมพิยํ ปิณฺชาย จริตฺวา อนปฺโลเกตฺวา ภิกฺขุสงฺฆํ

เอกโกว อตฺตโน ปตฺตจิวรมาทาย พาลกลโณการามํ คณฺตฺวา ตตฺถ ฆคฺคฺเตสฺส เอกจาริกวตฺตํ กเถตฺวา

ปาจันนํสมิคทาเย ติณฺณํ กุลปฺตฺตานํ สามคฺคีรสานิสฺสํ กเถตฺวา, เยเน ปารีเลยฺยกิ, ตทวสฺริ.

[พวกอุบาสกธรรมานภิกษุ]

ตตร สุขั กุควา ปารีเลยยกั อุนิสสาย รกชิตวนสนเท ภัททสาลมูเล ปารีเลยยกน หตถินา อุกุญญิตมาโน
ผาสุกั วสสาวาส วลี.

โกสมพีวาลีเนปี โข อุปาสกา วิหารั คนตวา สดถารั อปสสนตา “กุหิ ฆนเต สดถาติ ปุจจิสฺ.

เต ภิกขุ อาหุสฺ “ปารีเลยยกวนสนทัง คโตติ.

“กัการณา ฆนเตติ.

“อมเห สมคเค กาคุ วายมิ. มยั ปน น สมคคา อหุมหาติ.

“ฆนเต ตุมเห สดถุ สนตึเก ปพพชิตวา, ตสมิ สามคคิ กโรนเตปี, สมคคา น อหุตถาติ.

“เอวมารุโสติ.

มนุสสา “อิม สดถุ สนตึเก ปพพชิตวา, ตสมิ สามคคิ กโรนเตปี, สมคคา น ชาตา.

มยั อิม นิสสาย สดถารั ทญุจัน ลภิมหา. อิมสั เนว อาสนั ทสสาม. น อภิวาทนาทินิ กริสสามาติ
ตโต ปญฺญาย เตสั สามิจิมตตกปี น กริสฺ.

เต อปปาหารตาย สุตสมานา กติปาเหเนว อชุกา หุตวา อญญมญญุ อจจยั เทเสตวา ขมาเปตวา

“อุปาสกา มยั สมคคา ชาตา. ตุมเหปี โน ปุริมสทิสาว โหถาติ อาหุสฺ.

“ขมาปีโต ปน โว ฆนเต สดถาติ.

“น ขมาปีโต อารุโสติ.

“เตนหิ สดถารั ขมาเปถ. สดถุ ขมาปีตกาเล มยัปี ตุมหากั ปุริมสทิสา ภวิสสามาติ.

เต อนโตวสสภเวน สดถุ สนตึกั คนตु อวิสหนตา ทุกเขน ตั อนโตวสสั วิตินาเมสฺ.

[ช้างปารีเลยยกะอุปัฏฐากพระศาสดา]

สดถา ปน เตน หตถินา อุกุญญิตมาโน สุขั วลี.

โสปี คนั ปหาย ผาสุวิหารตถาย ตั วนสนทัง ปาวิสฺ.

“ยถาห?

“อหุ ไซ^๑ อากิณโณ วิหารามิ หตถิหิ หตถินิหิ หตถิกลเกหิ^๒ หตถิจฉาเปหิ. ฉินนคคานิ เจว ตินานิ ขาทามิ.

โอภคโคภคคณจ เม สาขางังคั ขาทนติ. อาวิลานิ จ ปานียานิ ปิวามิ.

โอคาหนตสส^๓ เม อุตติณณสส หตถินิโย กายั อุนิซันตึโย คจจนติ,^๔

ยนฺนุนา^๕หุ เอโก คณมหา วุปกฏฐู วิหเรยยนติ.

๑ ปาลียมปน อหุ ไซ เอตาหิ อากิณโณติ ทิสสติ.

๒ ย. หตถิกุพเกหิ.

๓ ตตเถว โอคาหา จ เมติ.

๔ อิตโต ปรั อากิณโณ ทุกขั น ผาสุ วิหารามิ. ยนฺนุนาหนติ.

อลโย โส หตถินาโค ยูถา อปกกมม, เยน ปารีเลยยกั รกขิตวานสนโฑ ภัททสาลมุล, เยน ภควา, เตนุปสงกมิ.

อุปสงกมิตวา จ ปน ภควนตํ วนทิตวา โอลเณนโต อดญญั กิลจิจิ อทิสวา ภัททสาลมุล ปาเทน ปหรนโต
ตจเฉตวา โสณชาย สาขั คเหตุวา สมมุชชี.

ตโต ปฏฐาย โสณชาย ฆญั คเหตุวา ปานียั ปรีโกชนียั อุปฏฐเปติ, อุณโหเทเคน อดเถ สติ, อุณโหเทกั ปฎิยาเทติ.
กถ?

หตเถน กฏฐานิ ฆสิตวา อคคิ สมปาเทติ. ตํ ทารุณี ปกขิปนโต ชาเลตวา ตตถ ปาสาณ ปจิตวา

ทารุทถกเณน ปวฏฐุตวา ปรีจฉินนาย ชุททกโสนชียิ ชิปติ

ตโต หตถั โอลาเรตวา อุทกสส ตตถภาวั ชานิตวา คนตวา สตถารั วนทติ.

สตถา “อุทกั เต ตาปิตั ปารีเลยยกาติ วตวา ตตถ คนตวา นหายติ.

อดสส นานาวิธานิ ผลานิ อahrtitva เทติ.

ยทา ปน สตถา คามั ปิณชาย ปวิสติ, ตทา สตถุ ปตตจิวรมาทาย กุมเณ ปติฏฐาเปตวา สตถารา สทธิเยว คจฉติ.

สตถา คามุปจาร์ ปตวา “ปารีเลยยก อีโต ปฏฐาย ตยา คนตุน สกกา. อahrt เม ปตตจิวรนติ อahrtาเปตวา
คามั ปิณชาย ปวิสติ.

โสปี ยาว สตถุ นิภขมณา ตตเถว ฐุตวา สตถุ อาคมนกาเล ปจจุคคมนั กตวา ปุริมเนเนว ปตตจิวรั คเหตุวา
วสนฐฐาเน โอลาเรตวา วตตํ ทสเสตวา สาขา ย วิชติ.

รตติ วาลมคปริปนถนิวารณตถั มหนตํ ทณทัง โสณชาย คเหตุวา

“สตถารั รกขิสสามิติ ยาว อรุณคคมนา วนสนชสส อนตรนตเร วิจرتติ.

ตโต ปฏฐายเยว กิร โส วนสนโฑ รกขิตวานสนโฑ นาม ชาโต.

อรุเณ อุคคเต, มุโขทททานั อาทิ กตวา เตเนว อุปาเยน สพพวตตานิ กโรติ.

[วานรถวายรวงน้ำผึ้ง]

อลเโก มกโก ตํ หตถิ อฏฐาย สมฏฐาย ตถาคตสส อภิสมาจาร์กั กโรนตํ ทิสวา “อหิ กิลจิจิเทว กสิสามิติ วิจรนโต

เอกทิวสั นิम्मกขิกั ทณทกมฐปฏลั ทิสวา ทณทกั ภยชิตวา ทณทเกเนว สทธิ มฐปฏลั สตถุ สนตักั หริตวา

กทลิตตตํ ฉินทิตวา ตตถ ฐูเปตวา อทาสิ.

สตถา คณหิ.

มกโก “กสิสสติ นุ โข ปรีโกคั น กสิสสติติ โอลเณนโต คเหตุวา นิสินนั ทิสวา “กิ นุ โขติ จินเตตวา

ทณทโกฏฐิ คเหตุวา ปรีวตเตตวา อุปาเรนโต อนชทกานิ ทิสวา ตานิ สณิกั อปนตวา ปุน อทาสิ.

สตถา ปรีโกคมาสิ.

โส ตูฏฐมานโส ตํ ตํ สาขา คเหตุวา นจจนโต อฏฐาสิ.

อดสส คหิตสาขาปิ อกกนตสาขาปิ ภิชชี.

โส เอกสมิ ขาณุมตถเก ปตติวา นิพพิทชคโต ปสนเนเนว จิตเตน กาลิ กตวา ตาวตีสภเวเน ตีสโยชนิกเ กนกวิมาเน นิพพตติ
อจจรัสสสปริวารโ อโหสิ.

[พญาช้างสังเกตต์วัตรพระอานนท์]

ตถาคตสส ตตถ หตถินาเคน อุปภูจियมานสส วสนภาโว สกกลขมพทีเป ปากโฏ อโหสิ.

สาวตถีนครโต “อนาถปิณฑโก วิสาชา มหาอุปาสิกาติ เอวมาทีนิ มหากุลานิ อานนทตเถรสส สาสนํ ปหิณีสู
“สตถารํ โน ภาเนเต ทสเสถาติ.

ทิสาวาสีนปี ปญจสตา ภิกขุ วุตถวสสา อานนทตเถรํ อุปสงกมิตวา “จิสสุตา โน อาวุโส อานนท ภาควโต สมมุขา ธมมิกถา,
สาธู มย อาวุโส อานนท ลเภยยาม ภาควโต สมมุขา ธมมิกถํ สวนายาติ ยาจีส.

เถโร เต ภิกขุ อาทาย ตตถ คนตวา “เตมาส์ เอกวิหาริโน ตถาคตสส สนตํกํ เอตตเกหิ ภิกขุหิ สหธิ อุปสงกมิต อุตตุนติ
จินเตตวา เต ภิกขุ พหิ ฐูเปตวา เอกโกว สตถารํ อุปสงกมิ.

ปาริเลยยโก ตํ ทิสวา ทนชกํ อาทาย ปกชนหิ.

สตถา โอลเกตวา “อเปหิ ปาริเลยยก. มา นิวารยิ. พุทฐุปฐุฐาโก เอโสติ อาห.

โส ตตถเวว ทนชํ ฉชเตตวา ปตตจิวรปฏิคคหณํ อาปุจฉิ.

เถโร นาทาสิ.

นาโค “สเจ อุกคหิตวตโต ภาวิสสตี, สตถุ นิสันทนปาสาณผลเก อตตโน ปริภขารํ น ฐูเปสสตีติ จินเตสิ.

เถโร ปตตจิวริ ภูมियํ ฐูเปสิ.

[ไม่ได้สหายที่มีปัญญา เทียวไปผู้เดียวประเสริฐกว่า]

วตตสมปนนา หิ ครุณํ อาสเน วา สยเน วา อตตโน ปริภขารํ น ฐูเปนติ.

โส ตํ ทิสวา ปสนนจิตโต อโหสิ.

เถโร สตถารํ วนทิตวา เอกมนตํ นิสีหิ.

สตถา “อานนท เอกโกว อาคโตสตีติ ปุจฉิตวา ปญจสเตหิ ภิกขุหิ สหธิ อาคตภาวํ สุตวา
“กุหิ ปน เตติ วตวา, “ตุมหากํ จิตตํ อชานนโต พหิ ฐูเปตวา อาคโตมหิตี วุตเต, “ปกโกสาหิ เตติ อาห.

เถโร ตถา อกาสิ.

เต ภิกขุ อาคนตวา สตถารํ วนทิตวา เอกมนตํ นิสีหีส.

สตถา เตหิ สหธิ ปฐิสนถารํ กตวา,

เตหิ ภิกขุหิ “ภาเนเต ภควา พุทฐุชชมาโล เจว ชตติยชชมาโล จ.

ตุมเหหิ เตมาส์ เอกเกหิ ติฏฐุนเตหิ นิสันทนเตหิ จ ทูกกร กต. วตตปฏิวตตการโกปี มโขทททายโกปี นโหสิ มณญะติ วุตเต,

“ภิกขเว ปาริเลยยกหตถินา มม สพพกิจจานิ กตานิ. เอวรूपิ หิ สหายกํ ลภนเตน เอกโต วสีติ ยุตติ.

อลภนตสส เอกจาริกภาโว เสยโยติ วตวา อิมา นาควคเค ตีสโส คากาโย อภาสิ

“สเจ ลเถถ นิปกํ สหายํ
สพธิจรั สาธูวิหาริ ธีรั
อภิกุญย สพพานิ ปริสสยานิ
จเรยย เตนตตมโน สตีมา.

โน เจ ลเถถ นิปกํ สหายํ
สพธิจรั สาธูวิหาริ ธีรั
ราชาว รฎฐั วิชิตํ ปหาย
เอโก จเร มาตงครณญเวย นาโค.

เอกสส จรัตี เสยโย.   นตถิ พาเล สหายตา.

เอโก จเร น จ ปาปานิ กยิรา
อโปเปสสุโก มาตงครณญเวย นาโคติ.

คาถาปริโยसानะ ปณจสตาปิ เต ภิกขุ อรหตเต ปติฎฐหีสสุ.

อานนทเถโร อนาคตปิณฑิกาทิหิ เปสิตํ สาสนํ อารโจะตวา

“ภนเต อนาคตปิณฑิกปมฺชา ปณจ อริยสาวกโกฏิโย ตุมหากํ อากมนํ ปจจาสิสนตตี อาห.

สตถา “เตนหิ คณฺหาหิ ปตตจิวฺรณฺติ ปตตจิวฺรํ คาหาเปตวา นิภขมิ.

นาโค คนฺตวา มคฺเค ติริยํ อฎฐาสี.

ภิกขุ ตํ ทิสวา ภควนฺตํ ปุจฺฉีสสุ “กึ กโรติ ภนเตติ.

“ตุมหากํ ภิกขเว ภิกขํ ทาตุํ ปจจาสิสตี. ทิฆรตตํ โข ปนาย มยหํ อูปการโก.

นาสส จิตตํ โกเปตु วฎฐตี. นีวตตถ ภิกขเวติ.

สตถา ภิกขุ คเหตวา นีวตตี.

หตถิปิ วณฺสนตฺทํ วิสิตวา ปนสกทลิมลาทินิ นานาผลานิ สํหริตวา ราสี กตวา ปุนทิวเส ภิกขุณํ อทาสี.

ปณจสตา ภิกขุ สพพานิ เขเปตुํ นาสกขีสสุ.

ภตตกิจจปริโยसानะ สตถา ปตตจิวฺรํ คเหตวา นิภขมิ.

นาโค ภิกขุณํ อนาคตนฺตเรณ คนฺตวา สตถุ ปุโรเต ติริยํ อฎฐาสี.

ภิกขุ ตํ ทิสวา ภควนฺตํ ปุจฺฉีสสุ “กึ กโรติ ภนเตติ.

“อัย ภิกขเว ตุมเห เปเสตวา มํ นีวตเตตตีติ.

“เอวํ ภนเตติ.

“อาม ภิกขเวติ.

[ข้างทำกาละไปเกิดเป็นเทพบุตร]

อด น สดถา “ปารีเลยยก อิหม มม อนินตคคมนตรี, ตว อิมินา อตตภาเวน ณามัน วา วิปัสสน วา มคคผล วา นตถิ,
ติฏฐ ตวันติ อาห.

ตํ สุตวา นาโค มุข โสณนํ ปกขิปิตวา โรหนโต ปจฉโต ปจฉโต อคมาสิ.

โส หิ สดถารํ นินตเตตํ ลภนโต เตเนว นียาเมน ยาวซีวํ ปฏิชคเคยย.

สดถา ปน ตํ คามุปจารํ ปตวา “ปารีเลยยก อีโต ปฏฐาย ตว อภูมิ. มนุสสาวาโส สปริปนโถ. ติฏฐ ตวันติ อาห.

โส โรธมาโน ตตถ ฐตวา, สดถริ จกขุปถํ วิชหนเต, ททเยน ผลิเตน กาลํ กตวา
สดถริ ปสาเทน ตาวตีสภาเนน ตีสโยชนิกะ กนกวิมานะ อจจราสทสมชเม นิพพตติ.

“ปารีเลยยกเทวปุตโต เตวรสส นามํ อโหสิ.

สดถาปิ อนุปุพเพน เขตวนํ อคมาสิ.

[ภิกษุชาวเมืองโกสัมพีทูลขอขมาพระศาสดา]

โกสมพิกา ภิกขุ “สดถา กิร สวตถึ อาคโตติ สุตวา สดถารํ ขมาเปตํ ตตถ อคมัสสุ.

โกสธราชา “เต กิร โกสมพิกา ภณนการกา ภิกขุ อากจจนตติ สุตวา สดถารํ อุปสงกมิตวา

“อห ภนเต เตสํ มม วิชิตํ ปวิสิตํ น ทสสามีติ อาห.

“มหาราช สีลวนตา เต ภิกขุ. เกวลํ อญญมญญํ วิวาเทน มม วจัน น คนหีสสุ.

อิทานิ มํ ขมาเปตํ อากจจนติ. อากจจนตุ มหาราชชาติ.

อนาถปิณฑโกปิ “ภนเต อห เตสํ วิหารํ ปวิสิตํ น ทสสามีติ วตวา ตเถว ภควตา ปฏิกขิตโต ตุนหิ อโหสิ.

สวตถึยํ อนุปตตานํ, ปน เตสํ ภควา เอกมเนเต วิวิตตํ การาเปตวา เสนาสนํ ทาเปสิ.

อญญ ภิกขุ เตหิ สทธี เนว เอกโต นีสินฺหติ น ติฏฐนติ.

อากตาคตา สดถารํ ปุจจนติ “กตเม เต ภนเต ภณนการกา โกสมพิกา ภิกขุติ.

สดถา “เอเตติ ทสเสติ.

เต “เอเต กิร เต. เอเต กิร เตติ อากตาคเตหิ องคฺคฺเลีย ทสสิยมานา ลชชาย สีสํ อุกขิปิตุํ อสกโกณฑา

ภควโต ปาทุมฺเเล นิปชฺชิตวา ภควนตํ ขมาเปสฺสิ.

สดถา “ภาริย โว ภิกขเว กตํ, ตุมเห นาม มาทิสสส พุทฺธสส สนฺติเก ปพฺพชิตวาปิ, มยิ สามคฺคิ กโรนเต, มม วจัน น กริตถ,

ไปราณกปณฺชิตาปิ วชฺฌปตตานํ มาตาปิตุนํ โอวาทํ สุตวา เตสฺ สุวิตา โวโรปยมาเนสุปิ ตํ อนตฺกมิตวา

ปจฺฉา ทวีสุ รมฺฐฺฐสุ รชชํ การยีสฺสูติ วตวา ปุนเทว ทีฆาวุกุมารชาตกํ กเถตวา

“เอวํ ภิกขเว ทีฆาวุกุมาร, มาตาปิตุสุ สุวิตา โวโรปยมาเนสุปิ, เตสํ โอวาทํ อนตฺกมิตวา ปจฺฉา พรหมทตฺตสฺส ชีตรํ ลภิตวา

ทวีสุ กาลิโกสธรมฺฐฺฐสุ รชชํ กาทเรสิ. ตุมเหหิ ปน มม วจัน อภิโรนเตหิ ภาริย กตฺนติ วตวา อิมํ คาถมาห

“ปเร จ น วิชานนฺติ

‘มยเมตถ ยมาม เส

เย จ ตตถ วิชานนฺติ

ตโต สมนฺนตี เมธคาตี.

[แก้อรรถ]

ตตถ ปเรติ: ปณฺชิตเต รฐเปตฺวา ตโต อถฺเย ภณฺชนการกา ปเร นาม.

เต ตตถ สงฆมฺชเณ โกลาหลํ กโรนฺตา “มย ยมาม เส อุปรمام นสสาม สสत् สมีปี มจฺจุสนฺติ กํ คจฺฉามาติ น วิชานนฺติ.

เย จ ตตถ วิชานนฺตีติ: เย ตตถ ปณฺชิตตา “มย มจฺจุสมීปี คจฺฉามาติ วิชานนฺติ.

ตโต สมนฺนตี เมธคาตี: เอวํ หิ เต ชานนฺตา โยนิโสมนสิการํ อุปฺปาเทตฺวา เมธคานํ กลหานํ วุปรสมาย ปฏิปชฺชนตี,
อถ เตสํ ตาย ปฏิปตฺติยา เต เมธคา สมนฺนตี.

อถฺวา ปเร จาติ:

ปุพฺเพ มยา “มา ภิกฺขเว ภณฺชนนฺตีอาทีนํ วตฺวา โอวทียมานาปิ มม โอวาทสฺส อปฺปฏิคฺคหเณน อมามกา ปเร นาม

“มย ฉนฺทาทีวเสน มิจฺฉาคาหํ คเหตฺวา เอตถ สงฆมฺชเณ ยมามเส ภณฺชนาทีนํ วุชฺฉมียา วายมามาติ น วิชานนฺติ.

อิทานิ ปน โยนิโส ปจฺจเวกฺขมานา ตตถ ตุมฺหากํ อนฺตเร ये ปณฺชิตปริสา

“ปุพฺเพ มย ฉนฺทาทีวเสน วายมนฺตา อโยนิโส ปฏิปนฺนตี วิชานนฺตี,

ตโต เตสํ สนฺติกา เต ปณฺชิตปริเส นิสฺสาย อิมทานิ กลหสงฺขาตา เมธคา สมนฺนตีตี อยเมตถ อตฺถเถติ.

คาถาปริโยसानเ สมปตฺตภิกฺขุ โสตาปตฺติผลาทีสุ ปติฏฺฐหีสุตี.

โกสมพิกวตฺถ.

๖. เรื่องจุลกาลและมหากาล

๖. จุลกาลมหากาลวตฺถุ.

“สุภานุปัสสี วิหรนตฺตติ อิมํ ฌมฺมเทสนํ สตฺถา เสตพฺยนครํ อุปนิสฺสาย สีสฺปาวเน วิหรนฺโต จุลกาลมหากาเล อารพฺภ กเถสิ.

[พี่น้อง ๓ คนทำการค้าขาย]

เสตพฺยนครวาสีโน ทิ “จุลกาลโล มชฺฌิมกาลโล มหากาโล จาติ ตโย ภาตโร กฺกุณฺฑพิกา.

เตสุ เชฏฺฐกนิฏฺฐา ทิสาสู วิจฺจิตฺวา ปญฺจหิ สกฺกุสฺเตหิ ภาณํ อารนฺติ.

มชฺฌิมกาล อากตํ วิกกิณฺหาติ.

อเถกสมิ สมเย เต อุโปปี ภาตโร ปญฺจหิ สกฺกุสฺเตหิ นานาภาณํ คเหตุวา สวตฺถิ คนฺตฺวา
สวตฺถิยา จ เขตฺวานสฺส จ อนฺตเร สกฺกฺวานิ โมจยีสฺส.

[มหากาลพึงธรรม แล้วล่าน้องชายไปบวช]

เตสุ มหากาโล สายณฺทสมเย มาลาคนฺธาทิตฺถเถ สวตฺถิวาสีโน อริยสวากเ ฌมฺมสฺสวณฺาย คจฺจนฺเต ทิสฺวา

“กุหิ อิม คจฺจนฺตฺติ ปุจฺจิตฺวา ตมตฺถํ สุตฺวา “อหิปี คมฺิสฺสามิตฺติ จินฺเตตฺวา กนิฏฺฐํ อามนฺเตตฺวา

“ตาต สกฺกุสฺส อุปฺมตฺโต โหหิ. อหิปี ฌมฺมํ โสตุํ คมฺิสฺสามิตฺติ วตฺวา คนฺตฺวา ตถาคตํ วนฺทิตฺวา ปริสฺปริยนฺเต นิสฺสีทิ.

สตฺถา ตํทิวสํ ตสฺส อชฺฌมาสเยน อนฺุพฺพุพิกํ กเถนฺโต

ทุกฺขกฺขนฺธสฺสตาทิวเสน อนฺเภกปริยาเยน กามานํ อาทินฺนํ โอการํ สงฺกิลเสสฺยจ กเถสิ.

ตํ สุตฺวา มหากาโล

“สพฺพํ กิร ปหาย คนฺตพฺพํ, ปโรโลกํ คจฺจนฺตํ เนว โกคา น ญฺยาตโย อนฺุคจฺจนฺติ. กิ เม ฆราวาเสน. ปพฺพชิสฺสามิตฺติ จินฺเตตฺวา,

มหาขเน วนฺทิตฺวา ปกฺกนฺเต, สตฺถารํ ปพฺพชฺชํ ยาจิตฺวา, สตฺถารา “นตฺถิ เต โกจิ อปฺโลเกตฺพโพติ วุตฺเต,

“กนิฏฺฐ เม อตฺถิ ภาณฺเตติ วตฺวา, “เตนหิ อปฺโลเกหิ นนฺติ วุตฺเต, “สาธ ภาณฺเตติ อาคนฺตฺวา กนิฏฺฐํ เอตฺทโวจ

“ตาต อิมํ สพฺพํ สาปเตยฺยํ ปฏฺฐิปปชฺชาติ.

“ตฺมเห ปน ภาตฺติกาติ.

“อหิ สตฺถุ สนฺติเก ปพฺพชิสฺสามิตฺติ.

โส ตํ นานปฺปกาเรหิ ยาจิตฺวา นินฺตเตตฺตุ อสฺกโกนฺโต “สาธ สามิ, ยถาชฺฌมาสยํ กโรธาติ อาห.

มหากาโล คนฺตฺวา สตฺถุ สนฺติเก ปพฺพชฺ.

“อหิ ภาตฺติกํ คเหตุวาว อุปฺพพฺพชิสฺสามิตฺติ จุลกาลโลปิ ปพฺพชฺ.

[พระมหากาลบำเพ็ญโสสานิกรุดงค์]

อปรภาเค มหากาโล อุปฺสมปทํ ฌมฺิตฺวา สตฺถารํ อุปฺสงฺกมิตฺวา สาสเน รุรานิ ปุจฺจิตฺวา, สตฺถารา ทฺวิสฺสุ รุเรสุ กเถเตสุ,

“อหิ ภาณฺเต มหฺลลฺกกาเล ปพฺพชิตฺตฺตา คนฺธธฺรํ ปุเรตฺตุํ น สกฺขิสฺสามิ, วิปฺสฺสนาธฺรํ ปน ปุเรสฺสามิตฺติ

ยาว อรหตฺตา โสสานิกธุดงค์ กถาเปตฺวา, ปฐมยามาติกกมฺเม, สพฺเพสุ นิตฺทํ โอกกนฺเตสุ, สุสานํ คนฺตฺวา
ปจฺจุสกาเล, สพฺเพสุ อนุญฺชิตฺเตสุเยว, วิหารํ อากจฺจติ.

[ระเบียบของผู้อยู่ในป่าช้า]

อเถกา สุสานนโคปิกา กาลี นาม ฉวาทิกกา เถรสฺส จิตฺตฺฐานนฺจ นิสฺสึทฺตฺฐานนฺจ จงฺกมฺนฺฐานนฺจ ทิสฺวา
“โก นุ โข อีธาจฺจติ. ปรีคคณฺหิสฺสามิ นนฺติ ปรีคคณฺหิตฺตํ อสฺสโกนฺตี เอกทิวสํ สุสานกฺกุฎิกาย ทิปิ ชาเลตฺวา
ปุตฺตธิตโร อาทาย คนฺตฺวา เอกมฺนฺเต นิสฺสึทา มชฺฉิมฺยามเณ อีธาจฺจนฺตํ ทิสฺวา คนฺตฺวา วนฺทิตฺวา
“อโยโย โน ฆนฺเต อิมสฺมี ฐานเณ วิหรตฺตีติ อาห.

“อาม อุปาสิเกติ.

“ฆนฺเต สุสานเณ วิหรนฺเตหิ นาม วตฺตํ อุคคณฺหิตฺตํ วญฺญตฺตีติ.

เถโร “กึ ปน มยํ ตยา กถิตฺวตฺเต วตฺติสฺสามาติ อวตฺวา “กึ กาทํ วญฺญตฺติ อุปาสิเกติ อาห.

“ฆนฺเต โสสานิกเกหิ นาม สุสานเณ วสนภาโว” สุสานนโคปกานํ วิหารเณ มหาเถรสฺส คามโกชกสฺส จ กเถตฺตํ วญฺญตฺตีติ.

“กึการณฺตาติ.

“กตกมฺมา โจรา สามิกเกหิ ปทานุปฺทํ อนุพนฺธนฺตา สุสานเณ ฆนฺตฺทิกํ ฉนฺเตตฺวา ปลายนฺติ.

อถ มนุสฺสา โสสานิกานํ ปรีปนฺถํ กโรนฺติ,

เอเตสํ ปน กถิตฺ, ‘มยํ อิมสฺส ฆทฺทนฺตฺสฺส เอตฺตกนฺนาม กาลํ เอตฺถ วสนภาวํ ชานาม. อโจโร เอโสติ อุปทฺทวํ นีวาเรนฺติ.
ตสฺมา เอเตสํ กเถตฺตํ วญฺญตฺตีติ.

“อญฺญํ กึ กาทพฺพนฺติ.

“ฆนฺเต สุสานเณ วสนนฺเตน นาม อญฺเยน มจฺฉมฺสปีญฺจฺจิตฺตคฺุหาทินิ วชฺเชตพฺพานิ. ทิวา น นิตฺทายิตพฺพํ.

อกุสฺสีเตน ฆวิตพฺพํ. อารทฺธวิริเยน อสฺสเฐน อมายาวินา หุตฺวา กลยาณชฺฆมาสเยน ฆวิตพฺพํ.

สาयํ, สพฺเพสุ สุตฺเตสุ, วิหารโต อากนฺตพฺพํ. ปจฺจุสกาเล, สพฺเพสุ อนุญฺชิตฺเตสุเยว, วิหารํ คนฺตพฺพํ.

สเจ ฆนฺเต อโยโย อิมสฺมี ฐานเณ เอวํ วิหรนฺโต ปพฺพชิตฺทิกิจจํ มตฺถกํ ปาเปตฺตํ สกฺขิสฺสติ.

สเจ มตฺสรีริ อานตฺวา ฉนฺเตนฺติ, กมฺพลกฺกุฎาคารํ อโรเปตฺวา คนฺธมาลาทฺทิตฺติ สกฺการํ กตฺวา สรีริกิจจํ กริสฺสามิ,

โน เจ สกฺขิสฺสติ, จิตฺกํ อโรเปตฺวา อคฺคิ ชาเลตฺวา สงฺกฺวา อากชฺฉิตฺวา พหิ ฐฺเปตฺวา^๑ ฆรฺสุนา โกญฺญตฺวา

ขณฺหาขณฺตฺทิกํ ฉนฺทิตฺวา อคฺคิมฺหิ ปกฺขิปิตฺวา ตฺยหํ ทสฺเสตฺวา^๒ ฉมาเปสฺสามิตี.

อถ นํ เถโร “สาธู ฆทฺเท. เอกํ ปน ฐฺปารมฺมณํ ทิสฺวา มยฺหํ กเถหิตฺติ อาห.

สา “สาธูตี ปจฺจุสโสสิ.

เถโร ยถาชฺฆมาสเยน สุสานเณ สมณฺธมฺมํ กโรตี.

๑ =วสนภาวํ.

๒ ส. ม. ขิปิตฺวา

๓ ส. ม. “ตฺยหํ ทสฺเสตฺวาตี นตฺถิ อติเรกปเทหิ ฆวิตพฺพํ.

[พระจุลกาลกลุ่มใจ]

จุลกาลตเถโร ปน อภูชฺชา ย สมภูชฺชา ย ชรราวาสํ จินตเตติ ปุตตทวารํ อนุสสรตติ “อัย เม ภาตโก อติการิยํ กम्मํ กโรตติ จินตเตสิ.

[พระมหากาลพิจารณาตกุลธิดา]

อเถกา กุลธิดา ตมฺหุตตํ สมภูจฺจเตน พยาธินา สายณฺหสมเย อมิลตา อภิณฑตา กาลมกาสิ.

ตเมณํ ญาตโย ทารุเตลาทีหิ สหฺธิ์ สายํ สุสานํ เนตฺวา สุสานโคปิกาย “อิมิ ฌาเปหิติ ภาตติ ทตฺวา นียยาเทตฺวา ปกฺกมฺมึสุ.

สา ตสฺสา ปารุปนฺวตฺถํ อปนฺเนตฺวา ตํ มุหุตตมตํ ปณฺธิตปณฺธิตํ สุวณฺณวณฺณํ สริริํ ทิสฺวา

“อิมิ อยฺยสฺส ทสฺเสตฺถํ ปฏฺฐิรूपํ อารมฺมณฺติ จินตเตตฺวา คนฺตฺวา เถริํ วนฺทิตฺวา

“เอวรูปํ นาม ภาเน อารมฺมณฺ อตฺถิ. โอลฺเกยฺยาถาติ อาห.

เถโร “สาธฺติ คนฺตฺวา ปารุปนฺวตฺถํ นีหฺราเปตฺวา ปาทตฺลโต ยาว เกสคฺคา โอลฺเกตฺวา

“อติปณฺธิตเมตฺถํ รูปํ สุวณฺณวณฺณํ. อคฺคิมฺหิ นํ ปกฺกปิตฺวา มหฺชาลาหิ คหิตกาเล มยฺหํ อโรเจยฺยาสิตี วตฺวา

สภฺภูฐานเมว คนฺตฺวา นิสฺสีหิ.

สา ตถา กตฺวา เถรสฺส อโรเจสิ.

เถโร คนฺตฺวา โอลฺเกสิ.

ชาลา ย ปหฺภูปหฺภูฐานเน กวรคาวี วีย สริรวณฺณ อโหสิ.

ปาทา นมิตฺวา โอลมฺพึสุ.

หตฺถา ปฏฺฐิกุชฺชีสุ.

ลลาภู^๑ นิจจมฺมํ อโหสิ.

[พระมหากาลบรรลุประอรหัต]

เถโร “อิหิ สริริ อิทาเนว โอลฺเกนฺตฺวานํ อปริยฺนตฺถิกรํ หุตฺวา อิทาเนว ขยฺปตฺตํ วยฺปตฺตณฺติ รตฺติภูฐานํ คนฺตฺวา

นิสฺสีทิตฺวา ขยฺวํ สมปสฺสมาโน

“อนิจฺจา วต สงฺขารา อุปฺปาทวฺยธมฺมิโน

อุปฺปชฺชิตฺวา นิจฺจณฺติ. เตสํ วฺปสฺโม สุชฺเชติ

คาลํ วตฺวา วิปสฺสนํ วชฺเฒตฺวา สห ปฏฺฐิสฺสภิตาหิ อรหตฺตํ ปาปฺณิ.

ตสมฺมึ อรหตฺตํ ปตฺเต, สตฺถา ภิกฺขุสงฺฆปริวฺโต จาริกญฺจมาโน เสตพฺยนครํ คนฺตฺวา สีสฺพานํ ปาวิสฺสิ.

จุลกาลสฺส ภริยาโย “สตฺถา กิร อนุปฺตฺโตติ สุตฺวา “อมฺหากํ สามิกํ คณฺหิสฺสามาติ เปเสตฺวา สตฺถารํ นิมนฺตาเปสุ.

[ระเบียบปูอาสนะสมัยพุทธกาล]

พุทฺธานํ ปน อปริจิตฺภูฐานเน อาสนปญฺญตฺตี อัจจิกฺขนฺเตน เอเกน ภิกฺขุณา ปฐฺมตฺริ คนฺตํ วฏฺฏติ.

พุทธชานํ ทิ มชฌิมภูฏาเน อาสนํ ปณญาเปตวา, ตสฺส ทกฺขิมโต สาริปุตฺตตเถรสฺส,
วามโต มหาโมคคฺคฺลฺลานตเถรสฺส, ตโต ปฏฺฐาย อุโภสุ ปสฺเสสุ ภิกฺขุสงฺฆสฺส อาสนํ ปณญาเปตพฺพํ โหติ.

ตสฺมา มหากาลตเถโร จีวรปารุปนภูฏาเน รุตฺวา “ตฺวํ ปุโรโต คนฺตฺวา อาสนปณญุตฺตี อัจฺฉิชาหิตี จุลกาลํ เปเสสิ.

[พระจุลกาลถูกหญิงจับสึก]

ตสฺส ทิภูฏกาลโต ปฏฺฐาย เคหชนา เตน สทฺธิ ปริหาสํ โกรนฺตา
นิจาสนานิ สงฺฆตเถรโกฏฺฐิยํ อตฺถรณฺติ อุจฺจาสนานิ สงฺฆนวกโกฏฺฐิยํ.

อิติโร “มา เอวํ โกรธ. อุจฺจาสนานิ อุปริ ปณญาเปถ. นิจาสนานิ เหมฏฺฐาติ อาห.

อิตฺถิโย ตสฺส วจนํ อสุณฺนตฺถิโย วีย “ตฺวํ ก็ โกรนฺโต วิจรสิ? ก็ ตว อาสนานิ ปณญาเปตฺ น วฏฺฐติ? ตฺวํ ก็ อาปุจฺฉิตฺวา ปพฺพชิตฺวา
เกน ปพฺพชิตฺวา? กสฺมา อิธาคโตสฺสตี วตฺวา นินฺวาสนปารุปนํ อจฺฉินฺทิตฺวา เสตกาณิ วตฺถาณิ นินฺวาเสตฺวา
สึเส มาลาจุมพฺภกํ ฐฺเปตฺวา “คจฺจ ตฺวํ. สตฺถารํ อาเนหิ. มยํ อาสนานิ ปณญาเปสฺสามาติ ปหิณฺนีสฺ.

โส นจิริ ภิกฺขุภาเว รุตฺวา อวสฺสิโกว อุปฺปพฺพชิตฺวา ลชฺชิตฺุํ น ชานาติ.

ตสฺมา เตน อากปฺเปน นินฺราสงฺโกว คนฺตฺวา สตฺถารํ วนฺทิตฺวา พุทฺธปฺมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ อาทาย อาคโต.

ภิกฺขุสงฺฆสฺส ปน ฆตฺตกิจฺจาวสาเน มหากาลสฺส ภริยาโย “อิมาทิ อตฺตโน สามิโก คหิตฺโต. มยํ ปิ อมฺหากํ สามิกํ คนฺทิสฺสามาติ
จินฺเตตฺวา ปุณฺทิวสฺตถาย สตฺถารํ นินฺนตฺถีสฺ.

[พระมหากาลก็ถูกภรรยาจับสึก]

ตทา ปน อาสนปณญาปนตฺถํ อญฺเญ ภิกฺขุ อคฺมาสิ.

ตา ตสฺมี ขเณ โอกาสํ อลภิตฺวา พุทฺธปฺมุขํ ภิกฺขุสงฺฆํ นิสฺสทาเปตฺวา ภิกฺขํ อทฺถิสฺ.

จุลกาลสฺส ปน เทว ภริยาโย, มชฌิมกาลสฺส จตฺสโส, มหากาลสฺส อฏฺฐ.

ภิกฺขุ ปิ ฆตฺตกิจฺจํ กาทฺตุกามา นิสฺสทิตฺวา ฆตฺตกิจฺจมกํสฺ. พหิ คนฺตุกามา อฏฺฐาย อคฺมํสฺ.

สฺตถา ปน นิสฺสทิตฺวา ฆตฺตกิจฺจํ กริ.

ตสฺส ฆตฺตกิจฺจปริยฺยสาเน ตา อิตฺถิโย “ภนฺเต มหากาโล อมฺหากํ อญฺโฆมนํ กตฺวา คมิสฺสติ. ตฺมเห ปุโรโต คจฺฉณาติ วทิสฺ.

สฺตถา “สารฺฐติ วตฺวา ปุโรโต อคฺมาสิ.

คามทฺวารํ ปตฺวา ภิกฺขุสงฺฆ อุชฺฌายิ “กินฺนา เมตฺ สตฺถารา กตฺ. ญฺตฺวา นุ โข กตฺ อฺุทาทุ อชานิตฺวา.

หิยโย จุลกาลสฺส ปุโรโต คตฺตตา ปพฺพชชฺนตราโย ชาโต. อชช อญฺญสฺส ปุโรโต คตฺตตา อนฺตราโย นาโหสิ.

อิทานิ สฺตถา มหากาลํ นินฺตเตตฺวา อาคโต. สึลฺวา โข ปน ภิกฺขุ อาจารสมฺปนฺโน. กริสฺสนฺติ นุ โข ตสฺส ปพฺพชชฺนตรายนฺติ.

สฺตถา เตสํ วจนํ สุตฺวา นินฺตติตฺวา ฐฺิตฺ “ก็ กเถถ ภิกฺขเวติ ปุจฺฉิ.

เต ตมตฺถํ อารฺเจะสฺ.

“ก็ ปน ตฺมเห ภิกฺขเว จุลกาลํ วีย มหากาลํ สลลฺกเชธาติ.

“อาม ภนฺเต ตสฺส ทิ เทว ปชาปติโย, อิมสฺส อฏฺฐ, อฏฺฐหิ ปริกฺขิปิตฺวา คหิตฺโต. ก็ กริสฺสติ ภนฺเตติ.

[พระมหากาลเป็นผู้ไม่หวั่นไหว]

สตถา “มา ภิกขเว เอว อวจุตถ. จุลกาล อญฺฐาย สมญฺฐาย สุภารมณพฺหุโล วิหฺรติ ปาตตญฺเฐ ฐิตทพฺพลรูกฺขสทฺธิโส.
มยหํ ปน ปุคฺคโต มหากาล อสุภานุปสฺสี วิหฺรติ ฆนเสลปพฺพโต วย อจฺโล วาติ วัตฺวา อีมา คาถาโย อภาสิ

“สุภานุปสฺสี วิหฺรนฺตํ	อินฺทริเยสุ อสํวตํ
โกชนมฺหิ อมตตณฺณํ	กุสฺสิตํ หินฺวิริยํ
ตํ เว ปสฺหตี <u>มาโร</u>	วาโต รุกฺขํ ทพฺพลํ.
อสุภานุปสฺสี วิหฺรนฺตํ	อินฺทริเยสุ สํวตํ
โกชนมฺหิ จ มตตณฺณํ	สทฺธํ อารทฺธวิริยํ
ตํ เว นปฺปสฺหตี <u>มาโร</u>	วาโต เสถํ ปพฺพตฺนติ.

[แก้อรรถ]

ตตถ สุภานุปสฺสีนฺติ: สุภํ อญฺฐายสนฺตํ. อญฺฐารมณญฺเฒ มาณสํ วิสสชฺเชตฺวา วิหฺรนฺตฺนติ อตฺถโธ.

โย หิ ปุคฺคโต นิมิตตคคฺคาหํ อญฺญพฺยณฺชนคคฺคาหํ คณฺหนโต

“นขา โสภณฺนาติ คณฺหาติ, “องฺคฺคฺโย โสภณฺนาติ คณฺหาติ,

“หตฺถา ปาธา ชงฺฆา อูรู กฺวิ อูหฺรํ ฌนา คีวา โองฺโฐ ทนฺตา มุขํ นาสา อกฺขิณี กณฺณา ภมฺภา ลลาภุ เกสา โสภณฺนาติ คณฺหาติ,

“เกสา โลมา นขา ทนต์ ตจฺจ โสภณฺนติ คณฺหาติ,

“วณฺโณ สุโ, สณฺฐานํ สุภนฺติ คณฺหาติ; อญฺ สุภานุปสฺสี นาม; ตํ เอวํ สุภานุปสฺสี วิหฺรนฺตํ.

อินฺทริเยสุติ: จกฺขาทิสฺสุ ฌสุ อินฺทริเยสุ.

อสํวตฺนติ; จกฺขุทวาราทินิ อรฺกขนฺตํ.

อมตตณฺณนฺติ: ปริเยสนมตฺตา ปฏฺิกคณฺมตฺตา ปริโภคมตฺตาติ อิมิสฺสา มตฺตตาย อชานนฺโต โภชนมฺหิ อมตตณฺณํ.

อปิจ “ปจฺจเวกฺขณมตฺตา วิสสชฺชนมตฺตาติ อิมิสฺสาปิ มตฺตตาย อชานนฺโต อมตตณฺณํ.

“อิหํ โภชนํ ฌมฺมิภํ. อิหํ อฌมฺมิภนฺติปิ อชานนฺตํ.

กุสฺสิตนฺติ: กามพฺยาปาทวิทฺทิตกฺกวลิกตฺตาย กุสฺสิตํ.

หินฺวิริยนฺติ: นินฺทพฺริยํ จตฺตุสุ อิริยาปเสสุ วิริยกรณฺวิริหิตํ.

ปสฺหตีติ: อภิวาติ อชฺโณตฺถรติ.

วาโต รุกฺขํ ทพฺพลนฺติ: พลววาโต ฌินฺนตญฺเฐ ชาตํ ทพฺพลรูกฺขํ วย.

“ยถา หิ โส วาโต ตสฺส รุกฺขสฺส ปุปฺพผลปลวาทินิปี ปาเตติ,

ชฺุทฺทกฺสาชาปิ ภณฺชติ, มหาสาชาปิ ภณฺชติ, สมฺมุติปิ ตํ รุกฺขํ อพฺพตฺเตตฺวา อพฺพตฺมุลํ อโรสาชํ กตฺวา คจฺจติ;

เอวเมว เอวรूपิ ปุคฺคลํ อนฺโต อูปนฺโน กิเลสฺมาโร ปสฺหตี;

พลววาโต ทพฺพลรูกฺขสฺส ปุปฺพผลปลวาทิปาตฺนํ วย ชฺุทฺทานุชฺุทฺทกาปตฺติอาปชฺชนิปี กโรติ,

ชฺุทฺทกฺสาชาภณฺชนํ วย นิสฺสคฺคิยาทฺธิอาปตฺติอาปชฺชนิปี กโรติ,

มหาสาชาภณฺชนํ วย เตรสฺสงฺฆาทิเสสาปชฺชนิปี กโรติ,

อุพพตเตตวา อุทฐมุลี เหมฐสาสาช กตวา ปาตณั วีย ปาราชิกาปตติอาปชชนปี กโรติ,
สวากขาตศาสนา นีหริตวา กติปาเหเนว คิทธิกาวิ ปาเปติ;
เอวรूपิ ปุคคัลล กิเลสमारो อตตโน วเส วตเตตตีติ อตโถ.

อสฺภานุปสฺสินตี: ทสฺสุ อสฺโส อญฺญตรึ อสฺภํ ปสฺสนตฺ, ปฏิกุลมนสิกาเร ยุตตํ,
เกเส อสฺภโต ปสฺสนตฺ, โลเม นเข ทนฺเต ตจํ วณฺณํ สณฺฐานํ อสฺภโต ปสฺสนตฺ.

อินฺทริเยสุตี: ฉสฺสุ อินฺทริเยสุ.

สฺสํวตฺตตี: นิมิตตคคาหาทิวริหิตํ ปิหิตทวาริ.

อมตตถญฺจตาปฏิปกฺเขน โภชนมฺหิ จ มตตถญฺ.

สทฺธนฺตี: กम्मสฺส เจว ผลสฺส จ สทฺทหนลกฺขณาย โลกียสทฺธาย เจว
ตีสุ วตถฺสุ อเวจฺจปฺปสาทสงฺฆาตาย โลกุตฺตรสทฺธาย จ สมฺนนาคตฺ.

อารทฺธวิริยนฺตี: ปคคหิตวิริยํ ปริปุณฺณวิริยํ.

ตํ เวตี: ตํ เอวรूपิ ปุคคัลล.

“ยถา ทุพฺพลวาโต สณฺนิกํ ปหฺรณโต เอกขณํ เสลฺลํ จาเลตฺตํ น สกโกตี;

ตถา อพฺภนฺตเร อุปฺปชฺชมาโนปี ทุพฺพลกีเลสमारो นปฺปสฺสทติ โขเกตฺตํ กมฺเปตฺตํ, จาเลตฺตํ น สกโกตีติ อตโถ.

[พระมหากาลเหาะหนักรรยา]

ตาปี โข ตสฺส ปุราณทฺติยิกา เถริ ปริวารเตตวา “ตฺวํ กํ อาปฺจุจิตฺวา ปพฺพชฺชิตฺ. อิทานิ คิหิ ภาวิสฺสสิ น ภาวิสฺสสิตีอาทินิ วตฺวา
กาสายานิ นีหริตฺกามา อเหสฺสุ.

เถโร ตาสึ อากาโร สลลฺกฺเขตฺวา นิสินฺนาสนา วุฏฺฐาย อิทฺธิยา อุปฺปตฺติตฺวา กุฎฺฐาคารกณฺณิกํ ฆินฺทิตฺวา อากาเสน คนฺตฺวา,
สทฺถริ คาทา ปริโยสาเปเนเตยฺเว, สตฺถุ สฺวณฺณวณฺณํ สรีริ อภิตถวณฺโต โอตฺริตฺวา ตถาคตฺสฺส ปาเท วนฺทิ.

คาทาปริโยसानเ สมฺปตฺตภิกฺขุ โสตาปตฺติผลาทีสุ ปติภฺภูหิสูตี.

จุลกาลมหากาลวตฺถุ.

๗. เรื่องพระเวททัต

๗. เวททัตตฤ.

“อนิกกสาโวติ อิมั ฌมมเทสนั สตถา เซตวเน วิหรนุโต ราชคเห เทวทัตตสส คนธรรกาสาเวลลัม อารพภ กเถสิ.

[พระสารีบุตรแสดงธรรมแก่ชาวกรุงราชคฤห์]

เอกสมิ์ หิ สมเย เทว อคคสาวกา ปญจสเต ปญจสเต อตตโน ปริวารเ อาทาย สตถาริ์ อาปุจจิตวา เซตวโนโต ราชคหิ์ อคัมสุ.

ราชคหาลิโน เทวปิ ตโยปิ พหุปี เอกโต หุตวา อาคนตุกทานิ์ อหสิ.

อเถกทิวสิ์ อายสมมา สารีบุตรโต อนูโมทนั กโรนุโต

“อุปาสภา

- เอโก สยิ์ ทานั เทติ ปริ น สมาทเปติ, โส นิพพตตนิพพตตภูฐานเ โภคสมปทึ ลภติ โน ปริวารสมปทึ.
- เอโก ปริ สมาทเปติ สยิ์ น เทติ, (โส) นิพพตตนิพพตตภูฐานเ ปริวารสมปทึ ลภติ โน โภคสมปทึ.
- เอโก สยิปี น เทติ ปริปี น สมาทเปติ, โส นิพพตตนิพพตตภูฐานเ กถชิคมตตปิ กุจจิปุริ์ น ลภติ อนาโถ โหติ นิปุจจโย
- เอโก สยิปี เทติ ปริปี สมาทเปติ, โส นิพพตตนิพพตตภูฐานเ

อตตถาวสเตปิ อตตถาวสเสปิ อตตถาวสเสปิ โภคสมปทญเจว ปริวารสมปทญจ ลภตตี เอิ ฌมมิ์ เทเสสิ.

[นิมนต์ภิกษุพันรูป รั้งภัตตาหาร]

ตเมโก ปณชิตปุริโส สุตวา “อจจริยา วต โภ ฌมมเทสนา. สุขการณิ กถิติ.

มยา อิมาสึ ทวินัน สมปตตนิ นปิพาทนกกมมิ์ กาตุ วภูตตีติ จินเตตวา “ภนเต เสว มยหิ ภิกขุ คณเถถาติ เอิ นิมนเตสิ.

“กิตตเกหิ เต ภิกขุหิ อติโถ อุปาสกาติ.

“กิตตกา ปน โว ภนเต ปริวารธาติ.

“สหสสมตธา อุปาสกาติ.

“สพเพหิ สทธิเยว ภิกขุ คณเถถาติ.

เถโร อธิวาเสสิ.

[ชวนชาวบ้านถวายภัตตาหาร]

อุปาสโก นครวิถิยิ์ จรณโต “อมมตธาตา มยา ภิกขุสหสสุ นิมนตตี. ตุมเห กิตตกานั ภิกขุณั ภิกขุ ทาตุ สกขิสสธ.

ตุมเห กิตตกานนติ สมาทเปติ.

มนุสสา อตตโน อตตโน ปโหนกนียาเมน “มย ทสนนั ทสสาม. มย วิสติยา. มย สตสสาติ อาหสิ.

อุปาสโก “เตนหิ เอกสมิ์ ฐาเน สมาคมิ์ กตวา เอกโตว ปจิสสาม. สพเพ เตลตติลตตญลสปีผาณิตาหิ นิ สมามรธาติ

เอกสมิ์ ฐาเน สมามรธาเปสิ.

อถสส เอโก กุกุมพิกโก สตสสคณนัง คนธรรกาสาवตถิ ทตวา

“สเจ เต ทานวณฺณ นปโปหิติ, อิทิ วิสสชเชตวา ยทฺหนิ ตํ ปุเรยยาสิ. สเจ ปโปหิติ, ยสส อิจฉสิ ตสส ภิกขุโน ทเทยยาสิตี อาท.

ตทา ตสส สพฺพ ทานวณฺณ ปโปหสิ. กิลฺยจิ อุนนนาม นาโหสิ.

โส มนุสเส ปุจฺฉิ “อิทิ อนคฆกาสาวิ เอเกน กุกุมพิกเกน เอวํ นาม วตวา ทินฺนํ. ทานวณฺณ อติเรกํ ชาตํ. กสสิทํ เทมาติ.

[ถวายผ้าราคาตั้งแสนแก่พระเทวทัต]

เอกจฺเจ “สาริปุตฺตตเถรสสาตี อาทิสฺสุ.

เอกจฺเจ “เอโร สสสปริปากสมเย อาคนตวา คมนสิโ.

เทวทโต อมหากํ มงฺคลามงฺคเลสฺสุ สหาโย อุกมณฺนิโก วิย นิจจํ ปติภูจฺจิตฺ. ตสฺส ตํ เทมาติ อาทิสฺสุ.

สมพฺพหฺลิกาย กถายปิ, “เทวทตตสฺส ทาทพฺพนติ วตฺตารो พฺพฺตรา อเหตุ.

อถ นํ เทวทตตสฺส อทิสฺสุ.

[เทวทัตมุ่งท่มผ้าไม่สมควรแก่ตน]

โส ตํ ฉินฺทิตวา สิพฺพิตวา รชิตวา นิวาเสตวา ปารุปีตวา วิจฺรติ.

มนุสฺสา ตํ ทิสฺวา “นยฺยิทิ เทวทตตสฺส อนฺจฉวิกิ. สาริปุตฺตตเถรสส อนฺจฉวิกิ.

เทวทโต อตฺตโน อนฺจฉวิกิ นิวาเสตวา ปารุปีตวา วิจฺรติตี วทิสฺสุ.

อเถโก ทิสฺวาสิโ ภิกขุ ราชคฺหา สาवตฺถิ คนฺตวา สตถารํ วนฺทิตวา กตปฺภิสฺสนถาโร

สตถารา ทฺวินฺนํ อคฺคสาวกานํ ฆาสุวิหารํ ปุจฺฉิตฺ อาทิตฺ ปฏฺฐาย สพฺพํ ตํ ปวตฺตี อาโรเจสิ.

สตถา “น โข ภิกขุ อิทาเนว โส อตฺตโน อนฺจฉวิกิ วตฺถิ ธาเรตี, ปุพฺเพปิ ธาเรสิเยวาตี วตวา อตีตํ อาทริ

[ครั้งก่อน เทวทัตเป็นนายพรานช้าง]

อตีเต, พาราณสิยํ พฺรหมทตเต รชชํ กาเรนเต, พาราณสิวาสิ เอโก หตฺถิมารโก หตฺถิ มาเรตวา

ทนฺเต จ ตเจ จ อนฺตานิ จ ขนมนฺสญฺจ อาทริตวา วิกิกิณฺนโต ชีวิตํ กปเปสิ.

อเถกสมิ อรณฺเณ อนนฺกสทฺสสา หตฺถิ โคจฺริ คเหตุวา คจฺฉนฺตวา ปจฺเจกพฺพฺเท ทิสฺวา

ตโต ปฏฺฐาย คจฺฉมานา คมนาคมนกาเล ชนฺนุเกหิ นิปิตฺวา วนฺทิตวา ปกฺกมฺนติ.

เอกทิวสํ หตฺถิมารโก ตํ กิริยํ ทิสฺวา

“อหํ อิมํ กิจฺฉนํ มาเรมิ. อิม จ คมนาคมนกาเล ปจฺเจกพฺพฺเท วนฺทนฺติ. กิณฺนุ โข ทิสฺวา วนฺทนฺตีตี จินฺเตนโต

“กาสาวันฺติ สลลฺกเชตวา “มยาปิ อิทานิ กาสาวํ ลทฺธ วณฺณตีตี จินฺเตตวา,

เอกสฺส ปจฺเจกพฺพฺทสฺส ชาตฺสสรํ โอรุยฺห นหายนฺตสฺส ติเร ฐูปิตฺสฺส กาสาเวสฺส, จิวริ เถเนตวา

เตสํ หตฺถินํ คมนาคมนมคฺเค สตตี คเหตุวา สสิสํ ปารุปีตวา นิสิตฺติ.

หตฺถิ ตํ ทิสฺวา “ปจฺเจกพฺพฺโรตี สญฺญาย วนฺทิตวา ปกฺกมฺนติ.

โส เตสํ สพฺพปจฺฉโต คจฺฉนฺตํ สตฺติยา ปหริตวา มาเรตวา ทนฺตาทินิ คเหตุวา เสสํ ภูมิมิ นินฺชิตวา คจฺฉติ.

อปรภาเค โพธิสโต หตถิโยนินิ ปฏิสนธิ คเหตวา หตถิเชฏฐโก ยถปติ อโหสิ.

ตทาปิ โส ตเถว กโรติ.

มหาปริโส อตตโน ปริสาย ปริหานิ ญตวา “กุหิ อิม หตถิ คตา มนฺหา ซาตาทิ ปุจฺจิตฺวา, “น ซานาม สามิตี วุตเต,
“กุหิ” คจฺจนฺตมา มํ อนาปุจฺจนา น คมิสฺสนติ. ปริปนฺเถน ภาวิตพฺพนฺติ จินฺเตตฺวา
“เอกสมิ ฐฺวาน กาสาวํ ปารุปีตฺวา นิสินฺนสฺส สนฺติกา ปริปนฺเถน ภาวิตพฺพนฺติ ปริสฺงกิตฺวา
ตํ ปริคคณฺหิตุํ สพฺเพ หตถิ ปุโรโต เปเสตฺวา สยํ ปจฺจโต วิลมพฺพมาโน อาคจฺจติ.

โส, เสสหตถิสฺส วณฺทิตฺวา คเตสฺสุ, มหาปริสฺส อาคจฺจนฺตํ ทิสฺวา จิวํ สํหริตฺวา สตฺตี วิสฺสชฺชิ.

มหาปริโส สตี อุกฺกุฏฺเปตฺวา อาคจฺจนฺโต ปจฺจโต ปฏิกกมิตฺวา สตฺตี วญฺเจสิ.

อถ นํ “อิมินา เม หตถิ นาสิตาทิ คณฺหิตุํ ปกฺขนฺทิ.

อิตโร เอกํ รุกฺขํ ปุโรโต กตฺวา นิสฺสิ.

อถ นํ รุกฺขเณ สทฺธิ โสณฺชทาย ปริกฺขิปิตฺวา “คเหตฺวา ภูมियํ โปเถสสามิตี เตน นีหริตฺวา ทสฺสิตํ กาสาวํ ทิสฺวา
“สจฺหา” อิมสมิ ทสฺสิสฺสามิ, อเนกสทฺสเสสฺสุ เม พุทฺธปฺปจฺเจกพุทฺธชฺฌมาเสสฺสุ ลชฺชา นาม ภินฺนา ภวิสฺสตีติ อธิวาเสตฺวา
“ตยา เม เอตตกา ญฺตกา นาสิตาทิ ปุจฺจิ.

“อาม สามิตี.

“กสฺมา เอวํ ภารियํ กมฺมํ อกาสิ?

อตตโน อนนฺจจฺวิกํ วิตฺราคานํ อนนฺจจฺวิกํ วตถิ ปริทฺทิตฺวา เอวรูปํ ปาปกมฺมํ กโรนฺเตน ภารिय ตยา กตฺนฺติ.

เอวญฺจ ปน วตฺวา อุตฺตรปี นิคคณฺหนโต

“อนิกฺกสาโว กาสาวํ โย วตถิ ปริทฺทเสสฺสติ

อเปโต ทมฺสจฺเจน, น โส กาสาวมฺรหฺติ

โย จ วนฺตกสาวสฺส สึเสสฺสุ สฺสฺมาหิโต

อเปโต ทมฺสจฺเจน, ส เว กาสาวมฺรหฺตีติ”

คถา^๑ วตฺวา “อฺยตฺตฺนเต กตฺนฺติ วตฺวา ตํ วิสฺสชฺชเสสิ.

[ของตีย่อมควรแก่คนดี หากควรแก่คนชั่วไม่]

สตฺถา อิมํ ฐมฺมเทสนํ อหริตฺวา “ตทา หตถิมารโก เทวทฺโต อโหสิ. ตสฺส นิคฺคหโก หตถินาโค อหเมวาทิ
ซาตกํ สโมธานตฺวา “น โข ภิกฺขุ อิทาเนว, ปุพฺเพปิ เทวทฺโต อตตโน อนนฺจจฺวิกํ วตถิ ธารเสสิเยวาทิ วตฺวา
อิมา คากา อภาสิ

“อนิกฺกสาโว กาสาวํ โย วตถิ ปริทฺทเสสฺสติ

อเปโต ทมฺสจฺเจน, น โส กาสาวมฺรหฺติ

๑ กุหินฺติ ปุจฺจนฺสทฺโท. เอตถ ปน ปุจฺจนา นตถิ ตสฺมา ยตฺถาติ วา ยตถ กตถจฺจิติ วา ยุตฺตตรํ.

๒ ช. ซา. พ. ๒๗/๘๓. ตพฺฐฎฺฐกฺกา. ๓/๒๖๑.

๓ คากาติ ยุตฺตตรํ.

โย จ วนตกสาวสส

สีเสสุ สุตมาหิโต

อุเปโต ทมสจเจน,

ส เว กาสาวมรหตีติ

ฉทพทตชาตเกนาปี อยมตโถ ที่เปตพโพติ.

[แก้อรธ]

ตตถ อนิกกสาโวติ: กามราคาทีหิ กสาเวหิ สกสาโว.

ปริทเทสตีติ: นิवासนปารูปนตถรณวเสน ปริภุชชิสตีติ. “ปริทเทสตีติปิ ปาฐุ.

อุเปโต ทมสจเจนาติ: อินทริยทมเนน เจว ปรมตถสจจปกชิกเนน จ วจีสจเจน อุเปโต. “วียุตโตติ อตโถ.

น โสตี: โส เอวรूप ปุคคโถ กาสาว ปริทหิตุ นารหตี.

วนตกสาวสชาติ: จตุหิ มคเคหิ วนตกสาโว ฉทตติตกสาโว ปหีนกสาโว อสส.

สีเสสุตี: จตุสุ ปาริสุทธิสีเสสุ.

สุตมาหิโตติ: สุตสุ สุตมาหิโต สุตสุ ฐีโต.

อุเปโตติ: อินทริยทมเนน เจว วุตตปกาเรน จ วจีสจเจน อุเปโต.

ส เวตี: โส เอวรूप ปุคคโถ ต กาสาววตถ อรหตีติ.

คาถาปริโยसानเ โส ทิสาวาสโก ภิกขุ โสตาปนโน ชาโต.

อณญेषิ พหู โสตาปตติผลาทินิ ปาปุนีส.

เทสนา มหาชนสส สาทถิกา อโหสีตี.

เวทตตตตต.

๘. เรื่องสญชัย

๘. สญชัยวตถุ.

“อสาระ สารมตฺติโนติ อิมํ ธรรมเทศนํ สตถา เวฬุเน วิหรนฺโต ทวีหิ^๑ อคฺคสาวเกหิ นิเวทิตํ สญชัยสฺส อนาคนนํ อารพฺภ กเถสิ.

ตตฺตฺรายํ อนุปฺพุทฺธิกา

[พระศาสดาได้รับพยากรณ์จากพระพุทธเจ้า ๒๓ พระองค์]

| อมฺหากํ หิ สตถา อโธ กปฺปสฺตสฺสสาธิกานํ จตฺตุนนํ อสงฺเขยยานํ มตฺถเก

อมฺรตฺตินคฺเร สุเมโธ นาม พฺราหฺมณฺณกฺมาโร หุตฺวา สพฺพลีปฺปานํ^๒ นิปฺพตฺตี ปตฺโต^๓

มาตาปิตฺตุนํ อจฺเจยน อนนฺกโกฏฺฐิสงฺขยํ ฌนํ ปริจฺจชิตฺวา อสิปฺพพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา หิมวณฺเต วสนฺโต –

ฌานาภิญญาโย นิพฺพตฺเตตฺตวา อากาเสน คจฺจนฺโต

ทีปฺงกรทสฺพลสฺส สฺพุทฺธสฺส นวาทโร อมฺรตฺตินคฺร^๔ ปวิสนตฺถาย มคฺคํ โสธียมาณํ ทิสฺวา สยปี เอกํ ปเทสํ คเหตุวา,

ตสฺมี อนินฺนุชฺชิตฺเตยว^๕, อากตฺสส สตฺถุโน อตฺตทานํ เสตฺถํ กตฺวา อชินฺจิมมํ กลเล^๖ อตฺถริตฺวา

“สตถา สสาวกสงฺฆเ อกลลํ อนนฺกมิตฺวา มํ อกฺกมณฺโต คจฺจตฺตฺติ นิปฺนโน^๗” –

สตฺถารา ทิสฺวา “พฺพุทฺธงฺกุโร เอส อนาคนเต, กปฺปสฺตสฺสสาธิกานํ จตฺตุนนํ อสงฺเขยยานํ ปรีโยसानเ โคตโม นาม พฺพุโธ ภวิสฺสติ -

อิตฺติ พฺยากโต

ตสฺส สตฺถุโน อปรภาเค “โกณฺฑนฺตฺตฺถุ สฺมจฺจโล สฺมโน เรวโต โสภิตโต อโนมทสฺสี ปทฺโม นารโท ปทฺมุตฺตโร สุเมโธ สุชาโต

ปิยทสฺสี อตฺถทสฺสี ธรรมทสฺสี สิทธตฺถโธ ติสฺโส ปุสฺโส วิปสฺสี สิขี เวสสฺสุ กกุสนฺโธ โจนาคมนโน กสฺสโป จาติ โลกํ โอาภาเสตฺวา

อุปฺปนฺนํ อิมฺเมสฺปิ เดวีสฺติยา พฺพุทฺธานํ สนฺติเก ลทฺทพฺยากรโณ –

“ทส ปารมฺมีย ทส อุปฺปารมฺมีย ทส ปรมตฺตปารมฺมียติ สมตฺตีสปารมฺมีย ปุเรตฺวา

เวสฺสนตฺตรตฺตภาเว ฐิตฺโต สตฺตทกฺขตฺตํ ปฐฺฐวีกมฺปนฺนํ มหาทานานิ ทตฺวา ปุตฺตทวารํ ปริจฺจชิตฺวา

อายุปรีโยसानเ ตฺสิตฺตฺปุเร นิพฺพตฺติตฺวา ตตฺถ ยาวตฺตายุกํ ฐิตฺวา

ทสสทฺสจกฺกวาฬเวตฺตาทิ สนฺนิปตฺติตฺวา –

“กาโลยฺนเต มหาวีร

อุปฺปชฺช มาตฺตฺกฺจฺฉิยํ

สเทวํ ติรยณฺโต

พฺพชฺชสฺส อมตํ ปทฺนติ

วุตฺเต ปญฺจ มหาวิโลกนฺนํ วิโลเกตฺวา ตโต จฺโต สกฺยราชกฺุเล ปฐฺฐิสฺนฺธี คเหตุวา ตตฺถ มหาสมปตฺติตฺยา ปรีจาริยมาโน

อนนฺกมฺเมณ ภทฺรโยพฺพนํ ปตฺวา ตินฺณํ อุตฺตุนํ อญฺจวิเกสฺส ติสฺส ปาสาเทสฺส เทวโลกสิริ วิย รัชชสิริ อญฺจวณฺโต –

๑ ส. ม. ย. ทวีหิตี นตฺถิ.

๒ ส. ม. ย. สพฺพลีปฺเปสฺ.

๓ ส. ม. ย. ปตฺวา.

๔ ส. ย. ธรรมวตฺตินคฺเร. ม. ธรรมวตฺตินคฺเร.

๕ ส. ม. ย. อโสธิตฺเตยว.

๖ ม. กลเล อชินฺจิมมํ. ส. ย. อชินฺจิมมณฺติ นตฺถิ.

๗ ส. ม. ย. เอตฺถนฺตฺเร ตนฺติ ทิสฺสติ.

[ทรงเห็นเทวทูตแล้วเสด็จบรรพชา]

อุยยานกีฬาย คมนสมเย อนุกกเมณ ชินณพยาธิมตสงขาเต ตโย เทวทูเต ทิสวา สยชาติสเวโค นิวตติตวา
จตุตถวาเร ปพพชิตฺ ทิสวา “สาธู ปพพชชาติ ปพพชชาย รุจี อุปปาเทตวา อุยยานํ คนตวา ตตถ ทิวสํ เขเปตวา
มงคโลปกฺขรณฺตีเร นิสินฺโน กปปกเวสํ คเหตุวา อาคเตน วิสสุกมมฺนา เทวปุตเตน อลงกตปฏิยตฺโต –
ราหุลกุมารสส ชาตสาสนํ สุตวา ปุตตสิเนหสส พลวภาวํ ญตวา
“ยาว อิทํ พนฺธนํ น พนฺธติ, ดาวเทว ฉินฺทิสสามีติ จินฺเตตวา สายํ นครํ ปวิสฺนโต –

“นิพพุตา นฺน สา มาตา   นิพพุโต นฺน โส บิดา
นิพพุตา นฺน สา นารี   ยสฺสายํ อิทิสฺส ปตีติ

กิสาคโคตมียา นาม ปิตุจฉาธิตาย ภาสิตํ อิมํ คาลํ สุตวา “อห อิมาย นิพพุตปทํ สาวิตฺติ คิวโต มุตตาทารํ โอมฺลยจิตฺวา
ตสฺสา เปเสตวา อตตโน ภาวนํ ปวิสิตฺวา สิริสยเน นิสินฺโน นิพทุปกตฺตานิ นานฺนุกิตฺถินํ วิปฺปการํ ทิสวา นิพพิณนทฺทโย
ฉนฺนํ อฏฺฐาเปตวา กนถกํ ออาหาราเปตวา กนถกํ อารุยฺห ฉนฺนสหาโย –

ทสสทสสจกฺวาทฺเทวตาทิ ปริวุโต
มหาภิณิกขมนํ นิภขมิตฺวา อโนมานํทีเร ปพพชิตฺวา อนุกกเมณ ราชคหํ คนตวา ตตถ ปิณฺฑทาย จริตฺวา
ปณฺฑทวปพพตปภาเร นิสินฺโน มคธรรณฺญา รชฺเชน นิมนฺตียมาโน ตํ ปฏิภฺชิปิตฺวา สพฺพลยฺญตฺ ปตฺวา
อตตโน วิชิตํ อากมนตถาย เตน คหิตฺปฏิยฺญโย ออาหารลยจ อุทฺทกถยจ อุปสงกมิตฺวา เตสํ สนฺติเก อธิคตฺวิเสสํ อนลงกิริตฺวา
ฉพฺพสฺसानิ มหาปธานํ ปทหิตฺวา –

[ทรงบรรลฐัพัญญุตญาณ แล้วทรงแสดงธรรม]

วิสาขปุณฺณมีทิวเส ปาโถว สุชาตาย ทินฺนํ ปายาสํ ปริภุญชิตฺวา เนรลฺยชราย นทียา สุวณฺณปาตี ปวาเหตุวา
เนรลฺยชราย นทียา ติเร มหาวนสนฺนฺเต นานาสมฺปาตตีหิ ทิวสภาคํ วิดีนาเมตฺวา สายณฺนสมเย โสตฺถิเยน ทินฺนํ ตินฺม คเหตุวา
กาเพน นาคฺราเชน อภิตฺถุตฺคฺโคเณ โโพธิมณฺฑํ อารุยฺห ตินฺนํ สนฺถริตฺวา –

“น ตาวิมํ ปลลงกํ ภินฺทิสฺสามิ ยาว เม อนุปาทาย อาสเวหิ จิตฺนํ วิมุจฺจิสฺสตีติ ปฏิยฺญํ กตฺวา
ปรตฺถถาภิมุโข นิสิตฺตฺวา, สุริเย อนตถงฺคมิเตเยว, มารพฺลํ วิธมิตฺวา
ปฐฺมยามเม ปุพฺเพนิวาสญฺญานํ มชฺฉิมยามเม จุตฺตูปาตญฺญานํ ปตฺวา ปจฺฉิมยามาวสาเน ปจฺจยกาเร ญฺญานํ โอตาเรตฺวา
อรุณฺคฺคเมเน ทสพฺพลจตุเวสารชฺชาทิสพฺพคฺคณฺปฏิมณฺชิตํ สพฺพลยฺญตฺถญฺญานํ ปฏิวิชฺฉิตฺวา –

สตตฺตสตฺตาทํ โโพธิมณฺฑํ วิดีนาเมตฺวา อฏฺฐเม สตฺตาทฺเต อชฺปาลนิโครธฺมฺล นิสินฺโน
ธมฺมคฺคมีรตฺวาปจฺจเวกฺขณฺเนน อปฺโปสสุกฺกตํ อาปชฺชมาโน
ทสสทสสมหาพรหมปริวารนสหมฺปติ พรหมฺมฺนา อายาจิตฺธมฺมเทสโน –

พฺพุทจกฺขุณา โลกํ โอลฺลเกตฺวา พรหมฺมโน อชฺฉเมสนํ อธิวาทเสตฺวา
“กสฺส นฺน โข อห ปฐฺมํ ธมฺมํ เทเสยฺยนฺติ โอลฺลเกนฺโต ออาหารุทฺทกานํ กาลกตภาวํ ญตฺวา
ปญฺจวคฺคิยานํ ภิกฺขุณฺนํ พหุปการตํ อนุสฺสริตฺวา อฏฺฐายาสนา กาสีปฺรู คจฺฉนฺโต
อนฺตรามคฺเค อุปเกน อาชีวเกน สทฺธี มนฺเตตฺวา –

อาสาฬหปุณณมีทิวเส อสิปตเน มิคทาเย ปญจวคคิยานํ ภิกขุณํ วสนนุญฺจัน ปตฺวา
เต อนนุจฉวิเกน สมุทาจารน สมุทาจรนต์ สณฺญาเปตฺวา
อณฺญาโกณฺฑณฺญูปปมฺเช อญฺจาสพรหมโกฏฺเฐ อมตปานํ ปาเยนโต ฌมฺมจกํ ปวตเตตฺวา ปวตติตปวรธมฺมจโก –
ปญจมียํ ปกฺขสฺส สพฺเพปิ เต ภิกขุ อรหตฺเต ปติญฺจฺวาเปตฺวา
ตํทิวสเมว ยสฺสสฺส กุลปุตฺตสฺส อุนิสฺสยสมฺปตฺตี ทิสฺวา
ตํ รตฺติภาเค นิพฺพินฺทิตฺวา เคหํ ปทาย นิกฺขมนฺตํ “เอหิ ยสาดิ ปกโกสิตฺวา
ตสมฺมียเว รตฺติภาเค โสตาปตฺติผลํ ปาเปตฺวา ปุณฺทิวเส อรหตฺตํ ปาเปตฺวา
อปเรปิ ตสฺส สหายเก จตฺตฺวาปญฺจาสนเณ เอหิภิกขุปพฺพชฺชาย ปพฺพาเซตฺวา อรหตฺตํ ปาเปสิ. |

[ทรงส่งสาวกไปประกาศพระศาสนา]

เอวํ โลเก เอกสมฺมุทฺธิยา อรหนตฺสฺส ชาเตสฺส วุตถวสฺโส ปวาเรตฺวา “จรถ ภิกฺขเว จาริกนฺติ สมฺมุทฺธิภิกขุ ทิสฺสสฺส เปเสตฺวา
สยํ อรุเวลํ คจฉนฺโต อนฺตรามคเค กปปาสิกวนสณฺเฑ ตีสฺสชเณ ภทฺทวคคิยกฺมาเร วินสิ.
เตสฺส สพฺพปจฺฉิมโก โสตาปนฺโน สพฺพุตฺตโม อนาคามี อโหสิ.

| เตปิ สพฺเพ เอหิภิกขุภาเวเนว ปพฺพาเซตฺวา ทิสฺสสฺส เปเสตฺวา สยํ อรุเวลํ คนฺตฺวา อชฺชตฺตฺมานิ ปาฎิหาริยสทฺสสฺสานิ ทสเสตฺวา
อรุเวลกสฺสปาทย สทฺสสชฺฉิลปรีวาเร เตภาตติชฺฉิเล วินตฺวา เอหิภิกขุภาเวเนว ปพฺพาเซตฺวา คยาสิเส นิสฺสาเปตฺวา
อาทิตฺตปรียายเทสนาย อรหตฺเต ปติญฺจฺวาเปตฺวา เตน อรหนตฺสทฺสเสน ปรีวฺโต –

“พิมฺพิสารธวโณ ทินฺนํ ปฎิณฺณํ โมเจสฺสามีติ ราชคฺชนครฺปจาเร ลมฺภูวณฺญยานํ คนฺตฺวา
“สตถ” กิร อาคโตติ สุตฺวา ทฺวาทสนฺนุเตหิ พฺราหมณคทฺปติเกหิ สทฺธิ อาคตสฺส ธวโณ มจฺจธมฺมกถํ กเถนฺโต
ราชานํ เอกาทสฺหิ นนฺเตหิ สทฺธิ โสตาปตฺติผลํ ปติญฺจฺวาเปตฺวา เอกํ นนฺตํ สรเณสฺส ปติญฺจฺวาเปตฺวา –
ปุณฺทิวเส สกฺเกน เทวธญฺยา มาณวทวณฺณํ คเหตุว อภิตฺตคฺคฺเณ ราชคฺชนครํ ปรีสิตฺวา ราชนิเวสเน กตภตฺตกิจฺโจ
เวฬุวนารามํ ปฎิคฺคเหตุว ตตฺเถว วาสํ กปเปสิ. |

ตตถ นํ สารีปุตฺตโมคคฺลลานา อฺปสงฺกมฺมิสฺสุ.

ตตฺรಾಯ อนุปฺพพิทฺธา

[ประวัติพระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะ]

อนุปฺปนฺเนยว ทิ พุทฺเธ ราชคฺหโต อวิทฺฐเร “อฺปติสฺสคาม” จ โกลิตคาม” จาติ เทว พฺราหมณคาม” อเหตุสฺสุ.
เตสฺส อฺปติสฺสคามे สาริยา นาม พฺราหมณิยา คพฺภสฺส ปติญฺจฺวิตฺตเวเสยว โกลิตคามे โมคคฺลลिया นาม,
พฺราหมณิยาปิ คพฺโภ ปติญฺจฺวหิ.

ตานิ กิร เทวปิ กุลา นี ยาว สตตฺมา กุลปรีวญฺญา อาพฺพุทฺธิพฺพุทฺสหายกาเนว.

ตาสํ ทฺวินฺนปิ เอกทิวสเมว คพฺภปรีหาริ อทฺสุ.

ตา อฺโภปิ ทสมาสจฺเจยเนน ปุตฺเต วิชาเยสิสฺสุ.

นามคคฺชนทิวเส สาริยา พฺราหมณิยา ปุตฺตสฺส อฺปติสฺสคามเก เชฏฺฐกุลสฺส ปุตฺตตฺตา “อฺปติสฺส” ติ นามํ อทฺสุ.

อิตรัสส โกลิตคาม เขมฺภุฏฺฐกฺกุสฺส ปุตฺตตฺตา “โกลิตโต นามํ อํกํสุ.

เต อุโภปิ วุฑฺฒิมฺนฺวาย สพฺพสิปฺปานํ ปารํ อคฺมํสุ.

อุปติสฺสมาณวสฺส กิฬนฺตถาย นทึ วา อุยฺยานํ วา คมนฺกาลเ ปณฺจ สฺวณฺณสิริกาสฺตานิ ปรีวารานิ โหนฺติ
โกลิตฺมาณวสฺส ปณฺจ อาชณฺณรตฺตานิ.

เทวปี ชฺนา ปณฺจปณฺจมาณวสฺตปรีวารานิ โหนฺติ.

ราชคฺเห จ อนุสํวจฺจเร คิรคฺคสมฺชฺโช นาม โหติ.

เตสํ ทวิเนนปี เอกภฺรฺฐาเนเยว มลฺยาจติมฺลจํ พนฺธนฺติ.

เทวปี เอกโตว นิสิตฺติวาทา สมฺชฺชํ ปสฺสนฺตาทา หสิตฺตพฺพภฺรฺฐาเน หสนฺติ. สํเวคภฺรฺฐาเน สํเวคํ อาปชฺชนฺติ. ทายํ ทาทํ ยุตฺตภฺรฺฐาเน ทายํ เทนฺติ.

เตสํ อิมินา นียาเมณ เอกทิวสํ สมฺชฺชํ ปสฺสนฺตาทนํ, ปรีปากคตฺตาทา ญาณสฺส

ปุริมทิวเสสุ วีย หสิตฺตพฺพภฺรฺฐาเน ทาสฺ วา สํเวคภฺรฺฐาเน สํเวโค วา ทายํ ทาทํ ยุตฺตภฺรฺฐาเน ทายํ วา นาทิสฺ.

เทว ปน ชฺนา เอวํ จินฺตยีสฺสุ “กึ เอตฺถ โอโลเกตฺตพฺพํ อตฺถิ. สพฺเพปิเม, อปฺปตฺเต วสฺสเส, อปฺณณตฺตีกภาวํ คมิสฺสนฺติ,
อมฺเหติ ปน เอกํ โมกฺขธมฺมํ ปรีเยสิตฺ วภูฏฺตีติ อารมฺมณํ คเหตฺวา นิสิตฺตีสฺสุ.

ตโต โกลิตโต อุปติสฺสํ อาห “สมฺม อุปติสฺส ตฺวํ น อณฺเญสุ ทิวเสสุ วีย ภูฏฺฐปฺภฺรฺฐู. อิทานิ อนตฺตมฺนธาตฺโกลิ.

กิณฺเต สลฺลกฺขิตฺนฺติ.

โส อาห “สมฺม โกลิต ‘เอเตสํ โอโลกเณ สาร์ นตฺถิ. นีรตฺถกเมตฺ. อตฺตโน โมกฺขธมฺมํ คเวสิตฺ วภูฏฺตีติ

อิทํ จินฺตยณฺโต นิสินฺโนมฺหิ. ตฺวํ ปน กสฺมา อนตฺตมโนสฺสิติ.

โสปี ตเถวาท.

อถสฺส อตฺตนา สทฺธิ เอกชฺฌาทยตํ ญตฺวา อุปติสฺโส อาห “สมฺม อมฺหากํ อุภินฺนปี สฺวจินฺติตฺ. โมกฺขธมฺมํ ปน คเวสิตฺ วภูฏฺตีติ.

คเวสนฺเตหิ นาม เอกํ ปพฺพชฺชํ ลทฺ วภูฏฺตีติ. กสฺส สนฺติเก ปพฺพชามาติ.

[สงสหายทำกติกากัน]

เตน โข ปน สมเยน สยฺชโย ปรีพฺพชฺชโก ราชคฺเห ปฏฺิวสฺติ มหฺตียา ปรีพฺพชชกปรีสาย สทฺธิ.

เต “ตสฺส สนฺติเก ปพฺพชชชามาติ ปณฺจมาณวกสฺตานิ “สิริกาโย จ รเถ จ คเหตฺวา คจฺจถาติ อุโยเชตฺวา
ปณฺจจหิ มาณวกสฺเตหิ สทฺธิ สยฺชยสฺส สนฺติเก ปพฺพชชิสฺสุ.

เตสํ ปพฺพชชิตกาลโต ปฏฺฐาย สยฺชโย อติเรกธาภคคยสคคปฺปโต อโหสิ.

เต กติปาเหเนว สพฺพํ สยฺชยสฺส สมยํ ปรีคคณฺหิตฺวา “อาจริย ตุมฺหากํ ชานนสมฺโย เอตฺตโกว อุทาทุ อุตฺตริปี อตฺถิตี ปุจฺฉิสฺสุ.

“เอตฺตโกว. สพฺพ ตุมฺเหหิ ญาตฺนฺติ วุตฺเต, เต จินฺตยีสฺสุ “เอวํ สติ, อิมสฺส สนฺติเก พฺรหมจริยวาโส นีรตฺถโก.

มย โมกฺขธมฺมํ คเวสิตฺ นิกฺขนฺตาทา. โส อิมสฺส สนฺติเก อุปฺปาเทตฺ น สกฺกา. มหา โข ปน ชมฺพฺพิโป.

คามนิคมชชนปทราชธานีเย จรฺนฺตาทา อทฺธา โมกฺขธมฺมเทสํ กณฺจิจิ อาจริยํ ลภิสฺสามาติ.

ตโต ปฏฺฐาย ยตฺถ ยตฺถ “ปณฺชิตฺตา สมณพฺรหมณา สนฺตีติ วทฺนฺติ, ตตฺถ ตตฺถ คนฺตฺวา สากจฺฉํ กโรนฺติ.

เตหิ ปุฏฐุปลนฺหํ อณฺเณ กเถตุํ น สกโกนฺติ. เต ปน เตสํ ปลนฺหํ วิสสชฺเชนฺติ.

เอวํ สกกชฺมพฺพุทฺธิปํ ปรีคคณฺหิตฺวา นินฺตติตฺวา สกภูฏานเมว อาคนฺตฺวา

“สมม โกลิต อมฺเหสุ โย ปญฺมํ อมตํ อธิคจฺจติ, โส อาโรเจตฺติ กตีกํ อํกํสุ.

เอวํ เตสุ กตีกํ กตฺวา วิหรนฺเตสุ, สตา วุตตานุกฺกเมน ราชคฺห์ ปตฺวา เวฬุวนํ ปฏฺิคคเหตฺวา เวฬุเวเน วิหรติ.

ตทา “จรถ ภิกฺขเว จาริกํ พุทฺชนฺหิตายาติ รตนตฺตยคฺุณฺนปฺปกาสนตฺถํ

อุยโยชิตานํ เอกสภฺฐิยา อรหนฺตानํ อนฺตเร ปลยจวคฺคิยานํ อพฺภนฺตเร อสสชิตเถโร ปฏฺินินฺตติตฺวา ราชคฺห์ อาคโต

ปุนทิวเส ปาโตว ปตฺตจิวรมาทาย ราชคฺห์ ปิณฺทาย ปาวีสี.

ตสมฺมี สมเย อุปติสสปริพพาชโก ปาโตว ภาตตกิจจํ กตฺวา ปริพฺพาชการามํ คจฺจณฺโต เถรํ ทิสฺวา จินฺเตสิ

“มยา เอวรูโป นาม ปพฺพชิตโต น ทิฏฺฐุพฺพุโฬเยว.

เย โลกเ อรหนฺโต วา อรหฺตมคฺคํ วา สมาปนฺนา, อยํ เตสํ ภิกฺขุ อณฺเณตโร.

ยณฺนุนาหํ อิมํ ภิกฺขุํ อุปลสงฺกมิตฺวา ปุจฺเจยฺย ‘กสิ ตุวํ อาวุโส อุทฺทิสฺส ปพฺพชิตโต? โก วา เต สตา? กสฺส วา ตุวํ ฌมฺมํ โรเจสีติ.

อถสฺส เอตทโหสิ “อกาโล โข อิมํ ภิกฺขุํ ปลนฺหํ ปุจฺจติ. อนฺตรฆรํ ปวิฏฺฐุ ปิณฺทาย จรติ.

ยณฺนุนาหํ อิมํ ภิกฺขุํ ปิฏฺฐิตโต ปิฏฺฐิตโต อนฺพนฺเธยฺย อตฺถิเกทฺธิ อุปลฺญาตํ มคฺคนฺติ.

โส เถรํ ลทฺธปิณฺชปาตํ อณฺเณตฺรํ โอภาสํ คจฺจณฺตํ ทิสฺวา นิสฺสีทฺตุกามตฺถยจฺสส ญฺตฺวา อตฺตโน ปริพฺพาชกปฺฐุํ ปณฺญาเปตฺวา อทาสี.

ภาตตกิจจปริโยसानเปสฺส อตฺตโน กุณฺฑิกาย อุทฺกํ อทาสี.

เอวํ อจฺริยวตฺตํ กตฺวา กตภาตตกิจฺเจเน เถเรเน สทฺธิ มจฺฐรปฏฺิสนฺถารํ กตฺวา เอวมาห

“วิปลสนฺนานิ โข เต อาวุโส อินฺทริยานิ. ปรีสุทฺโธ ฉวิณฺณเณ ปรีโยทาโต. กสิ ตุวํ อาวุโส อุทฺทิสฺส ปพฺพชิตโต?

โก วา เต สตา? กสฺส วา ตุวํ ฌมฺมํ โรเจสีติ ปุจฺฉิ.

[พระอัสสชิแสดงหัวใจพระศาสนา]

เถโร จินฺเตสิ “อิมเ ปริพฺพาชกา นาม สาสนสฺส ปฏฺิปกฺขญฺตฺวา. อิมสฺส สาสเน คมภีรตํ ทสฺเสสฺสสามิติ อตฺตโน นวกภาวํ ทสฺเสนโต อาห

“อหํ โข อาวุโส นโว อจฺริปพฺพชิตโต. อชฺุณาคโต อิมํ ฌมฺมวินยํ. น ตาว สกฺขิสฺสสามิ วิตฺถาเรเน ฌมฺมํ เทเสตฺตุนฺติ.

ปริพฺพาชโก “อหํ อุปติสฺโส นาม. ตุวํ ยถาสตฺติยา อปปี วา พหุํ วา วท. เอตํ นยสเตเน นยสทฺสเสน ปฏฺิวិฉิมิตุํ มยหํ ภาโรติ

วตฺวา อาห

“อปปี วา พหุํ วา ภาสสฺสุ.   อตฺถณฺเณว เม พฺรหฺมิ.

อตฺถเนว เม อตฺถเณ.   กิ กาทฺสิ พฺยณฺชนํ พหฺนฺติ.

เอวํ วุตเต, เถโร

“เย ฌมฺมา เหตุปฺปภาวา   เตสํ เหตุ ตถาคโต

เตสญฺจ โย นิโรโร จ   เอวํวาทิ มหาสมฺเณติ

คาถมาห.

[สองสหายสำเร็จพระโสดาบัน]

ปริพพาชโก ปฐมปททวยเมว สุตฺวา สหสสนยสมปนฺเน โสตาปตติผลเ ปตฺติภูตฺติ.

อิตรํ ปททวยํ โสตาปนฺนกาเล นิฏฺฐาเปสิ.

โส โสตาปนฺโน หุตฺวา, อุปริวิเสเส อปฺวาตตนฺเต, “ภวิสฺสตี เอตถ การณฺนตี สลลกฺเขตฺวา เถรํ อาท

“ภนฺเต มา อุปริ ฆมฺมเทสนํ วจฺจยิตถ. เอตตฺกเมว โหตุ. กุหิ อมฺหากํ สฺตถา วสตีติ.

“เวฬุวเน อวฺโสติ.

“เตนฺหิ ภนฺเต ตฺมฺเห ปุโรโต ยถ. มยฺหํ เอโก สหายโก อตฺถิ.

อมฺเหหิ จ อณฺญมณฺญํ กตฺติกา กตา ‘โย ปฐมํ อมตํ อธิคฺจจฺจตี โส อโรเจตฺตุติ.

อหนฺตํ ปฏฺิณฺญํ โมเจตฺวา สหายกํ คเหตฺวา ตฺมฺหากํ คตฺมคฺเคเนว สตฺถุ สนฺติกํ อากฺมิสฺสามีติ

ปณฺจปฺตฺติภูตฺเตน เถรสฺส ปาเทสุ นิปตฺติวฺวา ติกฺขตฺตํ ปทกฺขิณฺมํ กตฺวา เถรํ อุกฺโยเซตฺวา ปริพฺพาชการามาภิมุโข อคฺมาสิ.

โกลิตปริพฺพาชโก ตํ ทูโรโต ว อากฺจจฺจตี ทิสฺวา “อชฺช มยฺหํ สหายกสฺส มุขวณฺโณ น อณฺญทิวเสสุ วีย.

อทฺธานเนน อมตํ อธิคตํ ภวิสฺสตีติ อมตฺตริคฺมํ ปุจฺฉิ.

โส ปิสฺส “อามวฺโส, อมตํ อธิคตฺนตี ปฏฺิชาเนตฺวา ตเมว คาลํ อภาสิ.

คาลาปริโยसानเ โกลิต โสตาปตฺติผลเ ปตฺติภูตฺติวฺวา อาท “กุหิ กิร สมฺม อมฺหากํ สฺตถา วสตีติ.

“เวฬุวเน กิร สมฺม. เอวํ โน อจฺริเยน อสฺสชิตฺเตเรณ กตฺนตี.

“เตนฺหิ สมฺม อายาม สตฺถารํ ปสฺสิสฺสามาติ.

[สองสหายชวนสญชัยไปเฝ้าพระศาสดา]

สารีปุตฺตเถโร จ นาเมส สทาปิ อจฺริยปุชฺโกว. ตสฺมา สหายกํ เอวมาท

“สมฺม อมฺเหหิ อธิคตํ อมตํ อมฺหากํ อจฺริยสฺส สญชยปริพฺพาชกสฺสาปิ กเถสฺสาม. พุชฺฌมาโน ปฏฺิวิชฺฌิสฺสตี.

อปฺปฏิวิชฺฌนฺโต อมฺหากํ สทฺทหิตฺวา สตฺถุ สนฺติกํ คมิสฺสตี. พุทฺธานํ เทสนํ สุตฺวา มคฺคผลปฏฺิเวธํ กิรสฺสตีติ.

ตโต เทวปี ชนา สญชยสฺส สนฺติกํ อคฺมฺสู.

สญชโย เต ทิสฺวา “กี ตาตา โกจฺจิ โว อมตฺมคฺคเทสโก ลทฺโธตี ปุจฺฉิ.

“อาม อจฺริย ลทฺโธ. พุทฺโธ โลกเ อฺปฺปนฺโน. ธมฺโม อฺปฺปนฺโน. สงฺโฆ อฺปฺปนฺโน.

ตฺมฺเห ตฺจฺจเ อสาเร วิจฺจรถ. เอถ. สตฺถุ สนฺติกํ คมิสฺสามาติ.

“คจฺจถ ตฺมฺเห. อหํ น สกฺขิสฺสามีติ.

“กีการณา? ติ.

“อหํ มหาชนสฺส อจฺริโย หุตฺวา วิจฺรี. ตสฺส เม อนฺเตวาสิกวาโส จาภฺิยา อุกฺกจฺจนภาวฺปฺตฺติสฺสตี.

น สกฺขิสฺสามํ อหํ อนฺเตวาสิกวาโส วสิตฺนตี.

“มา เอวํ กิรตฺถ อจฺริยาติ.

“โหดุ ตาตา. คจฉฉ ตุ้มเห. นาห้ สกขิสสามีตี.

“อาจริย, โลก พุทธสส อุปปนกาลโต ปฏฐาย มหาขโน คนธมาลาทิตโต คนตวา ตเมว ปุเชสสตี.

มยปี ตตเถว คมิสสาม. ตุ้มเห ก็ กริสสตี?ตี.

“ตาตา กิณนุ โข อิมสมิ โลก ทนธา พหุ, อุทาหุ ปนจิตาตี.

“ทนธา อาจริย พหุ. ปนจิตา นาม กติปยาเอว โหนตตี.

“เตนหิ ตาตา ปนจิตา ปนจิตา สมณสส โคตมสส สนตีกิ คมิสสนตี. ทนธา ทนธา มม สนตีกิ อากมิสสนตี.

คจฉฉ ตุ้มเห. นาห้ คมิสสามีตี.

เต “ปถญายิสสธ ตุ้มเห อาจริยาตี ปกกมัสสุ.

เตสุ คจฉฉเตสุ, สลชยสส ปริสา ภิกขี.

ตสมิ ขณ อาราโม ตจจโฉ อโหสิ.

โส ตจจฉ อารามิ ทิสวา อุณหิ โลหิติ ฉชเทสิ.

เตหิปี สหธิ คจฉฉเตสุ ปถจสุ ปริพพชกสเตสุ, สลชยสส ปริสาย อชตมเตยยสถานิ นีวตตีสุ.

อตตโน อนเตวาสิเกหิ อชตมเตยเยหิ ปริพพชกสเตหิ สหธิ เวฬุวนิ อคมัสสุ.

[ศิษย์สำเร็จอรหัตตผลก่อนอาจารย์]

สตา จตฺปริสมขณเม นิสินโน ฌมมึ เทเสนโต เต ทูโรโต ว ทิสวา ภิกขู อามนเตสิ

“เอเต ภิกขเว เทว สหายกา อากจฉฉตี โกลิตโต จ อุปติสโส จ. เอต เม สวากยัค ภาวีสสตี อคคิ ภาทญคนตี.

เต สตถาริ วุนทิตวา เอกมนตํ นิสีทิสสุ.

เต ภควนตํ เอตทโวจํ “ลภยยาม มย ภาเต ภควโต สนตีกิ ปพพชชํ. ลภยยาม อุปสมปทนต์.

“เอถ ภิกขโวติ ภควา อโวจ “สวากขาโต ธมโม. จรธ พุทธมจริยํ สมมา ทุกขสส อนตกิริยาตี.

สหเพปี อิทิมยปตตจิวรรธา วสสสตีกิตเถรา วิย อหะสุ.

อถ เนสํ ปริสาย จริยาวเสน สตา ฌมมเทสนํ วชเตสิ.

ฐเปตวา เทว อคคสาวเก อวเสสา อรหตตํ ปาปุณิสสุ.

อคคสาวกานํ ปน อุปริมคคกัจจ น นิฐฐาสี.

กึการณ ?

สวากปารมีญาณสส มหนตตาย.

อถายสมา มหาโมคคัลลาน ปพพชิตทิวสโต สตตเม ทิวเส มคธรรฐู กลลวาลคามกํ อุปนิสสาย วิหรนโต,

ถีนมิทเธ ออภกมนเต, สตถารา สํเวชิตถิ ถีนมิทธี วินเทตวา ตถาคเตน ทินนํ ธาตุกมมฐฐานํ สุนนโต

อุปริมคคตตยกิจจํ นิฐฐาเปตวา สวากปารมีญาณสส มตถกํ ปตโต.

สาริปุตตตเถโรปิ ปพพชิตทิวสโต อชฏมมาส อติกกมิตวา สตถารา สทธี ตเมว ราชคห์ อุนิสสาย สุภรชาตเลณเณ วิหรนโต,
อตตโน ภาคินเณยสส ทีฆนขปริพพาชกสส เวทนาปริคคหสุตตนะเต เทลียมาเน, สุตตานุสาเรณ ญาณ เปเสตวา
ปรสส วทตติ ภาตต์ ภูณชนโต วีย สวากปารมีญาณสส มตถกัม ปโตโต.

นनु จายสมา มหาปณโณ? อถ กสมา มหาโมคคัลลานโต จิรตเรณ สวากปารมีญาณ ปาปุณตี.

ปริกมมมหนุตตาย.

ยถา ที ทุคตมนุสสา กตถจि คนตุกามา ชิปปเมว นิภขมนตี.

ราชูน ปน หตถิวาหนกปปนาที มหนต ปริกมม ลทฐ วภูตติ, เอว สมปทมิที เวทิตพพิ.

[พวกภิกษุติเตียนพระศาสดา]

ตทิวสเมว ปน สตุถา วชฏมมานกจฉายาย

เวหุเวเน สวากสนนินิปาต กตวา ทวินัน เธรานัน อคคสาวกภูฐานัน ทตวา ปาฏิโมกข์ อุกทิสี.

ภิกขุ อุชฌายีสู “สตุถา มุโขโลกเนน ภิกขุนี เทติ.

อคคสาวกภูฐานัน เทนเตน นาม ปฐมัม ปพพชิตานัน ปญจวคคิยานัน ทาตุ วภูตติ.

เอเต อนโนโลเกนเตน ยสตุเถรปมุขานัน ปญจปญญาสาย ภิกขุนี ทาตุ วภูตติ.

เอเต อนโนโลเกนเตน ภาททวคคิยานัน. เอเต อนโนโลเกนเตน อรุเวลกสสปาทีน เตภาติกานัน.

เอเต ปน เอตตเก ปหาย สพพปจจา ปพพชิตานัน อคคสาวกภูฐานัน เทนเตน มุข โอลเกตวา ทินนุนตี วทีสุ.

[บุรพกรรมขอพระอัญญาโกณฑัญญะ]

สตุถา “กั กเถถ ภิกขเวตี ปุจฉิตวา, อิท นามาตี วุตเต, นาห ภิกขเว มุข โอลเกตวา ภิกขุนี เทมิ.

เอเตส ปน อตตนา อตตนา ปตถิตปตถิตเมว เทมิ.

อญญาโกณฑญที เอกสมี สสเส นว อคคสสทานานัน เทนโต น อคคสาวกภูฐานัน ปตเถตวา อทาสี.

อคคธมมัม ปน อรหตต์ สพพปฐมัม ปฏิวิชณิตุ ปตเถตวา อทาสีตี.

“กทา ภควาตี.

“สุณิสสถ ภิกขเวตี.

“อาม ภนเตตี.

“ภิกขเว อโต เอกนวุตติกปเป วิปสสี ภควา โลเก อุทปาที.

ตทา “มหากาโล จุลลกาโลตี เทว ภาติกา กภูมพิกา มหนต สาลิกเขตต์ วปาเปสุ.

อเถทิวส จุลลกาโล สาลิกเขตต์ คนตวา เอก สาลิกพหม์ ฝาลेतวา ชาที.

อติมจรู อโหสิ.

โส พุทฐปมุขสส สงฆสส สาลิกพพทานัน ทาตุกาโม หุตวา เซฏฐภาติกัม อุปสงกมิตวา

“ภาติก สาลิกพหม์ ฝาลेतวา พุทธานัน อนุจฉวิกัม กตวา ปจาเปตวา ทานัน เทมาตี อาท.

“กั วเทสิ? สาลิกพหม์ ฝาลेतวา ทานัน นาม เนว อตีเต ภูตปุพพิ. นานาคเต ภวิสสตี. มา สสส นาสยตี.

เตปิ ตตถ อสุภสณฺญํ ปฏิลภีสุ.

เต ปถจ ขนา คามํ คนฺตฺวา เสสสหายกาณํ กถียีสุ.

ยโส ปน ทาร์โก เคหํ คนฺตฺวา มาตาปิตูนญจ ภริยาย จ กเถสิ.

เต สพเพปิ อสุภํ ภาวียีสุ.

อิทเมเตสํ ปุพฺพกम्मํ.

เตเนว ยสฺสส อิตถาคาเร สุสานสณฺญา อูปฺปชฺชึ.

ตาย จ อฺปนีสฺสยสมฺปตฺติยา สพเพสํ วิเสสาธคโม นิพฺพตฺติ.

เอวํ อิเม อตตนา ปตฺถิตเมว ลภีสุ.

นาหํ มุขํ โอลเกตฺวา ทมฺมิตี.

[บุรพกรรมของภททวัคคีย์ ๓๐ คน]

“ภททวัคคิยา สหายกา ปน กิ ธีรึสุ ฆนฺเตติ.

“เอเตปิ ภิกฺขเว ปุพฺพพุทฺธานํ สนฺติเก อรหตฺตํ ปตฺเถตฺวา ปุณฺณานิ กตฺวา อปรภาเค, อนฺุปฺปนเน พุทฺเธ, ตีสรุตฺตา หุตฺวา ตฺถุณฺทิลฺลาทํ สุตฺวา สญฺญิวสฺสสสฺสทานิ ปถจ สีลานิ รกฺขีสุ.

เอวํ อิเมปิ อตตนา ปตฺถิตปตฺถิตเมว ลภีสุ.

นาหํ มุขํ โอลเกตฺวา ภิกฺขุณํ ทมฺมิตี.

[บุรพกรรมของชฎิล ๓ พี่น้อง]

“อรุเวลกสฺสปาทย ปน ฆนฺเต กิ ธีรึสูติ.

| “อรหตฺตเมว ปตฺเถตฺวา ปุณฺณานิ ธีรึสุ.

อิโต हि เทวณฺุติกฺเป ติสฺโส มุสฺโสติ เทว พฺุธา อูปฺปชฺชึสุ.

มุสฺสพฺุทฺสส มหิณฺโท นาม ราชา ปิตา อโหสิ.

ตสมิ ปน สมฺโพธิ ปตฺเต, รณฺเญ กนิฏฺฐปฺุโต อคฺคสาวโก, ปุโรหิตปฺุโต หุติยสาวโก อโหสิ.

ราชา สตฺถุ สนฺติกํ คนฺตฺวา “เชฏฺฐปฺุโต เม พุทฺเธ, กนิฏฺฐปฺุโต อคฺคสาวโก, ปุโรหิตปฺุโต หุติยสาวโกติ เต โอลเกตฺวา

“มเมว พฺุธ, มเมว ธมฺโม, มเมว สงฺฆ. นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺสาติ ติกฺขตฺตุ อฺุทานํ อฺุทาเนตฺวา

สตฺถุ ปาทฺมุเล นิชฺชิตฺวา “ฆนฺเต อิทานิ เม นฺุติวสฺสสสฺสปริมาณสฺส อายุโน โภกฺกิยํ นิสิตฺวา นิทฺทายนกาโล วีย,

อญฺเญสฺ เคหทฺวารํ อคนฺตฺวา, ยาวาหํ ชีวามิ, ตาว เม จตฺตาโร ปจฺจเย อธิวาเสถาติ ปฏฺิณฺญํ คเหตุวา

นิพฺพธํ พุทฺธปฺุณฺณานํ กโรติ.

रणฺเญ ปน อปรเปติ ตโย ปุตฺตา อเหสิ.

เตสุ เชฏฺฐสฺส ปถจ โยธสตานิ ปริวาวโร มชฺฉิมสฺส ตีณิ กนิฏฺฐสฺส เทว.

เต “มยมฺปิ ภาติกํ โภเชสสามาติ ปิตรี โอภาสํ ยาจิตฺวา ปุณฺปุณฺํ ยาจนฺตาปิ อลภิตฺวา, ปจฺจนฺเต กุปีเต,
ตสฺส วุปฺสมนฺตถาย เปสิตฺวา ปจฺจนฺตํ วุปฺสมตฺตฺวา ปิตุ สนฺตํ อากมฺมึสุ.

อถ เน ปิตา อาลึงคิตฺวา สีเส จุมฺพิตฺวา “วรํ โว ตาตา ทมฺมิตฺติ อาห.

เต “สาธู เทวาทิ วรํ คหิตํ กตฺวา ปุณฺ กติปาหจฺจเยน ปิตฺรา “คณฺหล ตาตา วรฺนฺติ วุตฺตา
“เทว อมฺหากํ อถฺญเณน เกณฺจ อตุโถ นตฺถิ. อิตฺโต ปญฺญา ย มยํ ภาติกํ โภเชสสาม. อิมํ โน วรํ เทหิตฺติ อาหฺสู.

“น เทมิ ตาตาติ.

“นิจฺจกาลํ อเทนฺตา สตฺต สํวจฺจฺรานิ เทถาติ.

“น เทมิ ตาตาติ.

“เตนฺหิ ฉ ปญฺจ จตฺตาริ ตีณิ เทว เอกํ สํวจฺจํ สตฺต มาเส ฉ มาเส ปญฺจ มาเส จตฺตาริ มาเส ตโย มาเส เทถาติ.

“น เทมิ ตาตาติ.

“โหตุ เทว, เอเกกสฺส โน เอเกกํ มาสํ กตฺวา ตโย มาเส เทถาติ.

“สาธู ตาตา, เตนฺหิ ตโย มาเส โภเชถาติ.

เตสํ ปน ตินฺณมฺปิ เอโกว โกฏฐาคาริโก. เอโกว อายุตฺตโก.

เต ทฺวาทสนฺหุตฺตปริสปริวารา.

เต ปกโกสาเปตฺวา “มยํ อิมํ เตมาสํ ทส สีลานิ คเหตุวา เทว กาสายานิ นิวาเสตฺวา สตฺถารา สหฺวาสํ วสิสฺสาม.

ตุมฺเห เอตฺตํ นาม ทานวฏฺฏํ คเหตุวา เทวสิกํ นวุตฺติสทฺสสนํ ภิกฺขุณฺ โยธสทฺสสส จ โน สพฺพํ ขาพฺนียโกชนียํ สํวตฺเตยฺยาถ.

มยํ หิ อิตฺโต ปญฺญา ย น กิลฺลิจิ วกฺขามาติ วทิสฺสุ.

เต ตโยปิ ปริวารกฺปริสทฺสสนํ คเหตุวา ทส สีลานิ สมหาทย กาสายวตฺถานิ นิวาเสตฺวา วิหาเรยฺเว วสิสฺสุ.

โกฏฐาคาริโก จ อายุตฺตโก จ เอกโต หุตฺวา ตินฺณํ ภาติกานํ โกฏฐาคาเรหิ วาเรน วาเรน วฏฺฏํ คเหตุวา ทานํ เทนฺติ.

กมฺมกรานํ ปน ปุตฺตา ยาคุภตฺตาทินิ อตฺถาย โรทฺหนฺติ.

[กินอาหารที่เขาอุทิศภิกษุสงฆ์ ตายไปเป็นเปรต]

เต เตสํ, ภิกฺขุสงฺฆเ อนาคเตยฺเว, ยาคุภตฺตาทินิ เทนฺติ.

ภิกฺขุสงฺฆสฺส ภตฺตกิจฺจาวสาเน กิลฺลิจิ อติเรกํ น ภูตฺตปฺพหํ.

เต อปรภาเค “ทารกานํ เทมาติ อตฺตนาปิ คเหตุวา ขาทิสฺสุ. มนฺุณฺญปิ อาหารํ ทิสฺวา อธิวาเสตฺุ นาสกฺขิสฺสุ.

เต ปน จตฺุราสีตฺติสทฺสสา อเหตุ.

เต สงฺฆสฺส ทินฺนํ วฏฺฏํ ขาทิตฺวา ภายสฺส เภทา เปตฺตวิเสย นิพฺพตฺตีสฺสุ.

เต ภาติกา ปน ปริสทฺสสนเณ สทฺธี กาลํ กตฺวา เทวโลเก นิพฺพตฺติตฺวา เทวโลกา เทวโลกํ สํสรฺนฺตา เทวณฺวุตฺติกปฺเป เขเปสฺสู.

เอวํ เต ตโย ภาตโร อรฺหตฺตํ ปตฺถเณนฺตา ตทา กลฺยาณกมฺมํ กรีสฺสุ.

เต อุตตนา ปตติตเมว ลภีสุ.

นาหิ มุขิ โอลิเกตวา ทมมีติ. |

ตทา ปน เตสึ อายุตโตโก พิมพิสาโร อโหสิ. โกฏฐาการโก วิสาโข อุปาสโก.

เตสึ กมมกรา ตทา เปตสุ นิพพตติตวา สุกตติคคติวเสน สัสนนตา อิมสมิ กปเป จตตาริ พุทธรณตฺรานิ เปตโกลเกเวว นิพพตติสสุ.

[พวกเปรตถามเวลาได้อาหาร กะพระพุทธรเจ้า ๓ พระองค์]

เต อิมสมิ กปเป สพพปฐมุ อุปปนเน จตตาทิสวสสสทสสายุกิ กกุสนธิ^๑ ภาควนตัม อุปสงกมิตวา

“อมหากัม ออาหารัม ลภนกาลัม อัจจิกุชถาติ ปุจฉิสสุ.

“มม ตาว กाले น ลภิสสถ. มม ปจฉโต, มหาปฐวียา โยชนมตตัม อภิรุฬหาย, โกณาคมนพทโร^๒ อุปชชิสสตี. ตัม ปุจเฉยยาถ - อิติ อาห.

เต ตตตกัม กาลัม เขเปตวา, ตสมิ อุปปนเน, ตัม ปุจฉิสสุ.

โสปี “มม กाले น ลภิสสถ. มม ปจฉโต, มหาปฐวียา โยชนมตตัม อภิรุฬหาย, กสสปพทโร อุปชชิสสตี. ตัม ปุจเฉยยาถาติ อาห.

เต ตตตกัม กาลัม เขเปตวา, ตสมิ อุปปนเน, ตัม ปุจฉิสสุ.

โสปี “มม กाले น ลภิสสถ. มม ปจฉโต, มหาปฐวียา โยชนมตตัม อภิรุฬหาย, โคตมพทโร นาม อุปชชิสสตี.

ตทา ตุมหากัม ญัตโตโก พิมพิสาโร นาม ราชา ภวิสสตี. โส สตุถุ ทานัม ทตวา ตุมหากัม ปาเปสสตี. ตทา ลภิสสถาติ อาห.

เตสึ เอกัม พุทธรตโร เสวทิวสิ วิย อโหสิ.

[พวกเปรตพันทุข์ เพราะผลทาน]

เต, ตถาคเต อุปปนเน, พิมพิสารรณญา ปฐมทิวสิ ทาเน ทินเน, รตติภาเค เภรวสททัม กตวา รณเญ อุตตานิ ทสสยีสสุ.

โส ปุนทิวเส เวหุณัม อากนตวา ตถาคตสส ตัม ปวตตี อโระเจสิ.

สตถา “มหาราช อโธ เทวนวุตติกปมตถเก ฆุสสพทฐกาเล เอเต ตว ญัตตกา ภิกษุสงฆสส ทินนัม วฏฐัม^๓ ขาทิตวา

เปตโกลเก นิพพตติตวา สัสนนตา กกุสนธาทยो พุทเธ อุปปนเน ปุจฉิตวา เตหิ อิทถจิทถจ วุตตา

เอตตกัม กาลัม ตว ทานัม ปจจาสิสमानา, หियโย ตยา ทาเน ทินเน, ปตตี อลภमानา เอวมกัมสูติ.

“กัม ปน ภนเต, อิทานิปี ทินเน, ลภิสสนตตี.

“อาม มหาราชาติ.

ราชา พุทธรูปมุขัม ภิกษุสงฆัม นิมนเตตวา ปุนทิวเส มหาทานัม ทตวา “ภนเต อโธ เตสึ เปตานิ ทิพพนูปานัม สมปชชุตติ ปตตี อทาสี.

เตสึ ตเถว นิพพตติ.

๑ ชุ. พ. ๓๓/๕๒๘.

๒ ชุ. พ. ๓๓/๕๓๓-๕๓๗.

๓ ย. ทานวฏฐัม.

ปุณทิวเส นคคา หุตฺวา อตฺตานิ ทสเสสุ.

ราชา “อชฺช ฆนฺเต นคคา หุตฺวา อตฺตานิ ทสเสสุ นติ อโรเจสิ.

“วตถานิ เต น ทินฺนานิ มหาราชาติ.

ปุณทิวเส พุทฺธปฺปมุขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส จีวรานิ ทตฺวา “อโธ เตสํ ทิพฺพวตถานิ โหนฺตุติ ปาเปสิ.

ตํขณฺณญฺเวว เตสํ ทิพฺพวตถานิ อุปฺปชฺชิสฺสุ.

เต เปตตฺตภาวํ วิชฺหิตฺวา ทิพฺพตฺตภาเวน สณฺฐหีสฺสุ.

สตฺถา อนุโมทนํ กโรนฺโต “ติโรกฺขุเทสุ ติฏฺฐนฺตฺติ ติโรกฺขุทธานุโมทนํ อกาสิ.

อนุโมทนามฺวาสาเน จตฺราสีติยา ปาณสทฺสสานํ ธมฺมาภิสฺมโย อโหสิ.

อติ สตฺถา เตภาติกชฺฉิลานํ วตฺถุํ กเถตฺวา อิมฺปิ ธมฺมเทสนํ อาหริ.

[บุรพกรรมของพระอัครสาวกทั้ง ๒]

“อคฺคสาวกา ปน ฆนฺเต ก็ กรีสฺสูติ.

| “อคฺคสาวกภาวาย ปตถนํ กรีสฺสุ.

อโธ กปฺปสฺตสทฺสสาธิกสฺส ทิ กปฺปานิ อสงฺเขยฺยสฺส มตฺถเก สาริปฺตฺโต พฺราหฺมณฺมหาสาลกฺกุลे นิพฺพตฺติ
นาเมน สรทฺมาณโว นาม อโหสิ.

โมคคฺลลาโน คหปติมหาสาลกฺกุลे นิพฺพตฺติ นามเณ สิริวฑฺฒกฺกุฎุมฺพีโก นาม อโหสิ.

เต อุภปิ สหปฺสุกัณฺหา สหายกา อहेสุ.

สรทฺมาณโว ปิตุจฺเจเนน กุลสนฺตํ มหาธนํ ปฏฺิพฺชิตฺวา เอกทิวสํ รโหคฺโต จินฺเตสิ

“อหํ อธิโลกตฺตภาวเมว ชานามิ, โน ปโรโลกตฺตภาวํ. ชาตสฺตตฺตานญฺจ มรณํ นาม ฐวํ.

มยา เอกํ ปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา โมกฺขธมฺมคเวสนํ กาตุํ วฏฺฐตฺติ.

โส สหายกํ อุปฺสงฺกมิตฺวา อาห “สมฺม สิริวฑฺฒ อหํ ปพฺพชิตฺวา โมกฺขธมฺม คเวสิสฺสามิ.

ตวํ มยา สทฺธิํ ปพฺพชิตฺุํ สกฺขิสฺสสิ น สกฺขิสฺสสิตี.

“น สกฺขิสฺสามิ สมฺม. ตวํเยว ปพฺพชาหิติ.

โส จินฺเตสิ “ปโรโลกํ คจฺฉนฺโต สหายํ วา ญาติมิตฺเต วา คเหตฺวา คฺโต นาม นตฺถิ. อตฺตนา กตํ อตฺตโนว โหตีตี.

ตโต รตนโกฏฺฐาคารํ วิวราเปตฺวา กปณฺทริกฺวณฺิพฺพกยาจกานํ มหาทานํ ทตฺวา ปพฺพตฺปาหํ ปวิสิตฺวา อสิปพฺพชฺชํ ปพฺพชิ.

ตสฺส “เอโก เทว ตโยตี เอวํ อนุปพฺพชฺชํ ปพฺพชิตฺวา จตฺสฺตตฺติสทฺสสมตฺตา ชฺฉิลลา อहेสุ.

โส ปญฺจ อภิญญา อฏฺฐจฺจ สฺมาปตฺติโย นิพฺพตฺเตตฺวา เตสํ ชฺฉิลานํ กสิณฺปริกมฺมํ อจิกฺขิ.

เตปิ สพฺเพ ปญฺจ อภิญญา อฏฺฐจฺจ สฺมาปตฺติโย นิพฺพตฺเตสุ.

เตน สมเยน อโนมทสฺสี นาม พฺทฺโธ โลเก อุทฺปาหิ.

นคร จันทวดี นาม อโหสิ. ปิตา ยสวโนโต นาม ชตติโย. มาตา ยโสธรา นาม เทวี. โพธิ อชชุนรูกโข.

นิสโก จ อโนโม จ เทว อคคสาวกา. วรุโณ นาม อุปฏฐาโก. สุนทรา จ สุมนา จ เทว อคคสาวิกา. อายุ วสสตสสส อโหสิ.

สรริ อภูฏปณญาสทตฺตฺสพเพ. สรริปปภา ทวาทสโยชนํ ผริ. ภิกขุสทสส ปริวาริ อโหสิ.

โส เอกทิวสํ ปจฺจสกาเล มหากรุณาสมาปตฺติโต วุฏฐาย โลกํ โวลเณโต สรทตาสํ ทิสวา

“อชช มยํ สรทตาสสส สนฺติกํ คตฺตปจฺเจเนน ธมฺมเทสนา จ มหตี ภวิสฺสตี.

โส จ อคคสาวกภูฏานํ ปตฺเตสสตี. ตสส สหายโก สิริวฑฺฒกภูฏมพิโก ทฺติยสาวกภูฏานํ ปตฺเตสสตี.

เทสนาปริโยธเนน จสฺส ปริวาริ จตฺสตตฺติสทสสขุภิกขา อรหตฺตํ ปาปฺณิสฺสตี. มยา ตตฺถ คณฺตุ วุฏฐตีตี

อตฺตโน ปตฺตจิวรมาทาย อญฺญํ กณฺจि อนามนฺเตตฺวา สีโห วิย เอกจโร ทฺตฺวา,

สรทตาสสส อนฺเตวาสิเกสุ ผลาผลตฺถาย คเตสุ, “พุทฺธภาวํ เม ชานาตุตี,

ปสฺสนตฺสเสว สรทตาสสส, อากาสโต โอตฺริตฺวา ปฐฺวิยํ ปตฺติภูฏาสี.

สรทตาสโส พุทฺธานุภาวญฺเจะ สรริเนปฺพตฺติยจ ทิสวา ลกฺขณมนฺเต สมมสิตฺวา

“อิมหิ ลกฺขณหิ สมนฺนาโคโต นาม อคารมชฺเฒ เวสนโต ราชา โหตี จกฺกวตฺตี, ปพฺพชนโต โลกเ วิวญฺจจฺโท สพฺพญญุพุทฺโธ โหตี.

อโย ปุริโส นิสฺสํสยํ พุทฺโธตี ชานิตฺวา ปจฺจคฺคมนํ กตฺวา ปญฺจปตฺติภูฏีเตน วนฺทิตฺวา อาสนํ ปญฺญาเปตฺวา อทาสี.

นีสีหิ ภควา ปญฺญตฺตาสเน.

สรทตาสโสปิ อตฺตโน อนฺจจฺวิกํ อาสนํ คเหตุวา เอกมณฺตํ นีสีหิ.

ตสมิ สมเย จตฺสตตฺติสทสสา ขุภิกขา ปณฺีตปณฺีตานิ โอชวณฺตานิ ผลาผลานิ คเหตุวา อจฺริยสฺส สนฺติกํ สมปตฺตา

พุทฺธานญฺเจะ อจฺริยสฺส จ นิสินฺนาสนํ โอลเเกตฺวา อาหํสุ

“อจฺริย มย ‘อิมสมิ โลกเ ตฺมเหหิ มหนตฺโตร นตฺถีตี วิจราม. อโย ปน ปุริโส ตฺมเหหิ มหนตฺโตร มญฺญตี.

“ตาทา ก็ วเทถ. สาสเพน สทฺธี อภูฏสภูฏีโยชนสทสสทฺสพเพ สินฺนํ สมิ กาทํ อิจฺฉถ.

สพฺพญญุพุทฺเธน สทฺธี มม อุปมํ มา กริตฺถ ปุตฺตกาตี.

อถ เต ตาปสา “สจายํ ปุริโส อิตฺตรสทโต อภวิสส, น อมหากํ อจฺริโย เอวรูปํ อุปมํ อทริสสตี. ยาว มหา วตฺตายํ ปุริโสตี

สพฺเพว ปาเทสุ ปตฺติตฺวา สิริสา วนฺทิสฺสุ.

อถ เน อจฺริโย อาท “ตาทา อมหากํ พุทฺธานํ อนฺจจฺวิกเ เทยฺยธมฺโม นตฺถิ. สตฺถา จ ภิกฺขาจฺวารเวลายํ อีชาคโต.

มย ยถาสตฺติ ยถาพลํ เทยฺยธมฺมํ ทสฺสาม. ตฺมเห, ยโย ปณฺีตํ ผลาผลํ, ตํ ตํ อทฺรธาตี อทฺราเปตฺวา ทตฺถเ ไรวิตฺวา

สยํ ตถาคตฺสส ปตฺเต ปตฺติภูฏาเปสิ.

สตฺถารา ผลาผลเ ปฏิกคหิตมตฺเต, เทวตฺตา ทิพฺโพชํ ปกฺขิปิสฺสุ.

โส ตาปโส อุทกปี สยเมว ปริสสาเวตฺวา อทาสี.

ตโต, ภาตฺตกิจจํ กตฺวา นิสินฺเนน สตฺถริ, สพฺเพ อนฺเตวาสิเก ปกฺโกสิตฺวา สตฺถุ สนฺติเก สาราณียกถํ กเณโต นีสีหิ.

สตฺถา “เทว อคคสาวกา ภิกฺขุสงฺเขน สทฺธี อาคจฺฉนฺตุตี จินฺเตสิ.

เต สตฺถุ จิตฺตํ ญตฺวา สตสทสสขีณาสวปริวาริ อากนฺตฺวา สตฺถารํ วนฺทิตฺวา เอกมณฺตํ อญฺจิสฺสุ.

ตโต สรทตบไส อนเตวาสิเก อามนเตสิ “ตาดตา พุทธานํ นินินนาสนมปิ นิจํ. สมณสทสทสสสาปิ อาสน นตถิ.
ตุมเหติ อชช อุฬารํ พุททสการํ กาตุ วฏฏติ. ปพพตปาโท วัฒนคณธสมปนนานิ ปุปผานิ อหารธาติ.

กณกาโล ปปญโจ วย โหติ. อิทธิมโต ปน อิทธิวิสโย อจินเตยโยติ.

มฺหุตตมตเตเนว เต ตาปสา วัฒนคณธสมปนนานิ ปุปผานิ อหาริตวา พุทธานํ โยชนปฺปมาณํ ปุปผาสนํ ปญญาเปสฺสิ.

อุภินนํ อคคสาวกานํ ติคาวุตํ. เสสานํ ภิกขุณํ อชฺชโยชนิกาภิเกทํ. สงฆนวกสส อฺสภมตตํ อโหสิ.

“กถํ เอกสมิ อสสมปเท ตาวมหนตานิ อาสนานิ ปญญุตตานีติ น จินเตตพพํ.

อิทธิวิสโย เทส.

เอวํ ปญญุตเตสฺ อสเนสฺ, สรทตบไส ตถาคตสส ปุโรโต อญชลิ ปคคยท จฺฐิต

“ภนเต มยหํ ทิฆรตตํ ทิตาย สุขาย อิมิ ปุปผาสนํ อภิริทธาติ อหา.

เตน วุตตํ

“นानาปุปผญจ คนธญจ	สนฺนิปาเตตวาน เอกโต
ปุปผาสนํ ปญญาเปตวา	อิทํ วจนมพฺรวิ
อิทํ เม <u>อาสน</u> วีร	ปญญุตตํ ตวานุจฉวี.
มม จิตตํ ปสาเทนโต	นีสิตํ ปุปผมาสเน.
สตรตรตตินทิว <u>พุทโธ</u>	นีสิตํ ปุปผมาสเน
มม จิตตํ ปสาเทตวา	ทาสยิตวา สเทวเกติ.

เอวํ นินินเน สตรริ, เทว อคคสาวกา เสสภิกขุ จ อตตโน อตตโน ปตตาสเน นีสิตฺส.

สรทตบไส มหนตํ ปุปผจจตตํ คเหตวา ตถาคตสส มตถเก ชาเรนโต อฏฐาสิ.

สตา “ชฺฐิลานํ อยํ สกาโร มหปฺพลโ โหตุติ นโรธสมาปตตี สมาปชฺชิ.

สตรุ สมาปตตี สมาปนฺนภาวํ ญตวา เทว อคคสาวกาปิ เสสภิกขุปิ สมาปตตี สมาปชฺชิสฺสุ.

ตถาคเต สตรทาหํ นโรธสมาปตตี สมาปชฺชิตวา นินินเน, อนเตวาสิกา, ภิกขาจารกาเล สมปตเต, วนมฺลผลาลมฺลํ ปริภุชิตวา
เสสกาลํ พุทธานํ อญชลิ ปคคยท ติฏฐนฺติ.

สรทตบไส ปน ภิกขาจารมฺปิ อคนฺตวา ปุปผจจตตํ ธารยมาโน ว สตรทาหํ ปิติสฺเสน วิตินาเมสิ.

สตา นโรธโต วฏฐาย ทกขิมปสเส นินินนํ อคคสาวกํ นิสภตเถรํ อามนเตสิ

“นีสภ สกการการกานํ ตापसानํ ปุปผาสนานุโมทนํ กโรหิตี.

เถโร จกกวตฺติธมฺโย สนฺติกา ปฏฺฐิตมฺหาลาโก มหายโธ วย ตมฺฐมานโส สาวกปารมีญาเณ ฐตฺวา ปุปผาสนานุโมทนํ อารภิ.

ตสส เทสนาวसाने ทุตยสาวกํ อามนเตสิ “ตฺวปิ ภิกขุ ฐมมํ เทเสหิตี.

อโนมตเถโร เตปิฏกํ พุทฺทวจนํ สมมสิตฺวา ฐมมํ กเถสิ.

ทวินนํ อคคสาวกานํ เทสนาย เอกสสาปิ อภิสมโย นาโหสิ.

อถ สตถา อปริมาณ พุทธวิสเย ฐตฺวา ฌมฺมเทสนํ อารภิ.

เทสนาปริโยसानะ ฐเปตฺวา สรททาปสํ สพเพปิ จตุสตัดตติสทสขุภฺงิลา อรหตฺตํ ปาปุณฺสีสุ.

สตถา “เอถ ภิกขุโวลิตี หตฺถํ ปสาเรสิ.

เตสํ ตาวเทว เกสมสฺสูนิ อนฺตรธาเยสุ.

อภฺภู ปริกขารา กาเย ปภฺมิฏฺกกา ว อเหสุ.

“สรททาปโส กสมมา อรหตฺตํ น ปตฺโตติ.

วิกฺขิตฺตจิตฺตตฺตา.

ตสฺส กิร พุทฺธานํ ทฺติยาสนะ นิสฺสีทิตฺวา สาวกปารมฺมีญาณ ฐตฺวา ฌมฺมํ เทสยฺโต อคฺคสาวกสฺส ฌมฺมเทสนํ โสตุ อารทฺธกาลโต ปภฺภูชฺชา

“อโห วตฺถาหิปี อนาคตะ อูปฺพชนกสฺส พุทฺธสฺส สาสเน อิมินา สาวเกน ปภฺงิลาทฺธํ ชฺรุํ ลเกยฺยนฺติ จิตฺตํ อูปฺปาเทสิ.

โส เตนะ ปริวิตกเกน มคฺคผลปภฺงิเวธํ กาคฺตุํ นาสกฺขิ.

ตถาคตฺตํ ปน วนฺทิตฺวา สมฺมุขะ ฐตฺวา อาห “ภนฺเต ตุมหากํ อนนฺตราสเน นิสฺสินโน ภิกฺขุ ตุมหากํ สาสเน โก นาม โหตีติ.

“มยา ปวตฺติตฺตํ ฌมฺมจกฺกํ อนุปวตฺเตนโต สาวกปารมฺมีญาณสฺส โภภฺงิปปตฺโต โสฬส ปณฺญา ปภฺงิวิชฌิตฺวา ฐิตฺโต,

มยฺหิ สาสเน อคฺคสาวโก นาม เอโสติ.

“ภนฺเต ยวายํ มยา สตฺตทาหิ ปุํฝฉจฺจตฺตํ ฐาเรนฺเตน สกกฺกาโร กโต, อหํ อิมสฺส ฝเลเน อณฺเฏ สกฺกตฺตํ วา พฺรหฺมตฺตํ วา น ปตฺถेमฺมิ,

อนาคตะ ปน อยํ นิสฺสภตฺเถโร วิย เอกสฺส พุทฺธสฺส อคฺคสาวโก ภเวยฺยนฺติ ปตฺถณํ อกาสิ.

สตถา “สมฺมิชฌิตฺตํ นุ โข อิมสฺส พุริสสฺส ปตฺถณนาติ อนาคตํสญฺญาณํ เปเสตฺวา โอลิเกนโต

กปฺปสฺตสทฺสสาธิกํ เอกํ อสงฺเขยฺยํ อติกฺกมิตฺวา สมฺมิชฌนภาวํ อพฺทส.

ทิสฺวา สรททาปสํ อาห “น เต อยํ ปตฺถณนา โมฆมา ภวิสฺสตี. อนาคตะ ปน กปฺปสฺตสทฺสสาธิกํ เอกํ อสงฺเขยฺยํ อติกฺกมิตฺวา

โคตโม นาม พุทฺโธ โลเก อูปฺปชฺชิสฺสตี. ตสฺส มาตา มหามาयाเทวี นาม ภวิสฺสตี. ปิตา สุทฺโธเทโน นาม มหาราชา.

ปุตฺโต ราหุโล นาม. อภฺภูชฺชาโก อานนฺโท นาม. ทฺติยสาวโก โมคฺคลลาโน นาม.

ตฺวํ ปนสฺส อคฺคสาวโก ฌมฺมเสนาปติ สารีปุตฺโต นาม ภวิสฺสตีติ.

เอวํ ตาปสํ พฺยากริตฺวา ฌมฺมกถํ กเถตฺวา ภิกฺขุสงฺฆปรีชฺโช อากาสํ ปกฺขนฺทิ.

สรททาปโสปิ อนฺเตวาลิกถเถรานํ สนฺตีกํ คนฺตฺวา สหายกสฺส สิริวทฺธกฺกุณฺณพิภฺงสฺส สาสนํ เปเสสิ

“ภนฺเต มม สหายกสฺส วเทถ ‘สหายเกน เต สรททาปเสน อนฺมทสฺสิสฺส พุทฺธสฺส ปาทุมฺมเล

อนาคตะ อูปฺพชนกสฺส โคตมพุทฺธสฺส สาสเน อคฺคสาวกภฺงฺชานํ ปตฺถิตฺตํ. ตฺวํ ทฺติยสาวกภฺงฺชานํ ปตฺถเอหิตฺติ.

เอวณฺจ ปน วตฺวา เถเรหิ ปุเรตฺรเมว เอกปสฺเสน คนฺตฺวา สิริวทฺธสฺส นิเวสนทฺวาเร อภฺภูชฺชาสิ.

สิริวทฺธโธ “จิสฺสํ วต เม อโยโย อาคโตติ อาสเน นิสฺสีทาเปตฺวา อตฺตนา นิจฺตเร อาสเน นิสฺสินโน

“อนฺเตวาลิกปรีสา ปน โว ภนฺเต น ปณฺญาณนฺตีติ ปุจฺฉิ.

“อาม สมฺม, อมฺหากํ อสฺสมํ อนฺมทสฺส พุทฺโธ อาคโต. มยํ ตสฺส อตฺตโน พเลเน สกฺกาเรํ กริมฺหา.

สตถา สพฺเพสํ ฌมฺมํ เทเสสิ. เทสนาปริโยसानะ ฐเปตฺวา มํ เสสา อรหตฺตํ ปตฺตา ปพฺพชฺสีสุ.

อห สตุถุ อคคสาวกั นิสภตเถรึ ทิสวา อนาคเต อุปฺปชฺชนกสฺส โคตมพฺพุทฺธสฺส นาม สาสเน อคคสาวกภูฏานัน ปตฺเถสิ.

ตฺวปี ตสฺส สาสเน พุทฺธยิสาวกภูฏานัน ปตฺเถสิตี.

“มยหิ พุทฺเธหิ สหึ ปริจโย นตฺถิ ภาณเตตี.

“พุทฺเธหิ สหึ กณ มยหิ ภาโร โหตฺ. ตฺว มหนตฺ อภิสกฺกการึ สชฺเชหิตี.

สิริวฑฺโฒ ตสฺส วจัน สุตฺวา อตฺตโน นิเวสนทฺวาเร ราชมานเนน อฏฺฐกรึสมตฺตํ ฐานัน สมตลํ กาเรตฺวา วาลิกํ โอกริตฺวา
ลาชปฺยจมานิ ปุปฺพานิ วิภิกิริตฺวา นิลุปฺปลจฺจหน มณฺชปํ การาเปตฺวา พุทฺธาสนํ ปญญาเปตฺวา
เสสภิกฺขุณฺปิ อาสนานิ ปฏฺิยาเทตฺวา มหนตฺ สกฺการสมมานัน สชฺเชตฺวา พุทฺธานัน นิมนตฺนตฺถาย สรทฺตาปสฺสสฺส สณฺญํ อทาสี.

ตฺวาปโส พุทฺธปฺปมฺขํ ภิกฺขุสงฺฆํ คเหตฺวา ตสฺส นิเวสนํ อคฺมาสิ.

สิริวฑฺโฒ ปจฺจุคฺคมนัน กตฺวา ตถาคตสฺส หตฺถโต ปตฺตํ คเหตฺวา มณฺชปํ ปเวเสตฺวา

ปญฺญตฺตาสเน นิสินฺนสฺส พุทฺธปฺปมฺขสฺส ภิกฺขุสงฺฆสฺส ทกฺขิโณทกํ ทตฺวา ปณฺีโตภฺชเนน ปรีวสิตฺวา
ภตฺตภิกฺจปรีโยसाने พุทฺธปฺปมฺขํ ภิกฺขุสงฺฆํ มหารเหหิ วดฺเถหิ อจฺฉาเทตฺวา

“ภณเต นายํ อารมโ อุปฺปมตฺตกภูฏานตฺถาย. อิมินาว นียาเมเน สดฺดาหํ อญฺกมฺปํ กโรธาตี อาท.

สฺตถา อธิวาทเสสิ.

โส เตเนว นียาเมเน สดฺดาหํ มหาทานัน ปวตฺเตตฺวา ภควนตํ วนฺทิตฺวา อญฺชลี ปคฺคยห ฐีโต อาท

“ภณเต มม สหาโย สรทฺตาปโส ‘ยสฺส สตุถุ อคคสาวโก ภเวยฺยนตี ปตฺเถสิ, อห ตสฺเสว พุทฺธยิสาวโก ภเวยฺยนตี.

สฺตถา อนาคตํ โอโลเกตฺวา ตสฺส ปตฺถนนาย สมฺชฺฉนณฺภาวํ ทิสฺวา พฺยาภาสิ

“ตฺวปี อีโต กปฺปสฺตสฺสทฺสสาริกํ อสงฺเขยฺยํ อติภกฺมิตฺวา โคตมพฺพุทฺธสฺส พุทฺธยิสาวโก ภวิสฺสสิตี.

พุทฺธานัน พฺยาकरणํ สุตฺวา สิริวฑฺโฒ หนฺฐรูปหนฺฐโร อโหสิ.

สฺตถา ปิ ภตฺตานูโมหนํ กตฺวา สปริวารโ วิหารเมว คโต.

อัย ภิกฺขเว มม ปุตฺเตหิ ตทา ปตฺถิตปตฺถนา.

เต ยถาปตฺถิตเมว ลภิสฺ. นาห มฺขํ โอโลเกตฺวา เทมิตี. |

[สองอัครสาวก ทูลเรื่องปัจจุบันแต่พระศาสดา]

เอวํ วุตฺเต, เทว อคคสาวกา ภควนตํ วนฺทิตฺวา “ภณเต มัย อคาริยภูตฺตา สมานา คิริคฺคสมฺชฺชํ ทสฺสนาย คตฺตาตี

ยาว อสฺสชิตฺเถรสฺส สนฺติกา โสตาปตฺติผลปฏฺิเวธา สพฺพํ ปจฺจุปฺปนฺนวดฺถํ กเถตฺวา

“เต มัย ภณเต สณฺขยสฺส อจฺจริยสฺส สนฺติกํ คนฺตฺวา ตํ ตุมหากํ ปาทมฺภูลํ อานตฺถกามา ตสฺส ลหฺธิยา นิสฺสารภาวํ กเถตฺวา
อิชาคมเน อานิสฺสํ กถยิมฺหา, –

โส ‘อิทานิ มยหิ อนฺเตวาสิวาส นาม จาภฺิยา อุทกฺจลนภาวปฺตฺติสทิสฺโส. น สกฺขิสฺสามิ อนฺเตวาสิวาสํ วสิตฺถนตี วตฺวา,

‘อจฺจริย อิทานิ มหาชโน คนฺธมาลาทิตฺถโถ คนฺตฺวา สตฺถารึเยว ปุเชสฺสตี. ตฺวมเห กถํ ภวิสฺสธาตี วุตฺเต,

‘กึ ปน อิมสมึ โลเก ปญฺชิตฺตา พหู อุทาทุ ทฺนธาตี. ‘ทฺนธาตี กถิต,

‘เตนหิ ปณชิตา ปณชิตา สมณสฺส โคตมสฺส สนฺติกํ คมิสฺสนฺติ. ทฺนธา ทฺนธา มม สนฺติกํ อากมิสฺสนฺติ. คจฺฉน ตฺมเหติ วตฺวา
อาคนตุํ น อิจฺฉิ ภาณเตติ.

[ผู้เห็นผิดกับผู้เห็นถูก ได้รับผลต่างกัน]

ตํ สุตฺวา สฺตถา “ภิกฺขเว สฺมชโย อตฺตโน มิจฺฉาทิฏฺฐิตาย อสาร์ ‘สาโรติ สารณฺจ ‘อฺสาโรติ คณฺหิ
ตฺมเห ปน อตฺตโน ปณฺชิตตฺตาย สาร์ สารโตะ อสารณฺจ อสารโตะ ญตฺวา อสาร์ ปหาย สารเมว คณฺหิตถาติ วตฺวา
อิมา คาถา อภาสิ

“อฺสาเร สารมตีโน	สาเร จาสารทสฺสีโน
<u>เต</u> สาร์ นาธิคจฺฉนฺติ	มิจฺฉาสงฺกปฺโปจฺจรา
สารณฺจ สารโตะ ญตฺวา	อสารณฺจ อสารโตะ
<u>เต</u> สาร์ อธิคจฺฉนฺติ	สมฺมาสงฺกปฺโปจฺจราติ.

[แก้อรธ]

ตตถ อฺสาเร สารมตีโนติ:

จตฺตารो ปจฺจยา. ทสฺวตฺถกา มิจฺฉาทิฏฺฐิ. ตสฺสา อุปนิสฺสยญฺตา จฺมฺมเทสนาติ อโย อฺสาโร นาม. ตสฺมี สารทิฏฺฐิโนติ อตฺถโ.

สาเร จาสารทสฺสีโนติ:

ทสฺวตฺถกา สมฺมาทิฏฺฐิ. ตสฺสา อุปนิสฺสยญฺตา จฺมฺมเทสนาติ อโย สาโร นาม. ตสฺมี “นayo สาโรติ อสารทสฺสีโน.

เต สารนฺติ: เต ตํ มิจฺฉาทิฏฺฐิคฺคหณํ คเหตุวา ฐิตา กามวิตฺถกาทีนํ วเสน มิจฺฉาสงฺกปฺโปจฺจรา หุตฺวา
สีลสาร์ สมฺมาธิสาร์ ปญฺญาสาร์ วิมุตฺติสาร์ วิมุตฺติญฺยานทสฺสนสาร์ ปรมตฺถสาร์ นิพฺพานณฺจ นาธิคจฺฉนฺติ.

สารณฺจจติ: ตเมว สีลสาราทิสาร์ “สาโร นาม อโยนฺติ วุตฺตปฺปการณฺจ อสาร์ “อฺสาโร อโยนฺติ ญตฺวา.

เต สารนฺติ: เต ปณฺชิตา เอวํ สมฺมาทสฺสนํ คเหตุวา ฐิตา เนกขมฺมสงฺกปฺปาทีนํ วเสน สมฺมาสงฺกปฺโปจฺจรา หุตฺวา
ตํ วุตฺตปฺปการํ สาร์ อธิคจฺฉนฺตีติ.

คาถาปริโยसानเน พฺหุ โสตาปตฺติผลาทีนํ ปาปฺณิสฺส.

สนฺนิปตฺตานํ สาทถิกา เทสนา อโหสีติ.

สฺมชยวตฺถ.

๙. เรื่องพระนันทเถระ

๙. นันทเถระวตถุ.

“ยถา อคาริ ทุจฉนฺนติ อิมิ ธรรมเทศนํ สตถา เขตวเน วิหรนฺโต อายสมนฺตํ นนฺทํ อารพฺภ กเถสิ.

[พระศาสดาเสด็จกรุงกบิลพัสดุ์]

สตถา ทิ ปวตฺตติปวธรรมจโก ราชคหิ คณฺหวา เวฬุเน วิหรนฺโต

“ปุตฺตํ เม อาเนตฺวา ทสเสถาติ สุทฺโธทนมหาราเชน เปริตานํ สหสฺสสหสฺสปริวารานํ ทสนฺนํ พุตฺตานํ

สพฺพปจฺจโต คณฺหวา อรหตฺตํ ปตฺเตน กาฬุทายิตเถเรน อาคมณกาลิํ ญตฺวา

สมฺภูมิตตฺตาย คากาย มคควณฺณํ วนฺณเนตฺวา วิสตีสหสฺสขีณาสวปริวฺโต กปิลวตฺถุปุริ นีโต

ญตฺวาติสมาคเม โปกฺขรวรสฺสํ อตฺถุปตฺตี กตฺวา มหาเวสสนฺตรชาตํ กเถตฺวา

ปุนทิวเส ปิณฺฑชาย ปวิภูริ “อุตฺตติภูริ นปมฺชเชยยาติ คากาย ปิตริํ โสตาปตฺติมเล ปติภูริยาเปตฺวา

“ธมฺมญฺจเร สุจฺริตฺตนิ คากาย มหาปชาปตี โคตมิํ โสตาปตฺติมเล ราชานญฺจ สกทาคามิฝเล ปติภูริยาเปสิ.

ภตฺตกิจฺจปรีโยसाने ปน ราหุลมาตฺตคณฺณํ นิสฺสาย จนฺทกีนฺนริชาตํ กเถตฺวา

ตโต ตตฺติยทิวเส, นนฺทกุมารสฺส อภิสกเคหปฺเวสนวิวาหฺมจฺจเลสุ วัตตมาเนสุ,

ปิณฺฑชาย ปวิสิตฺวา นนฺทกุมารสฺส หตฺถे ปตฺตํ ทตฺวา มจฺจลํ วัตฺวา อญฺญายาสนา ปกฺกมณฺโต

นนฺทกุมารสฺส หตฺถโต ปตฺตํ น คณฺหิ.

โสปี ตถาคตฺตการเวเน “ปตฺตํ โว ภาเนต คณฺหธาติ วัตฺตํ นาสกฺขิ.

เอวํ ปน จินฺเตสิ “โสปาณสีเส ปตฺตํ คณฺหิสฺสตีติ.

สตถา ตสฺมีปี ฐาเน น คณฺหิ.

อิตโร “โสปาณปาทฺมุเล คณฺหิสฺสตีติ จินฺเตสิ.

สตถา ตตฺถาปี น คณฺหิ.

[นันทพุทธอนุชา ออกบวช]

อิตโร “ราชจฺจณ คณฺหิสฺสตีติ จินฺเตสิ.

สตถา ตตฺถาปี น คณฺหิ.

กุมารโ นีวตฺตติตฺถาโม อรุจฺยา คจฺฉนฺโต ตถาคตฺตการเวเน “ปตฺตํ คณฺหธาติ วัตฺตํ น สกโกติ,

“อิธ คณฺหิสฺสตี. เอตฺถ คณฺหิสฺสตีติ จินฺเตนฺโต คจฺฉตี.

ตสฺมี ชเน อญฺญา อิตฺถิโย ตํ ทิสฺวา ชนปทฺกยาณิยา อาจิกฺขิสฺสุ

“อเย ภควา นนฺทกุมาริ คเหตุวา คโต. ตุมเหติ ตํ วินา กริสฺสตีติ.

สาปี ตํ สุตฺวา อุกทกพิณฺฑุหิ ปคฺขรณฺเตเหว อชฺฉลฺลิตฺติเทหิ เกเสหิ เวเคน คณฺหวา “ตฺวภูํ โข อเยยฺยปุตฺต อากจฺเจยฺยาสีติ อาห.

ตํ ตสฺสา วจนิ ตสฺส หทยे ติริยํ ปตฺติตฺวา วิย ฐิตํ.

สตถาปิสส ทตโต ปตตํ อคฺคณฺหิตฺวาว ตํ วิหารํ เนตฺวา “ปพฺพชิสฺสสี นนฺทาทิ อาห.

โส พุทฺธคารเวณ “น ปพฺพชิสฺสามีติ อวตฺวา “อาม ภนฺเต ปพฺพชิสฺสามีติ อาห.

สตถา “เตนฺหิ ภิกฺขเว นนฺทํ ปพฺพาเซธาติ อาห.

[ราหุลกุมารทูลขอสมบัตินะพระศาสดา]

สตถา กปิลวตฺถุปรํ คนฺตฺวา ตตฺยทิวเส นนฺทํ ปพฺพาเซสิ.

สตตฺเม ทิวเส ราหุลมาตา กุมารํ อลงฺกริตฺวา ภควโต สนฺติกํ เปเสสิ

“ปัสส ตาต เอตํ วิสตีสฺสสฺสมณฺปิรุตฺตํ สุวณฺณวณฺณํ พุทฺทมฺรฺูปวณฺณํ สมณฺ. อยนฺเต ปีตา.

เอตสฺส ตว ปีตฺโน ชาตกาเล มหฺนตา นิจฺกุมภโย อเหสุ. ตสฺส นิกฺขมฺนกาลโต ปฏฺฐาย น ปัสสามิ.

คจฺฉ. นํ ทายชฺชํ ยาจาทิ ‘อหํ ตาต กุมารโ. อภิเสกํ ปตฺวา จกฺกวัตตี ภวิสฺสามิ. ธเนน เม อตฺถโ. ธนํ เม เทหิ.

สามิโก หิ ปุตฺโต ปีตฺุ สนฺตกสฺสาติ.

กุมารโ ภควโต สนฺติกํ คนฺตฺวา วนฺทิตฺวา ปีตฺสิเนหํ ปฏฺฐิตฺวา หฏฺฐตฺถุสฺส “สุขา เต สมณ ฉายาติ วตฺวา

อณฺญูปิ พหุํ อตฺตโน อนฺรฺูปํ วทฺนโต อฏฺฐาสิ.

ภควา กตภตฺตกิจฺจ อญฺโหมทฺนํ กตฺวา อฏฺฐายาสนา ปกฺกามิ.

กุมารโปี “ทายชฺชํ เม สมณ เทหิ, ทายชฺชํ เม สมณ เทหิติ ภควนฺตํ อนฺพนฺธิ.

ภควาปี กุมารํ น นินฺวตฺตาเปสิ.

ปริชฺโนปี ภควตา สหฺธิ คจฺฉนฺตํ นินฺวตฺเตตฺถุํ นาสกฺขิ.

อิติ โส ภควตา สหฺธิ อารามเมว อคฺมาสิ.

ตโต ภควา จินฺเตสิ “ยํ อยํ ปีตฺุ สนฺตํ ธนํ อิจฺฉติ, ตํ วฏฺฏานฺคตํ สฺวิฆาตํ.

หนฺทสฺส โปธิมฺมุเล มยา ปฏฺฐิตฺวํ สตฺตวโร อริยธฺนํ เทหิ. โลกุตฺตรทายชฺชสฺส นํ สามิกํ กโรมีติ.

[ราหุลกุมารบรรพชา]

อถฺโข ภควา อายสฺมนตํ สารีปุตฺตํ อามนฺเตสิ “เตนฺหิ ตฺวํ สารีปุตฺต ราหุลกุมารํ ปพฺพาเซหิติ.

เถโร ตํ ปพฺพาเซสิ.

ปพฺพชิตฺเต ปน กุมารเ, รณฺโณ ตํ สุตฺวา อธิมตฺตํ ทฺกฺขํ อฺปฺปชฺชิ.

ตํ อธิวเสตฺถุํ อสฺกโกนฺโต ภควโต สนฺติกํ คนฺตฺวา ปฏฺฐินเวเทตฺวา

“สาธ ภนฺเต อยยยา มาตาปีตฺุหิ อนนฺนุณฺญาตํ ปุตฺตํ น ปพฺพาเซยฺยุนฺติ วโร ยาจิ.

ภควา ตสฺส ตํ วโร ทตฺวา ปุเนกทิวสํ ราชนินฺเวสเน กตฺปาตฺราโส

เอกมฺนตํ นิสินฺเนน รณฺญา “ภนฺเต ตฺมฺหากํ ทฺกฺกรการิกกาเล เอกา เทวตา มํ อฺปฺสงฺกมิตฺวา ‘ปุตฺโต เต กาลกโตติ อาห

อหํ ตสฺสา วจฺนํ อสทฺทหนฺโต ‘น มยฺหํ ปุตฺโต โปธิ อฺปฺปตฺวา กาลํ กโรตฺตี ตํ ปฏฺฐิกฺขิปีนฺติ วุตฺเต,

อิทานิ มหาราช ก็ สทททิสสธ, ปุพเพปิ อภิวุฑฺฒิกานิ ตฺยหํ ทสเสตฺวา ‘ปุตโต เต มโตติ วุตเต, น สทททิตถาติ
อิมิสฺสา อตฺถุปฺตติยา มหารมฺมปาลชาตํ กเถสิ.

กถาปริโยसानะ ราชา อนาคามิมล ปติภฺรฺวฺหิ.

อิติ ภควา ปิตริ ตีสุ ผลสุ ปติภฺรฺวฺหาเปตฺวา ภิกฺขุสงฺฆปริวฺโต ปุนเทว ราชคฺห์ คนฺตฺวา
ตโต อนาถปิณฺฑิกเณ สาวตฺถิ อากมนฺตถาย คหิตฺตปิณฺฑิณฺเณ, นิภฺรฺวฺหิตฺเต เขตฺตวณฺนมหาวิหारे, ตตฺถ คนฺตฺวา วาสํ กปเปสิ.

[พระนันทะอยากสึก]

เอวํ สตฺถริ เขตฺตวเน วิหเรณเตเยว, อายุสฺมา นฺนโท อุกฺกณฺฐิตฺวา^๑ ภิกฺขุณฺเณ เอตมตฺถํ อารโจะสิ
‘อนภฺริโต อหํ อากุโส พฺรหฺมจฺริยํ จรามิ. น สกโกมิ พฺรหฺมจฺริยํ สนฺธาเรตฺถุ’. สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺติสฺสามิติ.

ภควา ตํ ปวตฺตี สุตฺวา อายุสฺมนตํ นนฺทํ ปกโกสาเปตฺวา เอตทโวจ “สจฺจํ กิร ตฺวํ นนฺท สมพฺพุลานํ ภิกฺขุณฺเณ เอวมาโรเจสิ
‘อนภฺริโต อหํ อากุโส พฺรหฺมจฺริยํ จรามิ. น สกโกมิ พฺรหฺมจฺริยํ สนฺธาเรตฺถุ. สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺติสฺสามิติ.

“เอวํ ภนฺเตติ.

“กิสฺส ปน ตฺวํ นนฺท อนภฺริโต พฺรหฺมจฺริยํ จรสิ. น สกโกสิ พฺรหฺมจฺริยํ สนฺธาเรตฺถุ. สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺติสฺสสีติ.

“สาภิยานี เม ภนฺเต ชนฺปทฺถลยาณิ, ชฺวรา นิภฺมณฺตสฺส, อชฺชตฺถลลิตฺติเตหิ^๓ เกเสหิ อปฺโลเกตฺวา มํ เอตทโวจ

‘ตฺวํ ไซ อยฺยปฺตฺต อากฺจเจยฺยาสีติ

โส ไซ อหํ ภนฺเต ตํ อนุสฺสรมาโน อนภฺริโต พฺรหฺมจฺริยํ จรามิ. น สกโกมิ พฺรหฺมจฺริยํ สนฺธาเรตฺถุ.

สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺติสฺสามิติ.

[พระศาสดาทรงทรมานพระนันทะ]

อถไซ ภควา อายุสฺมนตํ นนฺทํ พาหาย คเหตุวา อิทธิพลเณ ตาวตีสเทวโลกํ เนนโต

อนฺตรามคฺเค เอกสฺมี ฌามกฺเขตเต ฌามขานฺนตฺถเก นิสินฺนํ ฉินฺนกณฺณนาสนจฺจกฺกฺกฺกํ เอกํ ปฺลฺกฺกฺกฺกฺกฺกํ ทสเสตฺวา

ตาวตีสถาเน สกฺกสฺส เทวธฺวณฺเณ อฺปฺภฺรฺวฺหานํ อากตานิ กกฺกฺกฺกฺกฺกฺกํ ปฺลฺจ อจฺจราสฺตานิ ทสเสสิ.

ทสเสตฺวา จ ปน เอวมาท “ตํ ก็ มณฺญสิ นนฺท? กตฺมา นฺไซ อภฺริปฺตฺรา จ^๔ ทสฺสนิยฺตฺรา จ ปาสาทิกตฺรา จ.

สาภิยานี วา ชนฺปทฺถลยาณิ, อิมานิ วา ปฺลฺจ อจฺจราสฺตานิ กกฺกฺกฺกฺกฺกฺกํ นิตฺติ.

ตํ สุตฺวา อาท “เสยฺยถาปิ สา ภนฺเต ฉินฺนกณฺณนาสนจฺจกฺกฺกฺกํ ปฺลฺกฺกฺกฺกฺกํ, เอวเมว ไซ ภนฺเต สาภิยานี ชนฺปทฺถลยาณิ.

อิมสํ ปฺลฺจจฺนํ อจฺจราสฺตานิ อฺปฺนิธาย สงฺขยฺปิ น อฺเปติ กลฺปิ น อฺเปติ ภาคฺปิ น อฺเปติ.

อถไซ อิมานเวว ปฺลฺจ อจฺจราสฺตานิ อภฺริปฺตฺรานิ เจว ทสฺสนิยฺตฺรานิ จ ปาสาทิกตฺรานิ จาติ.

๑ พุ. อุ. ๒๕/๑๐๓.

๒ ส. สนฺตฺวาเนตฺถุ. ปาลิยฺมปน สนฺธาเรตฺถุนติ ทิสฺสตี.

๓ อฺชฺชตฺถลลิตฺติเตหิปี ปาโร.

๔ กกฺกฺกฺกฺกฺกฺกํ รตฺตวณฺณตฺยา ปาราวตฺปาทสทิสปาทานิ. ปาลิยฺมปน กุกฺกฺกฺกฺกฺกฺกํ ทิสฺสตี.

๕ ม. ยุ. วา. ปาลิยฺมปี วาติ ทิสฺสตี.

พระผู้มีพระภาค. นันทะ เธอจงยินดี, นันทะ เธอจงยินดี.

เราจะเป็นผู้ประกันของเธอ เพื่ออันได้เฉพาะนางอัปสร ๕๐๐ ซึ่งมีเท้าดุจเท้านกพิราบ.

“อภิรม นนท, อภิรม นนท. อหนฺเต ปาฏิโกโค ปถจณนํ อจจราสถานํ ปฏฺฐิลาภาย กกุฏปาทานนฺติ.

นันทะ. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ถ้าพระผู้มีพระภาคเป็นประกันของข้าพระองค์ เพื่ออันได้เฉพาะนางอัปสร ๕๐๐ ผู้มีเท้าดุจเท้านกพิราบไซ้, ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์จักยินดีในพรหมจรรย์.

“สเจ เม ภนฺเต ภควา ปาฏิโกโค ปถจณนํ อจจราสถานํ ปฏฺฐิลาภาย กกุฏปาทานํ, อภิรมิสฺสามํ หนฺเต ภควา พรหมจริเยติ.

อลฺหิ ภควา อายสมฺมตํ นนํ คเหตฺวา ตตถ อนฺตรหิโต เซตฺวเนยฺว ปาตุโรหสิ.

อสฺสึสุโข ภิกฺขุ “อายสมฺมา กิร นนฺโท ภควโต ภาตา มาตุจฉาปฺตโต อจจรานํ เหตุ พรหมจริยํ จรติ.

ภควา กิรสฺส ปาฏิโกโค ปถจณนํ อจจราสถานํ ปฏฺฐิลาภาย กกุฏปาทานนฺติ.

[พระนันทะสำเร็จอรหัตตผล]

อลฺหิ อายสมฺมโต นนทสฺส สหายกา ภิกฺขุ อายสมฺมตํ นนํ ภตฺทวาทเณ จ อุปกฺกิตฺทวาทเณ จ สมฺมาจรณฺติ

“ภตฺโต กิรายสมฺมา นนฺโท. อุปกฺกิตฺโต กิรายสมฺมา นนฺโท. ปถจณนํ อจจราสถานํ เหตุ พรหมจริยํ จรติ.

ภควา กิรสฺส ปาฏิโกโค ปถจณนํ อจจราสถานํ ปฏฺฐิลาภาย กกุฏปาทานนฺติ.

อลฺหิ อายสมฺมา นนฺโท สหายกานํ ภิกฺขุนํ ภตฺทวาทเณ จ อุปกฺกิตฺทวาทเณ จ อญฺญิยาโน หรายมาโน ชิคฺคจฺจมาโน

เอโก วูปกฺกฺโข อปปมตฺโต อาตาปี ปทิตตฺโต วิหรนฺโต, นจิริสเสว ยสฺสตถาย กฺลปฺตตา สมฺมเทว อคารสมฺมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ.

ตทฺหนฺตฺตโร พรหมจริยปริโยสานํ ทิฏฺฐเฐว ฌมฺเม สยํ อภิญญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหาสี.

“ชีณฺหา ชาตี. วุสฺสิตํ พรหมจริยํ. กตํ กรณฺียํ. นาปรํ อิตถตฺตยาตติ อพภณฺญาสิ.

อณฺญตฺโร จ ปนายสมฺมา นนฺโท อรหตํ อโหสิ.

อเถกา เทวตา รตฺติภาเค สกลํ เซตฺวานํ โอบาเสตฺวา สตถารํ อุปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา อาโรเจสิ

“อายสมฺมา ภนฺเต นนฺโท ภควโต ภาตา มาตุจฉาปฺตโต

อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตี ปถญฺยาวิมุตฺตี ทิฏฺฐเฐว ฌมฺเม สยํ อภิญญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริตฺติ.

ภควโตปิ โข ญฺยานิ อุตฺปาที

“นนฺโท อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตี ปถญฺยาวิมุตฺตี ทิฏฺฐเฐว ฌมฺเม สยํ อภิญญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริตฺติ.

โส ปายสมฺมา ตสฺสา รตฺติยา อจฺเจเนน ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา เอตทโวจ

“ยํ เม ภนฺเต ภควา ปาฏิโกโค ปถจณนํ อจจราสถานํ ปฏฺฐิลาภาย กกุฏปาทานํ,

มฺญจามํ หนฺเต ภควนฺตํ เอตสมฺมา ปฏฺฐิสฺสาตี.

“มยาปิ โข เต นนท เจตฺสา เจโต ปริจฺจ วิหิตฺโต

‘นนฺโท อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตี ปถญฺยาวิมุตฺตี ทิฏฺฐเฐว ฌมฺเม สยํ อภิญญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริตฺติ

เทวตาปิ เม เอตมตฺถํ อาโรเจสิ

‘อายสมฺมา ภนฺเต นนฺโท อาสวานํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตี ปถญฺยาวิมุตฺตี ทิฏฺฐเฐว ฌมฺเม สยํ อภิญญา สจฺฉิกตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหริตฺติ.

ยเทว โข เต นนท อนฺุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ มุตฺตํ, อถาหํ มุตฺโต เอตสมฺมา ปฏฺฐิสฺสาตี.

อถโข ภควา เอตมตถ วิทิตวา ตาย เวลาย อิม อูทาน อูทานสิ

“ยสส ตินโณ กามปงโก มททีโต กามกณฺฏโก
โมหกขมมฺนุปฺตโต สุขทุกฺเข น เวธตีติ.

[พระนันทะถูกฟ้อง]

อถกทิวส ภิกขุ อายสมนตฺ นนฺทํ ปุจฺฉิสฺส “อาวุโส นนฺท ปุพฺเพ ตฺวํ ‘อุกกณฺฐิตฺมเหตี วเทสิ. อิทานิ เต กถนตี.

“นตถิ เม อาวุโส คิหิภาวาย อาลโยติ.

ตํ สุตฺวา ภิกขุ “อภฺตํ อายสฺมา นนฺโท กเถตี อถญํ พยากรโธตี.

อตีตทิวเสสฺส ‘อุกกณฺฐิตฺมเหตี วตฺวา อิทานิ ‘นตถิ เม คิหิภาวาย อาลโยติ กเถตีตี วตฺวา

คนตฺวา ภควโต เอตมตถ อโรเจสฺส.

ภควา “ภิกฺขเว อตีตทิวเสสฺส นนฺทสฺส อตฺตภาโว ทุจฺฉนฺนเคหสทิสฺส อโหสิ. อิทานิ สฺจฉนฺนเคหสทิสฺส ชาโต.

อโย ทิ ทิพฺพจฺฉรณํ ทิฏฺฐกาลโต ปฏฺฐาย ปพฺพชิตกิจฺจสส มตถกํ ปาเปตฺตํ วายมนฺโต ตํ กิจฺจํ ปตฺโตตี วตฺวา อีมา คาถา อภาสิ

“ยถา อคารํ ทุจฺฉนฺนํ วุจฺฉิ สมตีวิชฺฆตี
เอวํ อภาวิตํ จิตตํ ราโค สมตีวิชฺฆตี.
ยถา อคารํ สฺจฉนฺนํ วุจฺฉิ น สมตีวิชฺฆตี
เอวํ สฺภาวิตํ จิตตํ ราโค น สมตีวิชฺฆตีตี.

[แก้กรรม]

ตตถ อคารนฺติ: ยงฺกิลฺลิจิ เคหํ.

ทุจฺฉนฺนนฺติ: วิรลจฺฉนฺนํ ฉิทฺทาวฉิทฺท.

สมตีวิชฺฆตีตี: วสฺสวุจฺฉิ วิณีวิชฺฆตี.

อภาวิตนฺติ: ตํ อคารํ วุจฺฉิ วย ภาวนารหิตตฺตา อภาวิตํ จิตตํ ราโค สมตีวิชฺฆตี.

น เกวลํ ราโค. โทสมโหมมานาทโย สพฺพกิลฺเลสา ตถารูปํ จิตตํ อตีวิชฺฆนตีเยว.

สฺภาวิตนฺติ: สมถวิปสฺสนาภาวนาหิ สฺภาวิตํ.

เอวรูปํ จิตตํ สฺจฉนฺนํ เคหํ วุจฺฉิ วย ราคาทโย กิลฺเลสา อตีวิชฺฆตี น สกโกนฺตีตี.

คาถาปริโยसानเ พฺหู โสตาปตตีผลาทินี ปาปุณฺสี.

มหาชนสฺส สาทลิกา เทสฺนา อโหสิ.

[พระนันทะเคยถูกล่อด้วยมาตุคาม]

อถ ภิกขุ ฅมฺมสภายํ กถํ สมนฺนุทฺธาเปสฺสิ

“อาวุโส พฺพฺธา จ นาม อจฺฉริยา. ชนปทกฺลยาณิ นิสฺสาย อุกกณฺฐิตฺ นามายสฺมา นนฺโท สตถารา เทวจฺฉรา อามิสฺสํ กตฺวา วินีตีตี.

สตถา อาคนถวา “กาย นุตถ ภิกขเว เอตริ กถาย สนฺนินฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา “อิมาย นามมาติ วุตเต
“น ภิกขเว อิทาเนว, ปุพฺเพเปส มया มาตุคามเนน ปโลเกตฺวา วินีโตเยวาทิ วตฺวา เตหิ ยาจิตฺ อตีตฺ อาทริ

[บุรพกรรมของพระนันทะ]

อตีเต, พาราณสียํ พรหมมตเต รชฺชํ กาเรนเต, พาราณสีวาสิ กปฺปกิ นาม วณฺนิโช อโหสิ.

ตสฺเสโก คหฺโร กุมภการํ วหฺติ.

ทิวเส ทิวเส สตต โยชนานิ คจฺฉติ.

โส เอกสมิ สมเย คหฺรภาการเกหิ ตกฺกสิลํ คนฺถวา ยาว ภาณฺทสฺส วิสฺสชชนา คหฺรํ วิจฺริตฺ วิสฺสชเชสิ.

อถสฺส โส คหฺโร ปริชาปิฏฺฐู จรมาโน เอกํ คหฺรํ ทิสฺวา อฺปสงกมิ.

สา เตน สหฺริ ปฏฺิสนฺถารํ กโรนฺตี อาท “กุโต อาคโตสฺติ.

“พาราณสีโตติ.

“เกน กมเมนาติ.

“วณฺนิชกมเมนาติ.

“กิตตํ การํ วหฺสฺติ.

“กุมภการนฺติ.

“เอตตํ การํ วหนฺโต กติโยชนานิ คจฺฉสฺติ.

“สตตโยชนานีติ.

“คตฺถฺรฺวาน เต กาจิ ปาทปริกมมํ वा पिฏฺฐิปริกมมํ वा กโรนฺตี อตถีติ.

“นตฺถิ ภาเทหิ.

“เอวํ สนฺเต, มหาทฺทุกฺโข อโนโสสิ.

กิญฺจาปิ หิ ตिरจฺฉานคตฺวาน ปาทปริกมมาทิการโก นาม นตฺถิ. กามสฺสโยชนชฺฉนฺตถํ เอวรूपํ กเลสิ.

โส ตสฺสา กถาย อุกกณฺฐีโต.

กปฺปกิ ภาณํ วิสฺสชเชตฺวา ตสฺส สนฺติกํ คนฺถวา “เอหิ ตาต คมิสฺสามาติ อาท.

“คจฺฉถ ตฺมเห. นาหิ คมิสฺสามีติ.

อถ นํ ปุณฺปุณฺนี ยาจิตฺวา “อนิจฺฉนฺตํ นํ ภาเยตฺวา เนสฺสามีติ จินฺเตตฺวา อิมํ คาถมาห

“ปโตทฺนเต กริสฺสามิ โสฬสงฺคฺฤติกณฺฐกํ.

สณฺฉินฺทิสฺสามิ เต กายํ. เอวํ ชานาหิ คหฺรภาติ.

ตํ สุตฺวา คหฺโร “เอวํ สนฺเต, อหิ เต กตฺตพฺพํ ชานิสฺสามีติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

“ปโตทฺมเม กริสฺสสิ โสฬสงฺคฺฤติกณฺฐกํ.

ปุโรโต ปติภูริหิตวาน   อุทธริตวาน ปจฉโต
ภณช^๑ เต ปาตยิสสามิ^๒   เอร^๓ ชานาหิ กปุปกาติ.

ต^๑ สุตวา วณิโซ “เกน นุ โข การณเนส ม^๒ เอร^๓ วทตีติ จินเตตวา อีโต จีโต จ โอลเณโต ต^๑ คหริ^๒ ทิสวา
“อิมาย เอส เอร^๓ สีกขาปีโต ภวิสสตี. ‘เอวร^๓ปี นาม เต คหริ^๒ อานีสสามีติ มาตุคามเน ต^๑ ปโลเกตวา เนสสามีติ จินเตตวา
อิม^๑ คากมาห

“จตุปปที สงขมุขี   นารี สพพงคโสภินี
ภริย^๑ เต อานยิสสามิ   เอร^๓ ชานาหิ คหริภาติ.

ต^๑ สุตวา ตุฏฐจิตโต คหริโก อิม^๑ คากมาห

“จตุปปที สงขมุขี   นารี สพพงคโสภินี
ภริย^๑ เม อานยิสสตี   เอร^๓ ชานาหิ กปุปก
กปุปก ภียโย คมยิสสามิ   โยชนานิ จตุททสาติ.

อถ น^๑ กปุปโก “เตนหิ เอหิตี คเหตุวา สกฐฐาน^๑ อคมาสิ.

โส กติปาหจเจเน ต^๑ อาห “นनु ม^๒ ตุมเห ‘ภริยนเต อานยิสสามีติ อโวจตุถาติ.

“อาม วุตต^๑. น^๒ อตตโน กถ^๑ ภินทิสสามิ. ภริยนเต อานยิสสามิ.

วภู^๑ ปน ตุย^๒ เอกกเสว ทสสามิ. ตุย^๒ อตตโน^๓ ทุตยสส ต^๑ ปโเหตุ วา, มา วา. ตวเมว ชานะยยาสิ.

อุภิน^๑ โว ส^๒วสมนวาย ปุตตาป ชายิสสนตี. เตหิปี พหุหิ สห^๑ ตุย^๒ ต^๑ ปโเหตุ วา, มา วา. ตวเมว ชานะยยาสิตี.

คหริโก, ตสม^๑ กเถนเตเยว, อนเปกโข อโหสิ.

สตุถา อิม^๑ ฐมเมสน^๑ อหริตวา “ตทา ภิกขเว คหริ ชนปทกลยาณี อโหสิ. คหริโก นน^๑โ. วณิโซ อหเมว.

เอร^๓ ปุเพเปส มยา มาตุคามเน ปโลเกตวา วินีโตติ ชาต^๑ก^๑ นิฏฐาเปสีตี.

นันทเถรวตฺถ.

๑ ส^๑. ม. ย. ทนต^๑.

๒ ส^๑. สาวยิสสามิ.

๓ ม. ตุย^๒ เวตต^๑ ทุตยสส ปโเหตุ วา มา วา ส^๑. ตุย^๒ ปน อตต^๑ทุตยสส.

๑๐. เรื่องนายจุนทสุกริก

๑๐. จุนทสุกริกวตฺถุ.

“อิธ โสจติ เปจจ โสจตีติ อิมํ ฌมมเทสนํ สตถา เวฬุวเน วิหรนโต จุนทสุกริกํ นาม อารพภ กเถสิ.

[นายจุนททะเลียงชีพด้วยการเลี้ยงสุกรชาย]

โส ภิร ปถจปถณาส วสทานิ สุกเร วชิตวา ชาทนโต จ วิกกิณนโต จ ชีวิตํ กปเปสิ.

ฉาตกกาเล สกณฺเณ วีหิ อาทาย ชนปํ คนฺตวา เอกนาฬิทวินาฬิมตเตน คามสุกรโปตเถ กิณฺตวา สกณฺํ ปุเรตวา อาคนฺตวา
ปจฉานเวสเน วชํ วิย เอกภูฏานํ ปริกชิปีตวา ตตเถว เตสํ นีวาปํ โรเปตวา,

เตสุ นานาคจฺเณ จ สรโรวลถยจฺจ ชาทิตวา วชฺติเตสุ,

ยํ ยํ มาเรตุกาโม โหติ, ตํ ตํ อาพาหเน นิจจลํ พนฺธิตวา สรโรมฺสสฺส อุตฺตมายิตวา พหฺลภาวตถํ จตฺรสมฺมุคฺคเรณ โปเถตวา

“พหฺลมีโส ชาโตติ ญฺตวา มุชํ วิวริตวา ทนฺตนฺตเร ทณฺชกํ ทตฺวา โลหนานาฬิยา ปกฺกภูฏิตํ อุนฺโหนกํ มุเช อาสิญฺจติ.

ตํ กุจฺฉิยํ ปวิสิตวา ปกฺกภูฏิตํ กรีสิ อาทาย อโรภาเคน นิกฺขมิตวา,

ยาว โถกํ กรีสิ อตฺถิ, ตาว อาวิลํ หุตฺวา นิกฺขมติ,

สุทฺธเร อุตฺเร, อจฺฉํ อนาวิลํ นิกฺขมติ.

อถสฺส อวเสสํ อุกํ ปิฏฺฐิยํ อาสิญฺจติ.

ตํ กาทพจมมํ อูปปาเตตฺวา คจฺฉติ.

ตโต ติณฺนุกาย โลมานิ ฉาเปตฺวา ติณฺนเหเน อสินา สีสิ ฌินฺทติ.

ปคฺขรณฺตํ โลหิตํ ภาชเนน ปฏิกฺคเหตฺวา มํสิ โลหิตเนน มทฺทิตฺวา ปจิตฺวา ปุตฺตพารมฺชเณ นิสินฺโน ชาทิตฺวา เสสํ วิกกิณฺนาติ.

ตสฺส อิมินา นียาเมเนว ชีวิตํ กปเปตฺสส, ปถจปถณาส วสทานิ อติกกนฺตานิ.

ตถาคเต ฐรวีหारे วสนฺเต, เอกทิวสปี ปุพฺพมฺภูฏิมตเตน ปุชา วา กฏฺจจฺมตตภิกฺขาทานํ วา อญฺญํ วา กิลฺยจि ปุญฺญ นาม นาโหสิ.

อถสฺส สรีเร โรโค อูปปชฺชิ.

[อเวจिनรกร ร้อนยิ่งกว่าไฟธรรมดา]

ชีวนฺตสฺเสว อวีจิมหานิรยสนฺตาโป อูปฏฺฐหิ.

อวีจิสฺนตาโป นาม โยชนสฺเต ฐฺตวา โอลเณตสฺส อุกฺขินิ ภิณฺทนสมตฺโถ ปรีหาโห โหติ.

วฺตตมปี เจตํ

“สมนฺตวา โยชนสฺตํ ฝริตฺวา ติณฺนุติ สพฺพทาติ.

นาคเสนตเถเรณ ปนสฺส ปากตีกอคคิสนฺตาปโต อธิมตฺตตาย อยฺมปมา วฺตตา

“ยถา มหาราช กุฏฺฐาคารมตฺโต ปาสาโณปี นิรยอคคิมหิ ปกฺกชิตโต ชเณน วิลยํ คจฺฉติ,

นิพพตฺตสฺตตา ปเนตฺถ กมฺมพฺเพเน มาตฺตูกุจฺฉิตฺตา วิย น วิลียนฺตีติ.

[นายจุนทเสวยผลกรรมทันตาเห็น]

ตสส ตสมี สนตาเป อฏฐิต, กम्मสิกริกโก อากาโร อุปปชชิต.

เคหมชเณเยว สุกรรว วิตวา ชนุกเกหิ วิจรรนโต ปุตติมวตุมปิ ปจฉิมวตุมปิ คจฉติ.

อถสส เคหมานุสกา ตํ ทพหํ คเหตุวา มุขํ ปิทหนติ.

กम्मวิปาโก นาม น สกกา เกนจิ ปฏีพาหิตุ.

โส วิรวนโต อิต จิต จ วิจรรติ.

สมนตา สตตส ชเรสุ มณฺสสา นิตทํ น ลภนติ.

มรณภเยน ตชชิตสส ปนสส พหิ นิกขมนํ นีวาเรตุ อสกโกนโต สพโพ เคทชโน,

ยถา อนโต ลูโต พหิ วิจรรติ น สกโกติ, ตถา เคทวารานิ ปิทิตวา พหิเคหํ ปริวาเรตวา รกชนโต อจฉติ.

[เสวยผลกรรมในสัมปรายภพ]

อิตโรปิ อนโตเคเหเยว นีรยสนตาเปเน วิรวนโต อิต จิต จ วิจรรติ.

เอวํ สตต ทิวसानิ วิจรรติวา อฏฐิเม ทิวเส กาลํ กตวา อวีจิมทานิรเย นินพพตติ.

อวีจิมทานิรโย เทวทูตสฺสตนเตเน วณฺเณตพโพ.

[พวกภิกษุเข้าใจว่า เข่าฆ่าสุกรทำการมงคล]

ภิกขุ ตสส มรทวารเณ คจฉนตา ตํ สททํ สุตวา “สุกรสทเทติ สณฺญีโน หุตวา วิหารํ คนตวา สตถุ สนฺติเก นิสินฺนา เอวมาหํสุ
“ภนเต จุนทสุกริกสส เคทวารํ ปิทิตวา สุกรานํ มารियมานานํ, อชช สตตโม ทิวโส. เคเห กาจิ มจฺจลกีริยา ภวิสสติ มณฺเญ.

เอตตเก นาม ภนเต สุกเร มาเรตสส เอกมปิ เมตตจิตตํ วา การุญญํ วา นตถิ.

น จ วต โน เอวรูป กกชโพ ผรุโส สโต ทิฏฐูปุพเพติ.

สตถา “น ภิกขเว โส อิเม สตต ทิวเส สุกเร มาเรติ. กम्मสิกริกกํ ปนสส อุตปาเท. ชีวนตสเสว อวีจิมทานิรยสนตาเป อฏฐฐาสี.

โส เตน สนตาเปเน สตต ทิวसानิ สุกรรว วิรวนโต อนโตเนเวสเน วิจรรติวา อชช กาลํ กตวา อวีจิมหิ นินพพตติ วตวา

“ภนเต อิช โลเก เอวํ โสจิตวา ปุน คนตวา โสจณฺฐานเยว นินพพตติ วุตเต,

“อาม ภิกขเว ปมตโต นาม คหฺภูโฐ วา โทตุ ปพพชิต วา อุกยตถ โสจติเยวาติ วตวา อิมํ คาถมาห

“อิช โสจติ. เปจจ โสจติ.

ปาปการี อุกยตถ โสจติ.

โส โสจติ. โส วิหณฺญติ

ทิสวา กम्मกิลิฏฐมตฺตโนติ.

[แก้อรธ]

ตตถ ปาปการีตี นานปฺปการสส ปาปกम्मสส การโก ปฺคคโล

“อกตํ วต เม กฺลยาณํ. กตํ เม ปาปนฺติ เอกิเสเนว มรณสมเย อิช โสจติ. อิทฺมสฺส กम्मโสจณํ.

วิปาก์ อนุภวนุโต ปน เปจจ โสจติ. อิทมฺสส ปโรโลก วิปาก์โสจณ.

เอว โส อุภยตถ โสจติเยว. เตเนว การณน ชีวมาโนเยว โส จันทสุกริกโกปี โสจติ.

ทิสวา กम्मกิลิฐุมตฺตโนติ: อตฺตโน กิลิฐุมมํ ปสฺสิตฺวา โสจติ. นานปฺปการํ วิลปนฺโต วิทญฺญติ กิลมตีติ.

คากาปรีโยसान พหู โสตาปนนาทโย อเหตุ.

มหาชนสฺส สาทถิกา เทสนา ชาตาทิ.

จันทสุกริกวตฺถ.

๑๑. เรื่องธัมมิกอุบาสก

๑๑. ธัมมิกอุบาสกวัตถุ.

“อิธ โมทติ เปจจ โมทตติ อิมม ธัมมเทสนัน สตถา เซตวเน วิหรนฺโต ธัมมิกอุบาสกํ อารพภ กเถสิ.

[อุบาสกและครอบครัวบำเพ็ญกุศลเป็นนิตย]

สาวตถียํ กิร ปณจस्ता ธัมมิกอุบาสกา นาม อเหตุ.

เตสุ เอภกสฺส ปณจ ปณจ อุบาสกสถานิ ปริวาร.

โย เตสํ เซฏฐโก, ตสฺส สตฺต ปุตฺตา สตฺต ชิตโร.

เตสุ เอภกสฺส เอภกา สลาภยาคุ สลาภมตฺตํ ปุกฺขิกมตฺตํ สงฆมตฺตํ อุโปสถิกมตฺตํ आคณฺตุกมตฺตํ วสฺสวาสิกํ อโหสิ.

เตปิ สพฺเพว อญฺชาตปุตฺตา นาม อเหตุ.

อิตติ “จฺุทฺทสนฺนํ ปุตฺตานํ ภริยาย อุบาสกสฺสาติ โสฬส สลาภยาคุอาทีนิ ปวตฺตนฺติ.

อิตติ โส สปุตฺตทาโร สีลวา กลยาณธมฺโม ทานสํวิภาครโต อโหสิ.

อถสฺส อปรภาเค โรโค อุปฺปชฺชิ.

อายุสงฺขาโร ปริหาสิ.

[อุบาสกป่วย นอนฟังธรรม]

โส ธมฺมํ โสตุกาโม “อญฺจ วา เม โสฬส วา ภิกฺขุ เปเสถาติ สตฺถุ สนฺติกํ ปหิณฺนิ.

สตถา ภิกฺขุ เปเสสิ.

เต คนฺตวา ตสฺส มณฺจํ ปริวารเตวา ปณฺญตฺเตสุ อาสเนสุ นิสินฺนา

“ภนฺเต อຍယာณံ เม ทสฺสนํ ทูลลภํ ภวิสฺสตี. ทุพฺพโลมฺหิ. เอกํ เม สุตฺตํ สขมฺยาถาติ วุตฺตา

“กตฺรํ สุตฺตํ โสตุกาโม อุบาสกาติ, “สพฺพพฺพุธานํ อวิชฺหิตํ สติปญฺญานสฺสุตฺตนฺติ วุตฺเต,

“เอกายโน อຍ ภิกฺขเว มคฺโค สตฺตานํ วิสุทฺธิยาติ สุตฺตนฺตํ ปญฺญเปสฺสิ.

[เทวดานำรถมารับอุบาสกไปเทวโลก]

ตสฺมึ ขณฺเ ฉเทวโลเกหิ สพฺพาลงฺการปฏิมณฺจิตฺตา สหสฺสสินฺธวฺยุตฺตา ทิยชฺฌมโยชนสติกา ฉ รธา อาคมฺมิสุ.

เตสุ ฐิตา เทวตา “อมฺหากํ เทวโลกํ เนสฺสาม. อมฺหากํ เทวโลกํ เนสฺสาม.

อมฺโถ มตฺติกภาชนํ ภินฺทิตฺวา สุวณฺณภาชนํ คนฺหนฺโต วิย อมฺหากํ เทวโลเก อภิมฺมิตฺุ อิชฺ นิพฺพตฺตฺตฺติ” วทิสฺสุ.

อุบาสโก ธมฺมสฺสวณฺนฺตรายํ อนิจฺจนฺโต “อาคเมถ. อาคเมถาติ อาห.

[พวกภิกษุและบุตรธิดาอุบาสกเข้าใจผิด]

ภิกษุ “อมเห วทตีติ สลญาย ตุณ्हี อเหสิ”

อถสส ปุตตธีตโร “อมหากัง ปีตา ปุพเพ ฌมมสฺสวเนน อตติโต อโหสิ.

อิทานิ ปน ภิกษุ ปกโกสาเปตฺวา สุขุมาโย การตฺวา สยเมว วาเรติ. มรณสฺส อภายนกสโต นาม นตฺถิติ วิริวีสุ.

ภิกษุ “อิทานิ อโนกาโสติ อญฺญายาสนา ปกฺกมียสุ.

อุปาสโก โลกํ วิตฺตนาเมตฺวา สตี ปฏฺลิภิตฺวา ปุตฺเต ปุจฺฉิ “กสฺมา กนฺทถาติ.

“ตาท ตุมเห ภิกษุ ปกโกสาเปตฺวา ฌมฺมํ สฺสมนฺตา สยเมว วารยิตถ.

อถ มย ‘มรณสฺส อภายนกสโต นาม นตฺถิติ กนฺทิมฺหาติ.

“อຍຍ ปน กุหฺนฺติ.

“อโนกาโสติ อญฺญายาสนา ปกฺกนฺตา ตาตาติ.

“นาหิ อຍຍเหติ สทฺธิ กເမมีติ.

“อถ เกน สทฺธิ กເถถาติ.

“ฉหิ เทวโลเกหิ เทวตา ฉ รເถ อลงฺกริตฺวา อาทาย อากาเส ฐฺตฺวา ‘อมหากัง เทวโลเก อภฺริมาหิ, อมหากัง เทวโลเก อภฺริมาหීติ สทฺทํ กโรนฺติ. ตาหิ สทฺธิ กເမมีติ.

“กุหิ ตาท รธา. น มย ปสฺสามาติ.

“อตฺถิ ปน มยหิ คนฺถิตานิ ปุพฺผานีติ.

“อตฺถิ ตาตาติ.

“กตโร เทวโลโก รมนฺนียติ.

“สพฺพโพธิสฺตตฺตานํ พุทฺธมาตาปิตฺตนญจ วสนฺนฺฐานํ ตฺสฺสิตฺถวาน รมนฺนียํ ตาตาติ.

“เตนหิ ‘ตฺสฺสิตฺถวานโต อาคฺตรເถ ปุพฺผทาม ลคฺคตฺตฺติ ปุพฺผทามํ ขิປถาติ.

เต ขิປีสฺสุ.

ต รฺถธฺเร ลคฺคิตฺวา อากาเส โอลฺมพฺพิ.

มหาชน เตว ปสฺสตี, รถํ น ปสฺสตี.

อุปาสโก “ปสฺสເถตํ ปุพฺผทามนฺติ วตฺวา, “อาม ปสฺสามาติ วุตฺเต,

“เอต ตฺสฺสิตฺถวานโต อาคฺตรເถ โอลฺมพฺพิ. อหิ ตฺสฺสิตฺถวานํ คจฺฉามิ. ตุมเห มา จินฺตยิตถ.

มม สนฺตฺเก นิพฺพตฺติตฺตฺกามา หุตฺวา มยา กตฺตนิยามเณว ปุญฺญานิ กโรถาติ วตฺวา กาลํ กตฺวา

ตฺสฺสิตฺถวานโต อาคฺตรເถ ปตฺติภฺรฺฐาสี.

ดาวเทวสฺส ติคาวุตฺตปฺมาโณ สฺมฺมจฺฐิสฺสภฺวาราลงฺการปฏฺมฺมณฺขิตโต อตฺตภาโว นิพฺพตฺติ.

อจฺฉราสหสฺส ปริวาเรสิ.

ปณจวีสติโยชนิกัม รัตนวิमान ปาตุรโหสิ.

เตปิ ภิกขุ วิชาเร อุนุปตเต สตา ปุจฉิ “สุตา ภิกขเว อุบาสเกน ธम्मเทสนาติ.

“อาม ภนเต. อนตราเยว ปน ‘อาคเมถาติ วาเรสิ. อถสส ปุตตธีตโร กนทิสฺสุ.

มย ‘อิทานิ อโนกาโสติ อฏฐายาสนา นิกขนตาคี.

“น โส ภิกขเว ตุมहेหิ สหฺธิ กเถสิ. ฉหิ ปน เทวโลเกหิ เทวตา ฉ รเถ อลงกริตวา อหริตวา ตํ อุบาสกํ ปกโกสิสฺสุ.

โส ธम्मเทสนาย อนตราเย อนิจฉนโต ตาหิ สหฺธิ กเถสิตี.

“เอวํ ภนเตตี.

“เอวํ ภิกขเวตี.

“อิทานิ กุหิ นินพตโตตี.

“ตฺถิสิตถวเน ภิกขเวตี.

“ภนเต อธิ ญาติมชฺเชน โมทนาโน จริตวา ปุน โมทนฏฐาเนเยว นินพตโตตี.

“อาม ภิกขเว อุปมตตา หิ คหฺฐา วา ปพฺพชิตา วา สพฺพตถ โมทนฺติเยวาตี วตวา อิมํ คาถมาห

“อธิ โมทติ เปจฺจ โมทติ

กตปุณฺณ อุภยตถ โมทติ

โส โมทติ โส ปโมทติ

ทิสฺวา กมฺมวิสุทฺธิมตฺตโนตี.

[แก้อรธ]

ตตถ กตปุณฺณตี: นานุปการสฺส กุสลสฺส การโก ปุคฺคโล

“อกตํ วต เม ปาป, กตํ วต เม กฺลยาณตี อธิ กมฺมโมทเนน โมทติ, เปจฺจ วิปากโมทเนน โมทติ, เอวํ อุภยตถ โมทติ นาม.

กมฺมวิสุทฺธิตี: ธम्मิกอุบาสโกปี อตฺตโน กมฺมวิสุทฺธิ ปุณฺณกมฺมสมฺปตฺตี ทิสฺวา กาลกิริยโต ปุพฺเพ อธิ โลเกปี โมทติ,

กาลํ กตวา อิทานิ ปรโลเกปี ปโมทติ อตีโมทติเยวาตี.

คาถาปริโยसानเ พฺหุ โสตาปนฺนาทโย อหฺสิ.

มหาชนสฺส สาตฺถิกา ธम्मเทสนา ชาตาคี.

ธम्मิกอุบาสกตฺถ.

๑๒. เรื่องพระเทวทัต

๑๒. เทวทัตตวตถุ.

“อิธ ตปฺปติ เปจฺจ ตปฺปตีติ อิมํ ฌมฺมเทสฺสนํ สตถา เซตวเน วิหรนฺโต เทวทัตฺตํ อารพฺภ กเถสิ.

[เจ้าศากยะ ๖ พระองค์ทรงผนวช]

เทวทัตตสฺส วตฺถุ ปพฺพชิตกาลโต ปฏฺฐาย ยาว ปฐฺวิปฺเวสฺนา เทวทัตฺตํ อารพฺภ ภาสิตานิ สพฺพานิ ชาตกาณี วิตถาเรตฺวา กเถตี.

อยํ ปเนตถ สงฺเขโป

สตถริ อนฺุปียํ นาม มลฺลานํ นิคฺโม ตํ นิสฺสาย อนฺุปียมฺพเวเน วิหรนฺเตยฺเว, ตถาคตสฺส ลกฺขณปฏฺิกคฺคหณทิวเสยฺเว

อสีตีสหสฺเสหิ ญฺาติกุลฺเลหิ “ราชา วา โหตุ, พุทฺโธ วา ชตฺตยปฺริวาโร วิจฺริสฺสตีติ อสีตีสหสฺสปฺตฺตา ปฏฺิณญฺาตา.

เตสุ เยภฺยเยเน ปพฺพชิตฺเตสุ, “ภทฺทียราชานํ อนฺุรฺุทฺธํ อานนฺทํ ภคฺคํ กิเมพิลฺลํ เทวทัตฺตนฺติ อิมํ ฉ สกฺเก อปพฺพชนฺเต ทิสฺวา

“มฺย อตฺตโน ปฺตฺเต ปพฺพาเชม. อิมํ ฉ สกฺกา น ญฺาตกา มณฺเญ. ตสฺมา น ปพฺพชนฺตีติ กถํ สมฺภูฏฺาเปสฺสุ.

อถ มหานาโม สกฺโก อนฺุรฺุทฺธํ อฺุสสงฺกมิตฺวา “ตาท อมฺหากํ กุลา ปพฺพชิตฺ นตฺถิ. ตฺว วา ปพฺพช อหํ วา ปพฺพชิสฺสามีติ อาห.

โส ปน สฺขมาโล โหติ สมฺปนฺนโกโค “นตฺถิตฺติ วจนฺมปิ เตเน น สฺตปฺพุพฺพิ.

เอกทิวสํ หิ, เตสุ ฉสุ ชตฺตยฺเยสุ คฺคฺพิทฺสาย กิพฺเนเตสุ, อนฺุรฺุทฺธ ปฺเวเน ปฺราชิตฺ ปฺวตฺถาย ปหิณฺนิ.

อถสฺส มาตา ปฺเว สขฺเซตฺวา ปหิณฺนิ.

เต ชาทิตฺวา ปน กิพฺสิสุ.

ปฺนปฺปฺนํ ตสฺเสว ปฺราชโย โหติ.

มาตา ปนสฺส, ปหิเต ปหิเต, ติกฺกชตฺตํ ปฺเว ปหิณฺนิตฺวา จตฺตถวาเร “ปฺวา นตฺถิตฺติ ปหิณฺนิ.

โส “นตฺถิตฺติ วจนฺสฺส อสฺสฺตปฺพุพฺพตฺตา “เอสาเปกา ปฺววิกิตฺติ ภวิสฺสตีติ มณฺญมาโน “นตฺถิปฺวเมว อาหฺรธาติ เปเสสิ.

มาตา ปนสฺส, “นตฺถิปฺวํ กิร อยฺเย เทธาติ วุตฺเต,

“มม ปฺตฺเตเน ‘นตฺถิตฺติ ปหํ น สฺตปฺพุพฺพิ. อิมินา ปน อฺุปาเยเน เอตมตฺถํ ชานาเปสฺสามีติ

ตฺจจฺฉํ สฺวณฺณปาตี อถญฺาย สฺวณฺณปาตียา ปฏฺิกฺกชิตฺวา เปเสสิ.

นคฺรปฺริคฺคาทิกา เทวตา จินฺเตสฺสุ

“อนฺุรฺุทฺธสฺสเกเน อนนฺนการกาเล อตฺตโน ภาคภตฺตํ อฺุปฺริฏฺฐปฺจเจกพฺุทฺธสฺส ทตฺวา

“นตฺถิตฺติ เม วจนฺสฺส สวานํ มา โหตุ. โกชนฺุปฺตฺติฏฺฐานชานนํ มา โหตุติ ปตฺถนา กตา.

สจฺจายํ ตฺจจฺฉปาตี ปสฺสิสฺสตี, เทวสฺมาคฺคํ ปวิสิตฺตํ น ลภิสฺสาม, สีสมปิ โน สตฺตธา มลฺลเยยฺยาติ.

อถ นํ ปาตี ทิพฺพปฺเวหิ ปฺณณํ อกฺสุ.

ตสฺสา คฺคฺพมณฺฑลฺเล ฐฺุเปตฺวา อฺุคฺฆมาฏฺิตมตฺตาย, ปฺวคฺคนโร สกฺลนคฺร์ ฉาเทตฺวา ฐฺุโต.

ปฺวชนฺุทํ มฺุเข ฐฺุปิตมตฺตเมว สตฺตรสฺสหรณฺีสหสฺसानิ อนฺุผริ.

โส จินตลีสี “นาค มาตุ ปิโย. เอตตัง เม กาลัง อิมัง นตฺถิปุณฺณาม น ปจฺ. อิตฺ ปุณฺณาย อณฺเฑ ปุวํ น ขาทิสสามีติ
เคหํ คนฺตฺวา มาตฺรํ ปุจฺฉิ “อมม ตุมหากัง อห ปิโย อปฺปิโยติ.

“ตาท เอกกฺขิโน อกฺขิ วีย หทยํ วีย จ อติปิโย เมติ.

“อถ กสมฺมา เอตตัง กาลัง มยํ นตฺถิปุวํ น ปจฺติถ อมฺมาติ.

สา จุลลฺปุณฺณากํ ปุจฺฉิ “อตฺถิ กิลฺลจ ปาติยํ ตาทาติ.

“ปริปุณฺณมา อเยเย ปาตี ปุเวหิ. เอวรฺฐปา ปุวา นาม เม น ทิฏฺฐุปฺพทาติ.

สา จินตลีสี “มยํ ปุตฺโต ปุณฺณฺวา กตานิหารโร ภาวิสฺสติ. เทวตาทิ ปาตี ปุเรตฺวา ปหิตา ภาวิสฺสนฺตฺติ.

อถ น ปุตฺโต “อมม อิตฺ ปุณฺณฺยา น อณฺเฑ ปุณฺณาม น ขาทิสสามิ. นตฺถิปุเมว ปเจยยาสิตี.

สาปิสฺส ตโต ปุณฺณฺยา “ปุวํ ขาทิตฺกามาเมหีติ วุตฺเต, ตฺจฺจปาตีเมว อณฺเฑเยเย ปาติยา ปฏิกฺขชิตฺวา เปเสสิ.

ยว อคารมชฺเฒ เวสิ, ตาวสฺส เทวตา ทิพฺพปุเว ปหิณฺสิ.

[เจ้าทั้ง ๒ สนทนากันถึงเรื่องบวชและการงาน]

โส เอตตังปิ อชานนฺโต ปพฺพชฺชนฺนาม กิ ขานิสฺสติ, ตสมฺมา “กา เอสา ปพฺพชฺชา นามาติ ภาตฺรํ ปุจฺฉิตฺวา

“โอรุทเทสฺมสฺสนฺนา กาสายนิวตฺเตน กุณฺฐตฺถเร วา วิทลฺมณฺจเก วา นิปชฺชิตฺวา ปิณฺฑาย จรณฺเตน วิหริตฺพพฺ,

เอสา ปพฺพชฺชา นามาติ วุตฺเต, “ภาตฺก อห สุชฺชมาโล. นาค สกฺขิสฺสามิ ปพฺพชิตฺฺนฺติ อาห.

“เตนหิ ตาท กมฺมนฺตํ อุกฺคเหตฺวา ชฺรราวาสํ วส. น หิ สกฺกา อมฺเหสุ เอเกน อปพฺพชิตฺฺนฺติ อาห.

อถ น “โก เอโส กมฺมนฺโต นามาติ ปุจฺฉิ.

ภตฺตฺกุณฺฐานํ กุลปุตฺโต กมฺมนฺตํ นาม กิ ขานิสฺสติ.

[เจ้าศากยะทั้ง ๓ สนทนากันถึงที่เกิดแห่งภตฺร]

เอกทิวสํ หิ ตินฺณํ ขตฺติยานํ กถา อฺุทปาหิ “ภตฺ นาม กุหิ อฺุณฺฐหฺตฺติ.

กิมฺพิโล อาห “โกณฺเฑ อฺุณฺฐหฺตฺติ.

อถ น ภทฺทโย “ตฺ ภตฺตสฺส อฺุณฺฐานํ น ขานาสิ. ภตฺต นาม อุกฺขลฺยํ อฺุณฺฐหฺตฺติ อาห.

อนฺรุทโร “ตฺ เทวปิ น ขานาถ. ภตฺต นาม รตนมฺกุลาเย สุวณฺณปาติยํ อฺุณฺฐหฺตฺติ อาห.

เตสุ กิร เอกทิวสํ กิมฺพิโล โกณฺฐโต วีหิ โอรุทริยาเมเน ทิสฺวา “เอเต โกณฺฐเกเยว ขาตาติ สยญฺเฐ อโหสิ.

ภทฺทโยปิ เอกทิวสํ อุกฺขลฺโต ภตฺตํ วชฺชเมยฺมานํ ทิสฺวา “อุกฺขลฺยเมเยว อฺุปฺนฺนฺติ สยญฺเฐ อโหสิ.

อนฺรุทเรเน ปน เนว วีหิ โกณฺเฏนฺตา น ภตฺตํ ปเจนฺตา วา วชฺชเมยฺมา วา ทิฏฺฐุปฺพทา, วชฺชเมตฺวา ปน ปุโรโต ฐฺุปีตเมว ปสฺสติ.

โส “ภฺุชิตฺกามกาเล ภตฺตํ ปาติยํ อฺุณฺฐหฺตฺติ สยญฺมกาสิ.

เอวํ ตโยปิ เต ภตฺตฺกุณฺฐานํ น ขานนฺติ.

เตนายนั “โก เอส กมมนโต นามาติ ปุจฉิตวา “ปฐมัม เขตต์ กสาเปตพพนตืออาทิกัม สัจจเร สัจจเร กตตพพ กิจจัม สุตวา
“กทา กมมนตานิ อนันโต ปถญายิสสตี. กทา มยัม อปโปสสุกกา โภเค ภูณชิสสามาติ วตวา,
กมมนตานิ อปริยัตตตาย อกขาทาย, –

“เตนทึ ตวณฺเณ ชรราวาสั วส. น มยหัม เอเตน อตถโถติ วตวา
มาตโร อุปสงกมิตวา “อนุชานาหิ มัม อมม. อหัม ปพพชิสสามีติ วตวา ตาย ติกขตตุมุ ปฏิกขิปิตวา,
“สเจ เต สหายโก ภททियราชา ปพพชิสสตี, เตน สทธี ปพพชาหิตี วุตเต,
ตัม อุปสงกมิตวา “มม โข สมม ปพพชชา ตว ปฏิกพธาติ วตวา ตัม นานปปกาเรหิ สญญาเปตวา
สตตเม ทิวเส อตตนา สทธี ปพพชตถาย ปฏินญัน คณทึ.

[อุบาลีออกบวชพร้อมด้วยศากยะทั้ง ๖]

ตโต “ภททियो สยกยราชา อนรุทโร อานนโท ภค กิมพิโล เทวตโต จาติ อิมะ ฉ ชตติยา อุปาลิกปปกสตตมา
เทวา วีย ทิพพสมปตตี สตตานิ มหาสมปตตี อนุภาวิตวา อุตยานัม คจจันตวา วีย จตฺรจคินิยา เสนาย นิกขมิตวา
ปรวิสัย ปตวา ราชานาย สพพเสนัม นีวตวาเปตวา ปรวิสัย โอกกมัสสุ.

ตตถ ฉ ชตติยา อตตโน อภรณานิ โอมุญจิตวา ภณชิกัม กตวา
“หนท ภณ อุปาลิ นีวตตสสุ. อลัม เต เอตตัม ชีวีกายาติ ตสส อทัสสุ.

โส เตสั ปาพมุเล ปวตติตวา ปริเทวิตวา เตสั อาณัม อติกกมิตุมุ อสกกอนโต อญฺฐาย ตัม คเหตุวา นีวตตี.
เตสั ทวิธา ชาตกาเล วนัม. โรทนปตตัม วีย ปฐวี กมปนาการปตตวา วีย อโหสิ.

อุปาลิกปโกปิ โถกัม คนตวา นีวตติตวา เอวัม จินเตสิ

“จณฺฐา โข สากียา ‘อิมินา กุมมारा นิปาติตาติ ขาเตยฺยูปิ มัม.

อิมะ ทิ นาม สยกยกุมมारा เอวรูปิ สมปตตี ปหาย อิมานิ อนคฆานิ อภรณานิ เขพพิณฺฑัม วีย ฉชเทตวา ปพพชิสสนตี,
กิมงคัม ปนาหนตี จินเตตวา ภณชิกัม โอมุญจิตวา ตานิ อภรณานิ รุกเข ลคคิตวา “อตถิกกา คณหนตฺตี วตวา
เตสั สนตีกัม คนตวา เตหิ “กสมมา นีวตโตสตีติ ปญฺฐู ตมตถัม อโรเจสิ.

[ศากยะทั้ง ๖ บรรลุคุณพิเศษ]

อถ นัม เต อาทาย สตถุ สนตีกัม คนตวา ภควนตัม วนทิตวา “มยัม ภนเต สากียา นาม มานนีสสิตีตา.

อัย อมหากัม ทิฆรตตัม ปริจารโก. อิมัม ปฐมตโร ปพพาเซถ. มยมสส อภิวาทนาทินิ กริสสาม. เอวัม โน มาโน นิมมาทยิสสตีติ
วตวา ตัม ปฐมตโร ปพพาเซตวา ปจฉา สยัม ปพพชิสสุ.

เตสु อายสมมา ภททियो เตเนว อนตฺรวสเสน เตวิชฺโช อโหสิ.

อายสมมา อนรุทโร ทิพพจกขุโก หุตวา ปจฉา มหาปุริสวิตกกสฺสตตัม สุตวา อรหตตัม ปาปุณฺนิ.

อายสมมา อานนโท โสตาปตติผลเล ปตฺติภูทฺตี.

ภคตเถโร จ กิมพิลเถโร จ อปรภาเค วิปสสนัม วชฺเชตวา อรหตตัม ปาปุณฺนิ.

เทวตโต โปถุชชนิกัม อิทธี ปตโต.

[พระเทวทัตแสดงฤทธิ์แก่อชาตศัตรูราชกุมาร]

อปรภาเค สตถริ โกสมพิย วิหรนเต, สสาวกสงขสส ตถาคตสส มหนโต ลามสกุกาโร นิพพตติ.

ตตถ วตถเสชชชาทิหตถา มนุสสา วิหาริ ปวิสิตวา

“กุหิ สตถา, กุหิ สาริปุตตเถโร, กุหิ มหาโมคคัลลานเถโร, กุหิ มหากัสสปเถโร, กุหิ ภัททิยเถโร, กุหิ อนุรุทธเถโร,
กุหิ อานนทเถโร, กุหิ ภคฺคเถโร, กุหิ กิมพิลเถโรติ อสีตมหาสาวกานํ นิสินฺนญฺจานํ โอลเณตา วิจรนติ.

“เทวตตเถโร กุหิ นิสินฺโน วา ฐิต วาติ ปุจฺจนโต นาม นตถิ.

โส จินฺตสิ “อหิ เอเตหิ สหฺธิเยว ปพฺพชิตฺโต, เอเตปิ ขตฺติยปพฺพชิตา, อหิปิ ขตฺติยปพฺพชิตฺโต,

ลามสกุการหตถา มนุสสา เอเต ปรีเยสนติ, มม นามิ คเหตาปี นตถิ,

เกน นุ โข สหฺธิ เอกโต หุตฺวา กํ ปสาเทตฺวา มม ลามสกุการํ นิพพตเตยฺยนฺติ.

อถสส เอตทโหสิ “อโย ราชา พิมพิสาโร ปฐมทสสเนเนว เอกาทสนทฺเตหิ สหฺธิ โสตาปตฺติผล ปตฺติญฺจิตฺโต.

น สกกา เอเตน สหฺธิ เอกโต ภาวฺตุ. โภสสรณญฺยาปี สหฺธิ น สกกา เอกโต ภาวฺตุ.

อโย โข ปน รมโย ปุตโต อชาตศัตรูกุมารโโร กสฺสจि คุณโทสนํ ชานาติ. เอเตน สหฺธิ เอกโต ภาวิสสามิติ.

โส โภสมพิโต ราชคหํ คนฺตฺวา กุมารกาวณฺณํ อภินิมมินฺตฺวา จตฺตารโ อาสิวิเส จตฺตสุ หตถปาเทสุ เอกํ คีวาย พนฺธิตฺวา

เอกํ สีเส จุมพฺภกํ กตฺวา เอกํ เอกํสํ กริตฺวา อิมาย อหิเมชลาเย อากาสโต โอรุยฺห อชาตศัตรูสส อุจฺจเณ นิสิตฺตฺวา,

เตน ภีเตน “โกลิ ตฺวนติ วุตเต, “อหิ เทวตฺตโตติ วตฺวา

ตสฺส ภยวิโนทนต์ถํ ตํ อตตภาวํ ปฏฺฐิสฺหริตฺวา สงฺฆาปฏิปตฺตจิวรรโโร ปุโรโต ฐิตฺวา ตํ ปสาเทตฺวา ลามสกุการํ นิพพตเตสิ.

[พระเทวทัตพยายามฆ่าพระพุทธเจ้า]

โส ลามสกุการาภิกฺขุโต “อหิ ภิกฺขุสงฺฆํ ปรีหริสสามิติ ปาปกํ จิตฺตํ อุปฺปาเทตฺวา สห จิตฺตูปฺปาเทน อิทฺธิโต ปรีหายิตฺวา

สตถาริ เวฬุณฺหวินฺหาเร สราชิกาย ปรีสาย รมฺมํ เทเสนตํ วนฺทิตฺวา อญฺญายาสนา อณฺชลิมนคฺคยฺห

“ภควา ภาเนต เอตฺรหิ ชินฺโดเน วุฑฺฒิ มหฺลลโก อปฺโปสสุโก ทิฏฺฐธมฺมสุชิวินฺหาโร อนุยฺยชฺตุ.

อหิ ภิกฺขุสงฺฆํ ปรีหริสสามิ, นิยฺยาเทถ เม ภิกฺขุสงฺฆนฺติ วตฺวา สตถารา เษฬาสิกฺวาเทน อปฺปาเทตฺวา ปฏฺฐิกฺขิตฺโต

อนตตมโน อิมิ ปฐฺมํ ตถาคเต อาฆาตํ พนฺธิตฺวา อปกฺกมิ.

อถสส ภควา ราชคเห ปกาสนิยฺกมฺมํ กಾರೆสิ.

โส “ปรีจจฺตโตทานิ อหิ สมเณน โคตเมน. อิทานิสฺส อนตถํ กริสสามิติ อชาตศัตรูํ อุปสงกมิตฺวา

“ปุพฺเพ โข กุมาร มนุสสา ทีชฺชายูกา, เอตฺรหิ อปฺปายูกา. ฐานํ โข ปเนต วิชฺชติ, ยํ ตฺว กุมารโรว สมนานอ กาลํ กรเยยาสิ.

เตนหิ ตฺว กุมาร ปิตริ หนตฺวา ราชา โหหิ. อหิ ภควนฺตํ หนตฺวา พุทฺโธ ภาวิสสามิติ วตฺวา, –

ตสมิ รัชเช ปตฺติญฺจิตฺเต, ตถาคตสส วชาย ปุริเส ปโยเชตฺวา, เตสุ โสตาปตฺติผลํ ปตฺวา นินฺตเตสุ, สยํ คิฉณญฺจํ อภิริทิตฺวา

“อหเมว สมณํ โคตมํ ชิวิตา โวโรเปสสามิติ สิลิํ ปรีชณฺตีวา รุหิรูปฺปาทกมฺมํ กตฺวา

อิมินาปี อุปายเนน มาเรตฺตุํ อสฺกโกนฺโต ปุณ นาฬาคิริ วิสฺสชฺชาเปสิ.

ตสมิ อากจฺจนเต, อานนทเถโร อตฺตโน ชิวิตํ สตถุ ปรีจจฺชิตฺวา ปุโรโต อญฺญาสิ.

ตั้ง วิทิตวา สตถา อุปปนธมมสเวโค หุตวา “เทวทัตโต สเทวกสฺส โลกสฺส อนตฺถนีสฺสิตํ อตฺตโน อวีจิมฺหิ ปจฺนกมฺมํ กโรตฺติ ปริวิตฺถเกตฺวา

“สุกรานิ อสาธุนิ อตฺตโน อหิตานิ จ.
ยํ เว หิตมฺจ สาธฺวจ ตํ เว ปรมทุกฺกรนฺติ

อิมํ คาลํ วตฺวา ปุณ อิมํ อุทานํ อุทานเณสิ

“สุกรํ สาธฺวนา สาธฺว. สาธฺว ปาเปณ ทุกฺกรํ.
ปาปํ ปาเปณ สุกรํ. ปาปมฺริเยหิ ทุกฺกรนฺติ.

อถโข เทวทัตโต อุโปสถทิวเส อตฺตโน ปริสาย สหฺธิ เอกมฺนตํ นิสฺสิตฺวา “ยสฺสิมานิ ปมฺจ วตฺถุนิ ขมฺนติ, โส สลากํ คณฺหตฺติ วตฺวา, ปมฺจสฺเตหิ วชฺชิตฺตเกหิ นวเกหิ อุปฺปกตมฺณฺหิ สลากาย คหิตาย, สงฺขํ ภินฺทิตฺวา เต ภิกฺขุ อาทาย คยาสิสํ อคฺมาสิ.

[อัครสาวกทั้ง ๒ ชักจูงภิกษุกลับเข้าพวกได้]

ตสฺส ตตฺถ คตฺถาวํ สุตฺวา สตถา เตสํ ภิกฺขุณฺ อานยตฺถาย เทว อคฺคสาวเก เปเสสิ.

เต ตตฺถ คนฺตฺวา อาเทสนาปาฏิหาริยานุสาสนิยา จ อิทธิปาฏิหาริยานุสาสนิยา จ อนุสาสนฺตา เต อมตํ ปาเยตฺวา อาทาย อากาเสนาคมิสฺสุ.

โกกาลิกโป โข “อุฏฺฐเหหิ อาวุโส เทวทัตฺต. นีตา เต ภิกฺขุ สาริปฺพุตฺตโมคฺคฺคลลาเนหิ.

นनु ตวํ มยา วุตฺโต ‘มา อาวุโส สาริปฺพุตฺตโมคฺคฺคลลาเนหิ วิสฺสาสิ. ปาปิจฺฉา สาริปฺพุตฺตโมคฺคฺคลานา ปาปิกานํ อิจฺฉานํ วสงฺคตา - อิติ วตฺวา ชนฺนุเกน หทยมฺขมฺเ ปหริ.

ตสฺส ตตฺถเว อุนฺหํ โลหิตํ มฺขโต อุกฺคณฺณิ.

อายุสมฺนตํ ปน สาริปฺพุตฺตํ ภิกฺขุสงฺฆปริวฺตํ อากาเสนาคจฺฉนฺตํ ทิสฺวา ภิกฺขุ อาหํสุ “ภนฺเต อายุสมฺมา สาริปฺพุตฺโต คมฺนกาเล อตฺตทฺตีโยว คโต. อิทานิ มหาปริวารो อากจฺฉนฺโต โสภตฺติติ.

[บุรพกรรมของพระเทวทัต]

สตถา “น ภิกฺขเว อิทานเว, ติริจฺฉานโยนินฺยํ นิพฺพตฺตกาเลปิ มม ปฺพุตฺโต มม สนฺติกํ อากจฺฉนฺโต โสภตฺติเยวาติ วตฺวา

“โหติ สีสวตํ อตฺโต ปฏฺิสนฺถารวฺตฺตินิ.
ลกฺขณํ ปสฺส อายนฺตํ ญฺาติสงฺฆปฺรุกฺขิตํ.
อถ ปสฺสสิมํ กาลํ สุวิหิณฺว ญฺาติภฺติ

อิหํ ชาตํ กเถสิ.

ปุณ ภิกฺขุหิ “ภนฺเต เทวทัตโต กิร เทว อคฺคสาวเก อุโฆสุ ปสฺเสสุ นิสฺสิทาเปตฺวา ‘พฺพุทฺธิสฺสหาย ธมฺมํ เทเสสฺสามีติ, ตุมฺหากํ อนุกิริยํ กโรตฺติ วุตฺเต, “น ภิกฺขเว อิทานเว, ปุพฺเพเปส มม อนุกิริยํ กาดุํ วายมิ, น ปน สกฺขิตฺติ วตฺวา

“อปี วิรฺก ปสฺเสสิ สกฺณํ มลฺลฺลฺลภาณํ
ยฺรคฺวีสงฺกาสิ ปตี มยฺหํ สวิญฺญํ?

อุทกถลจรสฺส ปกฺขินอ

นิจจำ อามกมจณโฆชิโน

ตสสานุการี สวิภูฏโก

เสวาเลหิ ปลิคุณฐิตะ มโตติ

นทีจรรกากชาตกั กเถตวา อปเรสุปี ทิวเสสุ ตถารูปิเมว กถั อารพภ

“อจาริ วตายั วิตุทัง วนานิ

กภูฏุงครุกเขสุ อसारเกสุ

อถาสทา ขทิริ ชาตสารี

ยตถาภิทา ครุโพ อุตตมุงคนติ จ

ลสี จ เต นิปผลิตา.

มตถโก จ วิทาลีโต.

สพพา เต ผาสูกา ภคคา.

ทานิ สมม วิโรจสีติ จ

เอวมาทีนิ ชาตกานิ กเถสิ.

ปุณ “อกตถญญ เทวทตโตติ กถั อารพภ

“อกรรมหา ว เต กิจจำ

ยั พลี อหวมห เส

มิกราช นโม ตยตถุ

อปี กิณจิ ลภามห เส.

มม โลหิตภกขสส

นิจจำ ลุททานิ กุพพโต

ทนต์นตรครโต สนโต

ตัง พหุ ยปิ ชิวสีติ

อาทีนิ ชาตกานิ กเถสิ.

ปุณ วธาย ปริสกกนम्मสส อารพภ

“ญฺวาทเมต กุรุงคสส

ยั ตุวั เสปนณิ เสยยสิ

อถญญ เสปนณิ คจฉามิ

น เม เต รุจเจเต ผลนติ

อาทีนิ ชาตกานิ กเถสิ.

ปุณ อุกโต ปริทีโน เทวทตโต ลากสการโต จ สามญญโต จาติ กถาสู ปวตตมานาสู,

น ภิกขเว อิทาเนว, ปุพเพปิ ปริทีเนยวาติ วตวา

“อกขิ ภินนา ปโม นญฺโฐ.

สซีเคเห จ ภณพน.

อุกโต ปทภูฏุงกมมนตา

อุทกมทิ ถลมทิ จาติ

อาทีนิ ชาตกานิ กเถสิ.

เอว ราชคเห วิหรรนโต เทวทตโต อารพภ พหุณี ชาตกานิ กเถตวา ราชคโต สวตถิ คนตวา เขตวณมหาวิหาเร วาสี กปเปสิ.

[พระเทวทัตให้สาวกนำไปเฝ้าพระศาสดา]

เทวทตโตปิ โข นว มาเส คิลานो ปจฉิเม กाले สตถารัง ทภูฏุงกาโม หุตวา

อตตโน สาวเก “อห สตถารัง ทภูฏุงกาโม. ตัง เม ทสเสถาติ วตวา,

เตหิ “ตฺวํ สมตถกาเล สตถารา สหุธิ เหวรี หุตฺวา อจริ. น มฺยํ ตํ ตตถ เนสฺสามาติ วุตเต,
“มา มํ นาเสถ. มया สตถริ อาขมาโต กโต. สตถุ ปน มยิ เกสคฺคมตฺโตปิ อาขมาโต นตฺถิติ.

โส หิ ภควา

วธเก เทวตตมฺหิ	โจเร องฺคุลิมาลเก
ชนฺปาเล ราหุเล จ	สพฺพตถ สมฺมานโสติ

“ทสเสถ เม ภควนฺตฺนฺติ ปุณฺปปุณฺ ฺยาจิ.

อถ นํ เต มลฺยเกนาทาย นิกฺขมฺิสฺสุ.

ตสฺสาคฺมณํ สุตฺวา ภิกฺขุ สตถุ อาโรเจสฺสุ “ภนฺเต เทวตฺโต กิร ตุมฺหากํ ทสฺสนตถาย อาคจฺจตฺติ.

“น ภิกฺขเว โส เตนตตภาเวณ มํ ปสฺสิตฺตุํ ลภิสฺสตีติ.

ภิกฺขุ กิร ปญฺจนนํ วตฺถุนํ อายาจิตกาลโต ปญฺญาย ปุณฺ พุทฺเธ ทฺวํ จ นฺ ลภนฺติ. อฺยํ ฐมฺมตา.

“อสุกฺกฺฐานลฺยจ อสุกฺกฺฐานลฺยจ อากโต ภนฺเตติ อาหํสฺสุ.

“ยํ อิจฺจติ, ตํ กโรตุ. น โส มํ ปสฺสิตฺตุํ ลภิสฺสตีติ.

“ภนฺเต อีโต โยชนมตฺตํ อากโต, อพฺตมโยชนํ, คาวุตํ, โปกฺขรณฺนิสฺมึปํ อากโต ภนฺเตติ.

“สเจปิ อนฺโตเชตวณํ ปวิสฺติ, เวน มํ ปสฺสิตฺตุํ ลภิสฺสตีติ.

[พระเทวทัตถูกธรณีสูบ]

เทวตฺตํ คเหตฺวา อาคตา เชตวณโปกฺขรณฺนิสฺเร มลฺยํ โอตฺวาเรตฺวา โปกฺขรณฺนิยํ นหายิตฺตุํ โอตฺริสฺสุ.

เทวตฺโตปิ โข มลฺยจโต อญฺญาย อุโภ ปาเท ภูมฺิยํ ฐเปตฺวา นิสฺสีทิ.

เต ปฐฺวี ปวิสฺสีสฺสุ.

โส อนุกฺกเมน ยาว โคปฺผกา ยาว ชนฺนุกา ยาว กฺวิโต ยาว ถนฺโต ยาว คิวโต ปวิสฺติวฺวา หนฺกฺกฺกฺกฺสส ภูมฺิยํ ปติฏฺฐิตกาเล คากฺมาท

“อิมฺเหติ อญฺญีหิ ตมคฺคปฺคฺคลํ

เทวาทิเทวํ นรทมฺมสารถิ

สมนฺตจกฺขุํ สตปฺปญฺญลฺกฺขณํ

ปาณฺเหติ พุทฺธํ สรณํ คโตสฺมีติ.

อิทํ กิร ฐานํ ทิสฺวา ตถาคโต เทวตฺตํ ปพฺพาเชลฺสิ.

สเจ หิ โส น ปพฺพชิสฺส, คิหิ หุตฺวา กมฺมํ ภาริยํ อกริสฺส, आयตี ภาวสฺส ปจฺจยํ กาทุํ นาสกฺขิสฺส.

ปพฺพชิตฺวา จ ปน กิลฺยจปิ กมฺมํ ภาริยํ กริสฺสตี. आयตี ภาวสฺส ปจฺจยํ กาทุํ สกฺขิสฺสตีติ นํ สตถา ปพฺพาเชลฺสิ.

[พระเทวทัตเกิดในอเวจี ถูกตรึงด้วยหลาวเหล็ก]

โส หิ อีโต สตสฺสทสฺสกปฺมตถเก อญฺญิสฺสโร นาม ปจฺเจกพุทฺโธ ภาวิสฺสตี.

โส ปฐวี ปวีสิตวา อวีจิมหิ นิพพตติ.

นิจจเล พุเท อปรทฐภาเวน ปน นิจจโล หุตวา ปจจติ.

ติโยชนสตีเก อนโตอวีจิมหิ โยชนสตุพเพธเมวสส สรี นิพพตติ.

สี ยาว กณณสกุขลิตโต อุปริ อยกปลล ปาวีสิ.

ปา ยาว โคปผกา เหมฐา อยปฐวี ปวีฐา.

มหาตาลกษณฐปรมาณิ อ ปจฉิมภิตตีโต นิกขมิตวา ปวีฐิมชฌิ ภินทิตวา อุเรน นิกขมิตวา ปุรตถิมภิตตี ปาวีสิ.

อ ทกขิมภิตตีโต นิกขมิตวา ทกขิมปสส ภินทิตวา วามปสเสน นิกขมิตวา อุตตรภิตตี ปาวีสิ.

อ อุปริ กปลลโต นิกขมิตวา มตถก ภินทิตวา อโธภาเคน นิกขมิตวา อยปฐวี ปาวีสิ.

เอว โส ตตถ นิจจโล หุตวา ปจจติ.

[เมื่อก่อนพระเวททัตก็ประพฤติผิดในพระศาสดา]

ภิก “เอตตัก ฐานัน คนตวา เท สตถารัง ทญุจ อลภิตวาว ปฐวี ปวีฐุติ ถถ สมุฐาเปสฺ.

ส “น ภิกขเว เท อิทาเนว มยิ อปรชฌิตวา ปฐวี ปาวีสิ, ปุพเพปิ ปวีฐุติเยวาติ วตวา

หตถิราชกาเล มคคมุมพหุ ปุริส สมนสสาเสตวา อตตนิ ปวีฐุ อโรเปตวา เขมนตฺ ปาปีตสส

เตน ปุน ติกขตตุ อากนตวา ‘อคคภูฐาเน มชฌิมภูฐาเน มูเลติ เอว ทนเต ฉินทิตวา

ตติยวาเร มหาปุริสสส จกขุปลํ อติกกมนตสส ตสส ปฐวี ปวีฐุภาวํ ทีเปตุ

“อกตถญุสส โปสสส   นิจจํ วิวรทสสิโน
สพพญเจ ปฐวี ทชชา   เนว นํ อภีราธเยติ

อิมํ ชาตัก กเถตวา, ปุนปี ตเถว กถาย สมุฐิตาย,

ขนตวาทีภูเต อตตนิ อปรชฌิตวา กลาพฺราษญตสส ตสส ปฐวี ปวีฐุภาวํ ทีเปตุ ขนตวาทีชาตัก

จุลลธมมปาลญเต อตตนิ อปรชฌิตวา มหาปตาปฺราษญตสส ตสส ปฐวี ปวีฐุภาวํ ทีเปตุ จุลลธมมปาลชาตกญจ กเถสิ.

ปฐวี ปวีฐุ ปน เทวตเต, มหา หนุจตุฐุ ธชปตาทกทลโย อสสาเปตวา ปุณณชฌเฐ ฐเปตวา

“ลา วต โนติ มหนตฺ ฉณํ อนฺโถติ.

ตมตถํ ภควโต อโรเจสุ.

ภ “น ภิกขเว อิทาเนว, เทวตเต มเต มหา, ตุสสติ, ปุพเพปิ ตุสสิเยวาติ วตวา

สพพชนสส, อปปีเย จณฺเฐ ผรุเส พาราณสียํ ปิงคลราเช นาม มเต, มหาชนสส ตุฐุภาวํ ทีเปตุ

“สพโพ ช ทีสิโต ปิงคเลน
ตสมิ มเต ปจจยํ เวทยนติ
ปีเย นุ เต อาสิ อกณฺหนตโต.
กสมา ตุ โรทสิ ทวารปาล

น เม ปิโย อาสิ อภินนโต
กายามิ ปจจาคนาย ตสส
อิโต คโต หีเสยย มจจุราชิ
โส หีสิโต อาเนยย น ปุณ อิธาคิ

อิมิ ปิงคลชาตักิ กเถสิ.

[ผู้ทำบาปยอมเตือดร้อนในโลกทั้ง ๒]

ภิกขุ สตถาริ ปุจณิสสุ “อิทานิ ภนเต เทวทัตโต กุหิ นิพพตโตติ.

“อวิจิมหานิรเย ภิกขเวติ.

“ภนเต อิธ ตปฺปนโต วิจริตวา ปุณ คนตวา ตปฺปนฐฺฐาเนยว นิพพตโตติ.

“อาม ภิกขเว ปพพชิตา วา โหนตุ คหฐฺฐา วา ปมาทวิหริโน อุกยตถ ตปฺปนติเยวาติ วตฺวา อิมิ คาคมมาห

“อิธ ตปฺปติ เปจจ ตปฺปติ.

ปาปการิ อุกยตถ ตปฺปติ.

‘ปาปิ เม กตฺนติ ตปฺปติ.

ภิกฺโข ตปฺปติ ทฺคคฺตี คโตติ.

[แก้กรรม]

ตตถ อิธ ตปฺปตีติ: อิธ กมฺมตปฺปนเนน โทมนสฺสมตฺเตน ตปฺปติ.

เปจจาติ: ปโรโลกे ปน วิปากตปฺปนเนน อติทฺรุณเนน อปายทฺทุกฺเขน ตปฺปติ.

ปาปการิ: นานปฺปการสฺส ปาปสฺส กตฺตา.

อุกยตฺถาติ: อิมินา วุตตปฺปกาเรณ ตปฺปนเนน อุกยตถ ตปฺปติ นาม.

ปาปิ เมติ: โส หิ กมฺมตปฺปนเนน ตปฺปนโต “ปาปิ เม กตฺนติ ตปฺปติ, ตํ อปฺมตฺตํ ตปฺปนํ;

วิปากตปฺปนเนน ปน ตปฺปนโต ภิกฺโข ตปฺปติ ทฺคคฺตี คโต, อติมฺรุเสน ตปฺปนเนน อติวิย ตปฺปตีติ.

คากาปริโยसाने พฺหุ โสตาปฺนนาทโย อเหตุ.

เทสนา มหาชนสฺส สาคฺคิกา ซาตฺตาติ.

เทวทัตตฺวตฺถ.

๑๓. เรื่องนางสุนนาเทวี

๑๓. สุนนาเทวีวัตถุ.

“อิธ นนทติ เปจจ นนทตีติ อิมม ฆมมเทสนํ สตถา เขตวเน วิหรนโต สุนนาเทวี อารพภ กเถสิ.

[อบรมลูกหลานให้รับหน้าที่ของตน]

สาวตถียํ ติ เทวสิกํ อนาถปิณฺฑิกสส เคเห เทว ภิกขุสทสฺสาณิ ภูณฺชนฺติ, ตถา วิสาขาย มหาอุปาสิกาย.

สาวตถียณฺจ โย โย ทานํ ทาตุกาโม โหติ, โส โส เตสํ อุภินฺนํ โอภาสํ ลภิตฺวา ว กโรติ.

“ก็การณาคติ.

“ตุมหากํ ทานคคํ อนาถปิณฺฑิก วา วิสาखा วา อาคตาติ ปุจฺฉิตฺวา, “นาคตาติ วุตเต,

สตสทสฺสํ วิสสชฺเขตฺวา กตทานมปิ “ก็ ทานํ นามตฺนฺติ ครหฺนฺติ.

อุโภปิ ติ เต ภิกขุสงฺฆสฺส รุจฺฉิณฺจ อนฺจจวีกกิจฺจานิ จ ชานนฺติ.

เตสุ วิหรนฺเตสุ, ภิกขุ จิตฺตานุรูปเมว ภูณฺชนฺติ.

ตสมฺมา สพฺเพ ทานํ ทาตุกาโม เต คเหตุวา คจฺฉนฺติ.

อิติ เต อตฺตโน ฆเร ภิกขุ ปรีวีสิตุํ น ลภนฺติ.

ตโต วิสาखा “โก นุ โข มม ฐาเน ฐฺตฺวา ภิกขุสงฺฆํ ปรีวีสิตฺตีติ อุปชาเรนตี ปุตฺตสฺส ธีตรํ ทิสฺวา ตํ อตฺตโน ฐาเน ฐฺเปสิ.

สา ตสฺสา นิเวสเน ภิกขุสงฺฆํ ปรีวีสติ.

อนาถปิณฺฑิกปิ มหาสุภทํ นาม เขฏฺฐธีตรํ ฐฺเปสิ.

สา ติ ภิกขุณํ เวยฺยาวจฺจํ กโรนฺตี ฆมฺมํ สุนนฺตี โสตาปนฺนา หุตฺวา ปติกฺลํ อคฺมาสิ.

ตโต จุลลสุภทํ ฐฺเปสิ.

สาปิ ตเถว กโรนฺตี โสตาปนฺนา หุตฺวา ปติกฺลํ คตา.

อถ สุนนาเทวี นาม กนิฏฺฐธีตรํ ฐฺเปสิ.

[นางสุนนาป่วยเรียกบิดาน้องชาย]

สา ปน ฆมฺมํ สุตฺวา สกทาคามิผลํ ปตฺวา กุมาริกาว หุตฺวา ตถารูเปเน อผาสูเกเน อาตุรา อาหารุปฺจเจทํ กตฺวา

ปีตรํ ทฏฺฐกาโม หุตฺวา ปกโกสาเปสิ.

โส เอกสมิํ ทานคเค ตสฺสา สาสนํ สุตฺวา ว อาคนฺตฺวา “ก็ อมม สุนเนติ อาห.

สา ปีตรํ อาห “ก็ กนิฏฺฐภาติกาติ.

“วิปฺปลปฺสิ อมฺมาติ.

“น วิปฺปลปามิ กนิฏฺฐภาติกาติ.

“ภายสิ อมมาติ.

“น ภายามิ กนิษฐภคินีกาติ.

เอตตํ วตวาเยว ปน สา กาลมกาสิ.

[ท่านเศรษฐีผู้บิดาร้องให้ ไปทูลพระศาสดา]

โส โสตาปนโนปิ สมนโน เสฏฐี ธีตริ อูปนโนโสโก อธิวาเสตุ อสโกโกโนโต ธีตุ สรีริกัจจ กาทเรตวา โรทนต์ สตุถุ สนตีกิ คนตวา,
“ก็ คหปติ ทุกชี ทุมมโน อสสุมุโข รุทมาโน อากโตสตีติ วุตเต, “ธีตา เม ภนเต สุนนาเทวี กาลกตาติ อาห.

“อถ กสมา โสจสิ? นนุ สพเพส เอกสิกั มรณนติ.

“ชานาเมต ภนเต. เอวรูปา ปน เม ทิโรตตปสมปนา ธีตา.

สา มรณกาเล สตี ปจจุปฐฐาเปตุ อสโกโกโนตี วิปปลปมานา มตา. เตน เม อนุปกั โทมนสสิ อูปุชชตีติ.

“ก็ ปน ตาย กถิต มหาเสฏฐีตี.

“อห ต ภนเต ‘ก็ อมม สมนเนติ อามนเตสึ. อถ ม อาห ‘ก็ กนิษฐภคินีกาติ,

ตโต ‘วิปปลปสิ อมมาติ วุตเต, ‘น วิปปลปามิ กนิษฐภคินีกาติ.

‘ภายสิ อมมาติ (วุตเต), ‘น ภายามิ กนิษฐภคินีกาติ เอตตํ วตวา กาลมกาสิตี.

อถ น ภควา อาห “น ทิ เต มหาเสฏฐี ธีตา วิปปลปตีติ.

“อถ กสมา เอวมาหาติ.

“กนิษฐุตตาเยว, ธีตา ทิ เต คหปติ มคคผลเทหิ ตยา มหลลิกา. ตว ทิ โสตาปนโน, ธีตา ปน เต สกทาคามินี.

สา มคคผลเทหิ มหลลิกตตา ต เอวมาหาติ.

“เอว ภนเตตี.

“เอว คหปตีตี.

“อิทานิ กุหิ นิพพตตา ภนเตตี.

“ตฺถิสิตถวเน คหปตีตี วุตเต “ภนเต มม ธีตา อธิ ญาดกานัน อนตเร นนุทมานา วิจริตวา อิติ คนตวาปิ

นนุทนฐฐาเนเยว นิพพตตาตี.

[คนทำบุญย่อมเพลิดเพลินในโลกทั้ง ๒]

อถ น สตา “อาม คหปติ อปปมตตา นาม คหฐฐา วา ปพพิชิตา วา อธิโลเก จ ปโรโลเก จ นนุทนตีเยวาตี วตวา
อิมิ คาลมาห

“อธิ นนุทตี เปจจ นนุทตี.

กตปุณญอ อุกยตถ นนุทตี.

‘ปญญ เม กตนตี นนุทตี.

ภียโย นนุทตี สุกคตี คโตตี.

[แก้อรธ]

ตตถ อธิธาติ: อธิโลเก กम्मนนทเนน นนทติ.

เปจจาติ: ปรโลเก วิปากนนทเนน นนทติ.

กตปุณฺณโยติ: นานปการสส ปุณฺณสส กตตา.

อุภยตถาติ: อธิ “กตฺ เม กุสฺลํ, อกตฺ เม ปาปนฺติ นนทติ, ปรตถ วิปากํ อนุภวณฺโต นนทติ.

ปุณฺณเมติ: อธิ นนทณฺโต ปน “ปุณฺณํ เม กตฺนติ โสมนสสมตฺตเกเนว กम्मนนทฺนํ อุปาทาย นนทติ.

ภียโยติ: วิปากนนทเนน ปน สุกฺตํ คโต,

สตตฺตปณฺญาสวสฺสโกภฺวโย สฺมฺมจฺจ วสสสสทสฺสทานิ ทิพฺพสมปตฺตํ อนุภวณฺโต ตฺสิตฺตปุเร อติวีย นนทติติ.

คากาปรีโยसानเ พฺหุ โสตาปนนาทโย อหฺลํ

มหาชนสฺส ธรรมเทศนา สาดฺธิกา ซาตฺตาติ.

สุนนทาเทวีวตฺถ.

๑๔. เรื่องภิกษุ ๒ สหาย

๑๔. เทวสหายภิกษุขุด.

“พหุมี เจ สหิตี ภาสมานันตี อิมิ ธรรมเทศน สุตตา เขตวเน วิหระนโต เทว สหายเก ภิกษุ อารพภ กเถสิ.

[สองสหายออกบวช]

สาวตถิวาสินี ทิ เทว กุปตดา สหายกา วิหาริ คนตวา สตุ ธรรมเทศน สุตวา กาเม ปหาย
สตุ สาสน อริ ทตวา ปพพิชิตวา ปณจ วสทานิ อจาริยุชฌายานัน สนติเก วสิตวา สตุการิ อุปสงกมิตวา สาสนะ จุริ ปุจจิตวา
วิปัสสนาจรณจ คนถจรณจ วิตถารโต สุตวา

เอโก ตาว “อหิ ภาเนต มหาลกกาเล ปพพิชิต น สกขิสสามิ, คนถจุริ ปุเรตุ วิปัสสนาจุริ ปน ปุเรสามีติ
ยว อรหตตา วิปัสสนิ กถาเปตวา ฆณฺเณโต วายมนโต สห ปฏิสสมิทาหิ อรหตตี ปาปฺณิ.

อิตโร ปน “อหิ คนถจุริ ปุเรสามีติ อนุกเมน เตปิฏกั พุทฺธวจนัน อุกคณฺหิตวา คตคตฺมฺฐาเน ธรรม กเถติ สรภญญ ภาณติ,
ปณจณน ภิกษุสตันน ธรรม วาเจนโต วิจรติ, อฏฺฐารสนน มหาคณน อจาริโย อโหสิ.

ภิกษุ สตุ สนติเก กम्मฏฺฐานัน คเหตุวา อิตรสส เถรสส วสนฏฺฐานัน คนตวา ตสโสวาเท ฐตวา อรหตตี ปตวา เถริ วนฺทิตวา
“สตุการิ ทฏฺฐกามมหาติ วนฺทติ.

เถโร “คจจล อวฺโส มม วจเนน สตุการิ วนฺทิตวา อสีติมหาเถเร วนฺทถ,
สหายกตเถเรปี เม ‘อมหากิ อจาริโย ตมฺเห วนฺทิตตี วนฺทธาติ เปเสสิ.

เต วิหาริ คนตวา สตุการณเจว อสีติมหาเถเร จ วนฺทิตวา คนถิตเถรสส สนติกิ คนตวา
“ภาเนต อมหากิ อจาริโย ตมฺเห วนฺทิตตี วนฺทติ.

อิตเรน จ “โก นาเมโสติ วุตเต, “ตมฺหากิ สหายภิกษุ ภาเนตตี วนฺทติ.

เอว เถเร ปนปฺปนฺ สาสนน ปหิณฺเนต, โส ภิกษุ โถกั กาลิ สหิตวา อปรภาเค สหิตุ อสกโกนโต,

“อมหากิ อจาริโย ตมฺเห วนฺทิตตี วุตเต, “โก เอโสติ วตวา,

“ตมฺหากิ สหายภิกษุ ภาเนตตี วุตเต,

“กิ ปน ตมฺเหหิ ตสส สนติเก อุกคหิตุ, กิ ทิมฺนิกายาทิสฺ อณฺญตโร นิกาย, กิ ติสฺ ปิฏเกสฺ เอกิ ปิฏกนติ วตวา

“จตุปฺปทิกปิ คานฺ น ชานาติ, ปสฺกุล คเหตุวา ปพพิชิตกาเลยว อรณฺญ ปวิฏฺฐุ, พหุ วต อนฺเตวาสิเก ลภิ.

ตสส อาคตกาเล มยา ปณฺหิ ปุจจิต วฏฺฐตีติ จินฺเตสิ.

[พระเถระทั้ง ๒ พบกัน]

อปรภาเค เถโร สตุการิ ทฏฺฐุ อากโต, สหายกตเถรสส สนติเก ปตตจิวริ ฐเปตวา คนตวา

สตุการณเจว อสีติมหาเถเร จ วนฺทิตวา สหายกตเถรสส วสนฏฺฐานัน ปจจาคมิ.

อถสส โส วตตี การเตวา สมปฺปมาณิ อาสนน คเหตุวา “ปณฺหิ ปุจจิตสามีติ นิสีหิ.

[พระศาสดาถามปัญหาพระเถระทั้ง ๒]

ตสมึ ขณ สตถา “เอส เอวรूपิ มม ปุตฺตํ วิहेธฺตฺวา นิรเย นิพฺพตฺเตยฺยาติ
ตสมึ อนุกมฺปาย วิหารจาริกํ จรณโต วิย เตสํ นิสินฺนญฺฐานํ คนฺตฺวา ปญฺญตฺเต พุทฺธาสนे นิสีทิ.

ตตฺถ ตตฺถ นิสินฺนตา ทิ ภิกฺขุ พุทฺธาสนํ ปญฺญาเปตฺวา ว นิสินฺนติ.

เตน สตถา ปกฺติปญฺญตฺเตยฺว อาสเน นิสีทิ.

นิสฺซช โข ปน คนฺถิกภิกฺขุํ ปฐฺมชฺฌาเน ปญฺหํ ปุจฺจิตฺวา,
ตสมึ อภฺยเต, พุทฺธิชฺฌาณํ อาทึ กตฺวา อญฺญสฺสุปี สฺมาปตฺตีสฺสุ รูปรูเปสฺสุ ปญฺหํ ปุจฺจติ.

คนฺถิกตฺเถโร เอภิปิ กเถตุํ นาสกฺขิ.

อิตรโร ตํ สพฺพํ กเถสิ.

อถ นํ โสตาปตฺติมคฺเค ปญฺหํ ปุจฺจติ.

คนฺถิกตฺเถโร กเถตุํ นาสกฺขิ.

ตโต ชีณาสวตฺเถโร ปุจฺจติ.

เถโร กเถสิ.

[พระวิปัสสกเถระได้รับสาธุการ]

สตถา “สาธุ สาธุติ อภินนฺทิตฺวา เสสมคฺเคสฺสุปี ปฏฺิปาฏฺิยา ปญฺหํ ปุจฺจติ.

คนฺถิกตฺเถโร เอภิปิ กเถตุํ นาสกฺขิ.

ชีณาสโว ปน ปุจฺจติปุจฺจติํ กเถสิ.

สตถา จตฺตฺสุปี ฐฺาเนสฺสุ ตสฺส สาธุการํ อทาสิ.

ตํ สุตฺวา ภูมฺมเทเว อาทึ กตฺวา ยาว พฺรหฺมโลกา สพฺพา เทวตา เจว นาคสฺุปฺณณา จ สาธุการํ อทฺส.

ตํ สาธุการํ สุตฺวา ตสฺส อนฺเตวาลิกา เจว สทฺธิวิหาริโน จ สตฺถารํ อชฺฌมายีสฺสุ

“กึ นาเมตฺ สตฺถารา กตฺ? กิณฺจ อชานนฺตสฺส มหฺลลกตฺเถรสฺส จตฺตฺสุ ฐฺาเนสฺสุ สาธุการํ อทาสิ.

อมฺหากํ ปนาจริยสฺส สพฺพปริยตฺติธฺรสฺส ปญฺจนนํ ภิกฺขุสฺตานํ ปาโมกฺขสฺส ปสฺสามตฺตปิ น กรีติ.

[พูดมาก แต่ไม่ปฏิบัติก็ไร้ประโยชน์]

อถ เน สตถา “กิณฺนาเมตฺ ภิกฺขเว กเถถาติ ปุจฺจิตฺวา, ตสมึ อตฺเถ อโรจฺเจ,

“ภิกฺขเว ตฺมฺหากํ อฺจฺริโย มม สาสเน ภติยา คาโว รกฺขนสฺทิสฺ,

มยฺหํ ปน ปุตฺโต ยถารูจิยา ปญฺจโครเส ปริภุชฺชนกสามิสฺทิสฺติ วตฺวา อีมา คธา อภาสิ

“พฺมุปี เจ สทฺิตํ ภาสฺมาโน

น ตกฺกโร โหติ นโร ปมตฺโต

โคโปว คาโว คณยฺ พรสํ
น ภาควา สามณฺญสฺส โหติ.
อปฺปมฺปิ เจ สหิตํ ภาสฺมาโน
ธมฺมสฺส โหติ อนุธมฺมจารี
ราคณฺจ โทสณฺจ ปหาย โมหํ
สมฺมปฺปชาโน สุวิมุตฺตจิตฺโต
อนุปาทียานो อิท วา หุริ วา
ส ภาควา สามณฺญสฺส โหตีติ.

[แก้อรธ]

ตตถ สหิตนฺติ เตปิฏกสฺส พุทฺธวจนฺตเสตํ นามํ,

ตํ อัจริเย อุปสงฺกมิตฺวา อุกคณฺหิตฺวา พหุํปิ พรสํ ภาสฺมาโน วาเจนนฺโต กเถนนฺโต,

ตํ ธมฺมํ สุตฺวา ยํ การเกณ ปุคฺคเลน กตตพฺพํ, ตกฺกโร น โหติ,

กุกฺกุฏสฺส ปกฺขปฺหรรณฺมตฺตมฺปิ อนิจฺจาทีวเสน มนสิการํ นปฺวตฺเตสิ;

เอโส, ยถา นาม ทิวเส ภติยา คาโว รกฺขณฺโต โคโป ปาโตว สมฺปฏิจฺฉิตฺวา

สาธํ คณฺธวาทา สามิกานํ นิยฺยาเทตฺวา ทิวสภติมตฺตํ คณฺหาตี,

ยถารุจฺฉิยา ปน ปณฺจโครเส ปริภุชฺชิตํ น ลภตี;

เอวเมว เกวลํ อนุตฺตวาสิกาณํ สนฺติกา วตตปฺปฏิวตฺตกรณฺมตฺตสฺส ภาคี โหติ, สามณฺญสฺส ปน ภาคี น โหติ.

ยถา ปน โคपालเกณ นิยฺยาทีตานํ คูนํ ปณฺจโครสํ โคสามิกาว ปริภุชฺชนฺติ;

ตถา เตน กถิตํ ธมฺมํ สุตฺวา การกฺปคฺคลา ยถานุสฺสิญฺจํ ปฏิปชฺชิตฺวา, เกจฺ ปฐฺมชฺฆานาทีนํ ปาปฺณนฺติ,

เกจฺ วิปสฺสนํ วชฺเชตฺวา มคฺคผลานํ ปาปฺณนฺติ, โคสามิกา โครสฺสเสว, สามณฺญสฺส ภาคีโน โหนตี.

อิตฺติ สฺตถา สีสลสมฺปนฺนสฺส พุสฺสสฺส ปมาทวิหารีโน อนิจฺจาทีวเสน โยนิโสมนสิกาเร อปฺวตฺตสฺส ภิกฺขุโน วเสน

ปฐฺมํ คาลํ กเถสิ, น พุสฺสีสลสฺส.

หฺตฺติยคาถา ปน อปฺปสฺสุตฺตสาปิ โยนิโสมนสิกาเร กมฺมํ กโรนฺตสฺส การกฺปคฺคลสฺส วเสน กถิตา.

ตตถ อปฺปมฺปิ เจตี: โลกํ เอกาวคฺคหฺวิวคฺคตฺตมฺปิ.

ธมฺมสฺส โหติ อนุธมฺมจารีตี: อตฺถมณฺญาย ธมฺมมณฺญาย นวโลกุตฺตรธมฺมสฺส อนุรูปํ ธมฺมํ

บุพฺพภาคปฏิปทาสงฺฆาตํ จตฺตปาริสฺสฺสทฺธิสฺสรตฺตงฺคอสฺสูกมฺมฐานาทีเกทํ จรณฺโต อนุธมฺมจารี โหติ

“อชฺช อชฺชเววตี ปฺฏิเวธํ อากฺขนฺโต วิจฺรตี;

โส อิมาย สมฺมาปฏิปตฺติยา รากณฺจ โทสณฺจ ปหาย โมหํ, สมฺมา เหตุนา นเยน ปริชานิตพฺพธมฺเม ปริชานนฺโต,

ตทฺทกฺวิขมฺภานสมฺมุจฺเจทปฺปฏิปสฺสทฺธิสฺสรณวิมุตฺตีนํ วเสน สุวิมุตฺตจิตฺโต, อนุปาทียานอ อิท วา หุริ วา,

อิธโลกปฺรโลเก ปริยาปฺนนา วา อชฺชตฺตติกาหิรา วา ขนฺธายตนธฺตฺตโย จตฺตฺติ อฺปาทาเนหิ อนุปาทียนฺโต มหาชีณาสโว,

มคฺคสงฺฆาตสฺส สามณฺญสฺส วเสน อาคตฺสฺส ผลสามณฺญสฺส เจว ปณฺจเอเสชฺชธมฺมกฺขนฺธสามณฺญสฺส จ ภาควา โหตีติ.

รตนฺกุณฺเณ วิย อคารสฺส, อรหฺตเตน เทสฺนายน กุณฺฺ คณฺหีตี.

คาถาปริโยสาน พหู โสตาปนนาทโย อเหตุ.

เทศนา มหาชนสส สادتถิกา ซาตาดิ.

เทวสหายภิกษุชวตถ.

ยมกาคควณณา นิฏฐิตา.

ปฐโม วคโค.